EVLİLİĞE KARŞI

Glenn Campbell

Bir İlişkinin Sosyal, Yasal, Ekonomik ve Psikolojik Sonuçları

Çeviren: Habibe Sentürk

GEO AKTİF yayınları

Geoaktif Yayınları: 3
Çağın Derdi Dizisi: 1

EVLİLİĞE KARŞI

Bir İlişkinin Sosyal, Yasal, Ekonomik ve Psikolojik Sonuçları / Glenn Campbell

Kitabın Özgün Adı: *The Case Against Marriage*

İngilizceden Çeviren
Habibe Şentürk

Yayıma Hazırlayan
Cemal Atila

Kapak Tasarım ve Sayfa Düzeni
Yar Şilan Atila

1.Baskı: Aralık 2012, İstanbul
ISBN: 978-605-63215-2-8
Sertifika No: 25860

Baskı

Sena Ofset
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi E Blok 4NE20/ B Blok 4NE7-9-11
Topkapı/İstanbul
Telefon:+90 212 613 03 21 Fax:+90 212 613 38 46
E-Mail:info@senaofset.com.tr
Sertifika No: 12064

© Geoaktif Yayınları 2012
Bu kitabın telif hakları Geoaktif Yayınları'na aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

GEOAKTİF YAYINLARI
Atıf Yılmaz Caddesi No:16 Kat:4 Beyoğlu – İstanbul
Tel: 0212 – 244 85 63
bilgi@geoaktifyayinlari.com
www.geoaktifyayinlari.com

EVLİLİĞE KARŞI

Bir İlişkinin Sosyal, Yasal, Ekonomik ve Psikolojik Sonuçları

Glenn Campbell

İngilizceden Çeviren: Habibe Şentürk

Geoaktif Yayınları

Glenn Campbell

Glenn Campbell 1959 yılında ABD'nin Boston şehrinde doğdu. Üç ayrı üniversitede sürdürdüğü eğitimini yarım bıraktı. Bir süre çeşitli şirketlerde çalıştı. İlk defa 1990lı yıllarda UFO konusundaki araştırmalarıyla gündeme geldi. 1993 yılında işinden ayrılarak Nevada çölündeki Rachel kasabasına yerleşti. O yıllardaki yaygın söylentilere göre, Rachel yakınlarındaki bir bölgeye düzenli olarak UFOlar gelip gidiyordu. "51.Bölge" olarak bilinen çöl ortasındaki bu bölgeyi uzunca bir süre gözlemleyen Campbell, söz konusu bölgenin UFOlarla herhangi bir ilgisinin olmadığını, bölgede gizli bir askeri üs olduğunu ve üste, bugün insansız hava araçları olarak bildiğimiz yeni savaş teknolojilerinin üretilip denendiğini tespit etti. Ardından ABD'deki başlıca televizyoncu ve gazetecileri bölgeye çağırıp söz konusu askeri üssü teşhir etti. Bu hayli medyatik macera 2000 yılına kadar sürdü. Bu arada Campbell evlenip eşiyle birlikte Las Vegas'a yerleşti. Bir süre sonra eşiyle sorunlar yaşamaya başladı ve çift boşanmaya karar verdi. Kendisi altı yıl süren bu evliliğin boşanma davası sekiz yıl sürdü. Bir noktadan sonra, Campbell kendi davasını bir kenara bırakıp, bir bütün olarak evlilik kurumunu masaya yatırmaya karar verdi. Boşanma davaları duruşmalarına gayri resmi gözlemci olarak katılmak için Las Vegas Aile Mahkemesi'ne başvurdu, başvurusu kabul edildi. Bundan sonraki birkaç yıl boyunca Campbell, haftanın birkaç gününü farklı insanların boşanma duruşmalarını izleyerek geçirdi. Aynı dönemde Las Vegas Family Court Chronicles (Las Vegas Aile Mahkemesi Günlükleri) adıyla bir bülten de yayımlamış olan Campbell, bu duruşmalardaki çarpıcı gözlemlerini elinizdeki kitapta toplamıştır.

Glenn Campbell boşandıktan sonra bir daha asla yerleşik hayata dönmedi. Yılın bir bölümünü çalışarak bir bölümünü de dünyayı gezerek geçiriyor. Evlilik dışında, pek çok farklı konu ve alanla ilgili olarak yazdığı denemeler yayınevimiz tarafından, "Modern Çağın Felsefesi" başlığıyla yayına hazırlanmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Yayınevinin Önsözü: Milyonlarca İnsanın Hayatını Etkileyen Bir Mesele Olarak Evlilik Baskısı / 7
Giriş / 19
1.Bölüm Evlilik Nedir? / 22
2.Bölüm Bağlanma / 28
3.Bölüm Cinsellik ve Yakınlık / 33
4.Bölüm Narsisizmden Kurtulmak / 37
5.Bölüm Özgürlük / 42
6.Bölüm Sınırlar / 48
7.Bölüm Duygusal ilişki Teorileri / 53
8.Bölüm Güzellik Meselesi / 59
9.Bölüm Seçme Sorunu / 63
10.Bölüm Aşk Bir Hayır Kurumu Değildir / 68
11.Bölüm Evlilikte Komünizm Sorunu / 73
12.Bölüm İki Kişilik Bürokrasi / 77
13.Bölüm Reklam Aldatmacaları / 84
14.Bölüm Düğün Hastalığı / 89
15.Bölüm Charles ve Diana'nın Düğün Felaketi / 95
16.Bölüm Bağlılık ve Pazarlık / 98
17.Bölüm Sevmek ve Vermek / 104
18.Bölüm Kişilik / 107
19.Bölüm Paranın Gücü / 112
20.Bölüm Çocuklar / 118
21.Bölüm Akıl Hocaları ve Parazitler / 122
22.Bölüm Değişen İhtiyaçlar / 127
23.Bölüm Yatırım Etkisi / 131
24.Bölüm 1960'lardan Günümüze / 136
25.Bölüm Karanlık Yıldız Düeti – İşlevini Yitirmiş Bir Evlilik Modeli / 140
26.Bölüm Bir Anlık Mutluluğun Ardından – Aşk Bitip De Evlilik Bitmediğinde / 144
27.Bölüm Erkek ile Kadın Arasında Kırık Kalpler Güreşi / 147
28.Bölüm Seks Aldatmacası / 152
29.Bölüm Yeninin Baştan Çıkarıcılığı / 155

30.Bölüm Yaşam Sorunları / 159
31.Bölüm Kendi Platonuza Ulaşmak / 164
32.Bölüm Gelişimin Durması / 169
33.Bölüm Kendi Müzenize Tıkılıp Kalmak / 173
34.Bölüm Değişimin Kaçınılınazlığı / 177
35.Bölüm Büyük Boşanma Dalgası – Tsunami Bize Doğru Geliyor! / 181
36.Bölüm Eşcinsel Evlilikler Yasaklansın (Heteroseksüel Evlilikler De)! / 184
37.Bölüm Ölüm Yardımları / 187

Milyonlarca İnsanın Hayatını Etkileyen Bir Mesele Olarak Evlilik Baskısı

"Sayın bayan, herhangi bir baskı altında kalmadan, kendi özgür iradenizle, sayın bay ile evlenmeyi kabul ediyor musunuz?"

"Evet!"

"Peki sayın bay, siz de herhangi bir baskı altında kalmadan, kendi özgür iradenizle, sayın bayan ile evlenmeyi kabul ediyor musunuz?"

"Evet!"

"Öyleyse, ben de yasaların bana verdiği yetkiye dayanarak sizi karı koca ilan ediyorum."

Tebrikler, mutluluklar, öpücükler, gülücükler, alkışlar...

Yıllarca beklenen o an, aslında zavallı yalnızlığımızdan kurtuluşumuzun bir parodisi. Hiçbir baskı altında kalmadan öyle mi? Emin misiniz? Öyleyse, ben de hayatın her gün gözümüzün içine soktuğu gerçeklerin bana verdiği yetkiye dayanarak sizi *yalancı* ilan ediyorum!

Türlü türlü baskı biçimlerine maruz kaldığımız bir hayat yaşıyoruz. Devletin siyasal ve fiziksel baskılarından tutun da, toplumun neredeyse her hücresine yayılmış mikro baskı odaklarına dek uzanan bir mekanizma hayatlarımıza yön veriyor. Baskının hangi türüne kurban olacağımız, siyasal düşüncemize, dini inancımıza ya da inançsızlığımıza, etnik kökenimize, cinsiyetimize, cinsel yönelimimize ve sosyal statümüze göre değişiyor. Bu baskılar üzerine düşünürken daha ziyade rüştünü ispatlayarak popüler hale gelmiş sorunlara ilgi gösteriyoruz. Böylesi daha zahmetsiz ve konforlu oluyor çünkü. Devletin yasakları ya da emperyalizmin

komploları üzerine düşünmenin ve konuşmanın zihinsel külfeti çok daha azdır. Böyle bir yaklaşım, kendi günlük yaşamlarımızı değiştirmek gibi bir sancı yaşatmaz, siyasal modaya gayet uygundur ve dolayısıyla her bakımdan caziptir. Belki de bu yüzden, bazen koca bir ömre mal olan gerçek sorunlarımızı gözden kaçırıyoruz.

Zamana yayılarak yumuşatılmış, gelenek ve kültürle perçinlenmiş ve gönüllü kabulle toplumsal düzene entegre edilmiş sinsi bir sorun, son yıllarda giderek daha fazla sayıda insanı içten içe kemiriyor: Evlilik baskısı, sorunun adı tamı tamına budur. Ülke ve dünyadaki diğer sorunlarla kıyaslandığında, evlilik baskısı kimilerine lüks bir sorunmuş gibi görünebilir. Kan revan içinde yerlerde sürüklenen göstericinin hali her gün vicdan sızlatırken, aileden ve dostlardan gelen "artık evlen!" telkinlerinin lafı mı olur? Oysa evlilik baskısı dediğimiz şey, akraba ve dostların iyi niyetli uyarılarından çok daha derin ve karmaşık bir meseledir. Çoğu zaman tebessümle karşılanan bu tatlı bela, hayatlarımız üzerinde kelimenin gerçek anlamıyla ölümcül etkiler yaratmaktadır. Etrafımızdaki kişisel hikayeleri üst üste koyduğumuzda, milyonlarca insanın hayatını yıllarca, hatta bazen ömür boyu etkileyen büyük bir sorunla karşı karşıya olduğumuz anlaşılacaktır.

Sorunun gayet ciddi sosyal, yasal, ekonomik ve psikolojik boyutları var. Özü itibariyle evlilik baskısı, insanları istemedikleri hayatları yaşamaya zorlamaktadır. İnsanlar adeta arkadan havuza itilir gibi içine düştükleri bu hayatı, ya acı dolu bir alışma döneminin ardından mecburen kabulleniyorlar; ya da işler dayanılmaz boyutlara ulaştığında, proje büyük bir patlamayla havaya uçuyor. Elbette mutlu evlilik örnekleri de yok değil. Ancak, çoğu durumda evlilik bir baskı olarak bireyin hayatında belirleyici oluyor ve izi kolay silinmeyen trajedilere yol açıyor. Peki ne oluyor da birey çoğu zaman, farkında olduğu, gördüğü halde, bu tuzağa düşmekten

kurtulamıyor? Bu sorunun cevabı, bizi kuşatan değerler sisteminde saklı.

Etrafımızdaki her şey evliliğe işaret ediyor. Hemen hemen bütün dinler, ideolojiler ve rejimler evliliği teşvik ediyor. Eğitim, bilim, kültür, sanat ve gelenekler her vesileyle evliliği kutsallaştırıp yüceltiyor. Çocukluktan yetişkinliğe kadar adeta evliliğe endekslenerek büyüyoruz. Evlilik kurumunun beynimize kazınması için, bir an olsun bile bu kurumdan herhangi bir şüphe duymamamız için her türlü yol ve yöntem deneniyor. Çarpıtma, yalan ve manipülasyon bazen gelenek kisvesi altında bazen de bilimsel bilgi kılığında üzerimize çöreklenıyor (evliler daha mutludur, daha uzun süre yaşarlar vb).

Evlilik böylesine rakipsiz ve alternatifsiz bir ilişki biçimi olarak kabul edilince, şu veya bu şekilde bu ilişkinin dışında olan herkes, potansiyel bir çıbanbaşına dönüşüyor. Bekarlar, müzmin yalnızlar, dullar ve evlenip boşanmış olanlar, rahatsız edici bir diken olarak göze batıyor. Evli olmayanlar, toplumun sosyal sağlığı için adeta bir tehdit olarak görülüyor ve bu tehdidi bertaraf etmek üzere çeşitli mekanizmalar devreye giriyor. Manzaranın bundan sonraki kısmı çok tanıdık. Kendilerini düzenin sahibi ve efendileri olarak görenler (yani evliler), tehdit olarak gördüklerini (yani bekarları) baskı altına alıyor. Baskının araç ve yöntemlerinden yana sıkıntı yok; tehdit etme, yok sayma, dışlama, aşağılama, alay etme ve de sosyal, yasal ve ekonomik açıdan dezavantajlı durumda bırakma. Eğer evli olmayan biriyseniz, sadece Türkiye'de değil, hemen hemen dünyanın her yerinde bu baskıların şu veya bu çeşidine neredeyse her gün maruz kalırsınız.

Eğer bekar biriyseniz, bu baskılarla uğraşa uğraşa en sonunda belli bir uzmanlığa ulaşırsınız. Bu uzmanlaşma sayesinde, karşılaştığınız baskıları kategorize ederek, hangisiyle nasıl başa çıkabileceğinizi belirlemeye çalışırsınız. Bekarlara karşı sergilenen tutumları, içten ve dıştan gelen baskılar

biçiminde kabaca iki kategoriye ayırmak mümkün. Dıştan gelen baskı, tanımadığınız veya samimi olmadığınız, sadece rastlantısal veya zorunlu olarak bir arada bulunduğunuz insanların medeni halinizle uğraşmalarıdır. Bu kişilerin niyeti sizin iyiliğiniz değildir; kendilerince sizde buldukları bir defodan hareketle sizi iğnelemekten hatta bazen daha da ileri gidip açıkça aşağılamaktan her nedense zevk alırlar. Herhangi bir ortamda bunlarla karşılaştığınızda, mutlaka bir şekilde yalnızlığınızı size hatırlatırlar, "seçilmemişliğinizi" ve belki de "seçilemezliğinizi" ima etmekten sadistçe bir haz alırlar. Dıştan gelen bu baskı ziyadesiyle mide bulandırıcı ve sinir bozucu olmakla beraber, eninde sonunda bir görgüsüzlüktür ve yaratabileceği tahribat sınırlıdır.

Ne tuhaftır ki, evlenmemiş bireye kan kusturan asıl baskı, içten gelen iyi niyetli baskıdır. Bu baskı türünü ailenizden, dostlarınızdan, komşularınızdan ve bazı durumlarda sevgilinizden görürsünüz. Bu kişilerin niyeti sizin iyiliğinizdir; kendilerince sizin mutlu olmadığınızı, bütünlüklü bir hayattan mahrum olduğunuzu, eksik kaldığınızı düşünürler ve geleceğiniz hakkında kaygılanırlar. Etrafa bakarlar, herkes evlenmiş ve mutlu görünüyor; arkadaşlarınızın çocukları kaç yaşına gelmiş. Bekarlara, yalnızlara yapılan baskıyı ve yakıştırmaları çok iyi bilirler ve sizin onları yaşamamanız için çırpınırlar. Ayrıca evlilik baskısının bir ucu da onlara değer; örneğin evlilik zamanı gelip geçmekte olan bir yetişkinin annesi babası olmak kolay bir kimlik değil çünkü. Bu manzara içinde sizin evlenmemiş olmanız onlara ciddi ölçüde acı verir ve eşten dosttan gelen her evlilik haberi acıyı daha da derinleştirir. Denklemi bu şekilde kurdukları için, var güçleriyle size yüklenerek sizi "bu saçma düşüncelerden" vazgeçirmeye çalışırlar. Yaş ilerledikçe iş öyle bir noktaya varır ki, bu mesele neredeyse aranızdaki iletişimin başlıca konusu haline gelir. Hem vicdanlı hem de ilkeli olmaya çalışan bir insanın düşebileceği zor durumlardan biridir bu. Ölümüne ramak kalmış bir ebeveynin sizi evlilik tablosu içinde görememiş ol-

maktan dolayı her gün yaşadığı gerçek ve derin acıdan daha büyük bir baskı olabilir mi? Vicdanınız bu acının sorumlusunun siz olduğunu söyler, aklınız ise, sırf ebeveyniniz acı yaşamasın diye hayatı kendinize ve bir başkasına zindan etmenin adil olup olmadığını sorar. Bu iki keskin uç arasında savrulup durursunuz.

Kimi zaman yakın arkadaş çevrenizden de okkalı bir tokat gelebilir. Şu dengesizliğe bir bakın: Arkadaşlarınız evlenmeye karar verir, oyunbozanlık yapmamak için itirazlarınızı olabildiğince yumuşak bir tonda dile getirirsiniz. Ama sonuç olarak karar buysa, saygı duyarsınız, hatta düğünlerine gidersiniz, elinizden geldiğince yanlarında olursunuz. Zaman ilerler, evliliğin ilk efsunları döküldükten sonra bu defa da sorunlarını dinlersiniz. Hiç de seyrek olmayacak şekilde hayatları altüst olur, berbat durumlara düşerler, terapistlerde sürünürler. Siz ise her şekilde destek olmaya çalışırsınız. Kimi zaman evinizi paylaşırsınız, kimi zaman olası bir saldırıya karşı yanlarında nöbet tutarsınız. Ve bütün bu süreçlerden geçen sevgili arkadaşınız, bir gün karşınızda ayak ayaküstüne atıp evliliğin ne kadar erdemli bir şey olduğu, evliliğe karşı çıkmanızın çok aptalca olduğu, aslında sizin kendinize güveninizin olmadığı, ya da belki de sorumluluk duygunuzun eksik olduğu türünden alçakça bir nutuk çeker size!

İçten gelen baskının esas zirvesi sevdiğiniz insanla yaşadıklarımızdır. Bütün uyarı ve önlemlere rağmen, evlilik konusunda farklı düşünen iki insanın birbirine aşık olması rastlanılan bir durumdur. Daha doğrusu, devasa çoğunluk zaten evliliği temel değer olarak kabul ettiği için, esas çıbanbaşı evliliğe karşı olan taraftır. Başlangıçta az da olsa umut vardır; kişi biraz çabayla muhtemelen evliliğe ikna edilecektir. Belki bu güne kadar karşısına doğru dürüst biri çıkmamıştır, belki kendisini hazır hissetmemiştir, belki etraftaki örnekler gözünü korkutmuştur ve saire. Yoğun bir karşı propaganda, gerektiğinde çeşitli vaatler, gerektiğinde bir dizi tehdit gibi

yöntemlerle sonuç almaya çalışılır. Bu kampanyada insana tiksinti veren şey şudur; evlilikten yana olan kişinin konumu ve değerleri kutsaldır, hiçbir şekilde sorgulanamaz! İkna edilmesi gereken, yola getirilmesi gereken, evliliğe karşı çıkan taraftır. Öyle ki, evlilik kurumuna yönelik eleştirileriniz neredeyse hakaret olarak kabul edilir. Ayrıca sevginizden şüphe edilir, fedakarlıktan kaçtığınız ve bencil olduğunuz düşünülür. Karşınızdakinin konumu gayet meşru ve sağlamken, sizinki daha keyfi ve vazgeçilebilir gibi görünür. Tıpkı, İsrail-Filistin çatışmasında ABD'nin hep İsrail'den yana olması gibi, bu adaletsiz süreç boyunca etrafınızdaki herkes karşınızdakinden yana olur. Bu onun kendi konumuna olan inancını daha da pekiştirir; kişiler birbirlerini ne kadar severlerse sevsinler, bu ilişki düzenin uygunluk testlerini geçip bir evlilikle sonuçlanamadığı için sonunda evlilik baskısına yenik düşer. Yenilginin acısını kendinizce yaşamanıza bile izin vermezler; onu da sizin hanenize yazarlar. Sonunda ayrılmışsanız suç onun değil sizindir; onu kaybetmemek için mücadele etmediniz, kendinizden ödün vermediniz, öyleyse sonuçlarına katlanın! Kimse şöyle düşünmez: Sevdiğiniz insan sizi değil, hayli deforme olmuş bir sistemin parçası olmayı tercih etmiştir. Aile, dostlar, komşular, iş arkadaşları, adı sanı bilinmeyen uzak akrabalar, memleketteki hemşeriler, mahalledeki bakkal ya da sitedeki güvenlik görevlisi; sırf onlara bir evlilik tablosu göstermek adına, birlikte yaşayabileceğiniz güzel bir hayat olasılığının canına kıymıştır.

Sanırım şu konuda çoğumuz hemfikirizdir: Birbirlerini seven insanlar arasında evlilik lafı geçtiği andan itibaren, ilişkileri kendi kontrollerinden çıkarak, etraflarındaki en alakasız kişilerin de dahil olduğu kocaman bir kitlenin denetimine girer. Böylesine kitlesel bir baskıyla karşı karşıya olan birey, sevgilisiyle evlenmeden birlikte yaşamayı savunmak şöyle dursun, yeni eve alınacak perdenin rengine bile karar veremeyecek kadar inisiyatiften yoksun olur. Etraftaki onca kişiye tek tek dert anlatmaktansa, küçük ödünler vermek

daha pratik bir yol gibi görünür. Her küçük ödünün, bize ait olması gereken hayatımızdan koparılmış bir parça olduğunu ve böylece bizi biz olmaktan çıkardığını ne yazık ki kimse umursamıyor. Evlilik konusunda çok da heyecanlı olmayan, hatta evliliğe epeyce eleştirel yaklaşan pek çok insanın durumu tam da budur. "Birlikte yaşayıp çocuk yapmayı isterim ama toplum buna hazır değil." "Ben evliliğe inanmıyorum ama ailemi bu konuda üzmek istemiyorum." "Evlilik kurumuna karşıyım ama etrafımdakilerle uğraşacak enerjim yok." Bunlar hep duyduğumuz açıklamalardır. Şüphesiz bunlar çok daha tehlikeli bir felaketin ayak sesleridir. İnsanlar aslında inanmadıkları bir şeyi yapacaklardır. Trajedinin bu defa hayatın yalnızca bir dönemine değil, tamamına yayılma olasılığı vardır. Bugün istemediğin bir şeyi reddetmek için bile enerjin yokken, evlilik gibi, devasa enerji kaynağı gerektiren bir kurumun altından nasıl kalkacaksın?

İnsanlar kendi güçsüzlüklerini ve tembelliklerini "toplum hazır değil" türünden bahanelerle örtmeye çalışsalar da, aslında evlilik baskısı çoğunlukla gönüllü kabule dayanıyor. Bunu şuradan anlıyoruz; diğer birçok baskı biçimine karşı kıyasıya mücadele eden bireyler, evlilik söz konusu olduğunda tamamen sıradan ve pasif bir tutum sergiliyorlar. Etrafımızda mutlaka bir örneğini görmüşüzdür; bir zamanlar evliliği hararetle eleştiren pek çok kişi sonunda evlendi. "Feminist okumalardan" başını kaldırmayan, küçücük bir itiraz karşısında bile "erkek egemen söylem" diye kükreyen nice dil bekçileri sonunda gelinliği giyip kırmızı kuşağı bağladı. Devrim için, yeni bir dünya ve yeni bir hayat için canını ortaya koyan, işkencelerden, hapislerden geçen nice insan, döndü dolaştı en sonunda gelip sistemin nikah masasına oturdu; üstelik çoğu zaman da en olmadık kişiyle, ütopyalarına en ters olan kişiyle. Günümüzde hala şiddetli bir baskıya maruz kalan eşcinseller bile, kendi ilişkilerinin ve kimliklerinin meşruiyetini evlilikte arıyorlar ve evlenme hakkı için mücadele ediyorlar. Bu beyhude çaba batı ülkelerinin bir kısmında başarıya ulaştı;

bu hakkı kazandılar, haklarını tepe tepe kullandılar ve sonra onların boşanma oranları da uçuşa geçti!

Batı ülkelerinde evlilik, ilişkiler üzerindeki tekelini hızla yitirirken, ülkemizde rüzgar hala ters yönde esiyor. Evlenmeden birlikte yaşamak, çocuk yapmak bu topraklarda hala tabu. İnsanlar evlilik baskısını aslında fark etmelerine rağmen, birlikte yaşamalarının ve çocuk yapmalarının başka bir yolu olmadığı için, daha doğrusu o yol biraz çetin olduğu için, evleniyorlar. Bir başka husus da şu; özellikle toplumun geleneksel katmanlarındaki genç kızlar, rahat bir genç kızlık dönemi geçiremiyor, örneğin erkek arkadaşıyla doğru dürüst birliktelik yaşayamıyor. Ayrıca aile içinde türlü baskılara maruz kalıyor. Bu durumdan bir kurtuluş umudu olarak evlenmek cazip görünüyor. Burada elbette acı bir yanılgı var; bu genç kızlar çoğunlukla bir ailedeki konumlarından başka bir ailedeki konumlarına transfer oluyorlar ve aynı çile orada da devam ediyor. Geleneksel kesimlerle kıyaslandığında, modernlerin durumu ve imkanları daha genişmiş gibi görünür. Daha özgür ve daha çeşitli ilişkiler yaşamak bakımından evet ama nihai sonuç bakımından hayır. At nalı büyüklüğünde güneş gözlükleriyle alış veriş merkezlerini turlayan çağdaş kadını ya da grand tuvalet tango yapan çağdaş erkeği şöyle biraz kazıyın; evlilik ve çoluk çocuk meselesi söz konusu olduğunda, büyükannenizi aratmayacak kasvetli bir muhafazakarlıkla karşılaşırsınız!

Evlilik baskısını besleyen başlıca faktörlerden biri de toplumdaki ve yasalardaki aile anlayışıdır. Bugün aile denilince anne, baba ve çocuklar, yani çekirdek aile akla gelmektedir. İnsanlar çok farklı birlikte yaşam üniteleri içinde yaşıyor olabilirler. Ama toplum ve yasalar ısrarla ve inatla çekirdek aileyi esas almaktadır. Örneğin sadece babanızla ya da sadece annenizle ya da çok yakın bir arkadaşınızla yirmi yıldır aynı evde yaşıyor olabilirsiniz. Yine de ne toplum ne de yasalar sizi aile olarak kabul eder. Çekirdek aile modern zamanların

en acımasız kurumlarından biridir ve neyse ki günümüzde üstünlüğünü kaybetmeye başlamıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çekirdek ailenin yerini çok daha geniş biçimde tanımlanabilecek yaşam birimlerinin aldığı gözlemlenmektedir. Yine aynı trendin bir yansıması olarak dünyanın pek çok ülkesinde yalnız yaşama oranlarının inanılmaz bir hızla yükseldiği görülmektedir.

Yeri gelmişken, özellikle sol tandanslı arkadaşların diline pelesenk olmuş bir şehir efsanesine de değinmek istiyorum. Derler ki, kapitalizm bireyi yalnızlaştırıyor, atomize ediyor. Çünkü yalnızlaşmış birey kapitalizm için daha yağlı bir müşteridir; yalnızlık arttıkça satışlar da iki katına çıkar. Ayrıca yalnızlaşmış birey toplumsal organizmadan koptuğu için, çevresindeki sosyal sorunlara karşı da duyarsızlaşır, tamamen kendi bencil çıkarlarıyla ilgilenir. Hiç de değil! Tam tersine, kapitalizmin en iyi müşterisi aile kurumudur. Kusura bakmayın ama, hiç kimse aile kadar tüketemez! Tanıdık sahneleri şöyle bir gözümüzün önüne getirelim; yalnız bireyler genelde daha sade yaşarlar ve tüketimleri makul düzeylerdedir. Asıl çılgınca tüketenler ailelerdir. Sosyal duyarsızlık konusu da aynı şekilde yalan! Tam tersine, evlilik kurumu kadar insanı içe kapatan, her şeyden koparan, kendi evi dışındaki her şeye karşı duyarsız hale getiren başka bir kurum yok. Yalnız yaşayan bireyler etkin bir şekilde sosyal hareketlere katılmakla kalmıyorlar, aynı zamanda kendi kişisel yaşamlarını renklendirmek için de her fırsatı değerlendiriyorlar. En hantal, en hareketsiz, yeniliğe ve farklılığa en kapalı olan yaşam ünitesi evlilik kurumunun ta kendisidir. Kaldı ki, yalnızlık sadece fiziksel bir durum mudur? Yalnız başına yaşayan ama çevresiyle çok güçlü bir etkileşim içinde olan bir birey mi, yoksa bir evliliğe saplanıp ne ileri ne geri gidebilen ikili mi yalnızdır? "Birlikte ama yalnız" deyimi boşuna çıkmış olmasa gerek.

Türkiye gibi, büyük ölçüde yüzeysel bir gelişmişliğin hüküm sürdüğü toplumlarda, evlilik baskısı daha ölümcül

sonuçlara yol açmaktadır. Gazetelerin üçüncü sayfalarında neredeyse her gün okuduğumuz "gözü dönmüş eski koca dehşeti" haberlerini düşünelim. Bu olayların evlilik kurumunun kendisiyle hiç ilgisi yok mudur? Kurum tümüyle masum da, sadece kişiler mi kusurlu? Boşanma ya da ayrılma cinayetleri olarak karşımıza çıkan olayların büyük bir kısmı evlilik baskısının çok tipik ifadeleridir aslında. Hem evliliği olası tek ilişki biçimi olarak yücelteceksiniz hem de insanların bu yüce değerden olaysız bir şekilde vazgeçmelerini bekleyeceksiniz. Biraz safça! Bu arada, çocuk yaşta gelin olanların durumu için uğraşan ve bu çabaları değersiz olmayan modern arkadaşlar, ne yazık ki devasa bir baskı aygıtının sadece küçük bir dişlisiyle uğraşıyorlar. Evet, çocuk gelinler evlilik baskısının en çaresiz kurbanları; ama yetişkin gelinlerin durumu da çok parlak değil aslında. Birinde baskı çıplak ve sert, diğerinde daha yumuşak ve estetize olmuş halde.

Bu günler geçecek. Milyonlarca insanın hayatını karartan evlilik baskısı bir gün ortadan kaldırılacaktır. Elbette bu durup dururken olmayacak. Bireysel ve toplumsal ölçekte epeyce sancı yaşanacak, acı çekilecektir. O yüzden, bu değişimi olabildiğince sancısız hale getirmek için uğraşmak gerekiyor. Yasalardan, kanunlardan önce düşünüş tarzının değişmesi gerekiyor ve bunun için de kültürel bir mücadeleye ihtiyaç var. Peki amaç evliliğin kökünü tamamen kazımak mıdır? Bu da çok vahim bir hata olur! Bir toplumda her alandaki çeşitlilik gibi ilişki alanında da çeşitlilik olmalı. Bazı insanlar ille de evlenmek istiyorlarsa, evlensinler, hiç mahsuru yok. Evliliğin tek meşru ilişki biçimi olarak topluma dayatılmasıdır sorun olan.

Bir zamanlar küçük bir köyde ya da kasabada yaşardık. Hayatımız en fazla yirmi otuz kilometre karelik bir alanda geçerdi. Büyüklerimizin öncülüğünde, en nihayetinde komşunun oğluyla ya da kızıyla kurulan bir hayat kendince anlamlıydı. Yüzlerce yıl böyle yaşadık. Ama sonra her ne

olduysa, o küçücük dünyamız değişti ve biz de kabuğumuzu kırıp dışarı çıktık. Ne yazık ki bir daha o kabuğa geri giremeyiz. Başka insanlar olduk çünkü. Yeni düşünceler, yeni beğeniler edindik. Bir zamanlar karşılarında secde ettiğimiz kutsallıklara bugün gülüp geçiyoruz. Ve yine bir zamanlar dokunulmaktan korkulan nice tabuyu paramparça ettik. Bir düşünsenize, bir zamanlar büyük kavgalara neden olmuş birçok şey bugün ne kadar basit ve sıradan: Kadının pantolon giymesi, araba kullanması, sevgililerin sokakta el ele tutuşması, öpüşmesi. Emin olun, eğer birileri cesurca davranıp inandıkları değerler doğrultusunda yaşamaya başlamasaydı, toplum hiçbir zaman bu değişikliklere hazır olmayacak ve biz hala aynı çukurda debelenip duruyor olacaktık. Tarih bize tekrar tekrar şunu gösteriyor: Adaletsizliği koruyup kollayan hukuk ihlal edilmediği sürece yeni bir hukuk asla ortaya çıkmayacaktır.

Değişim seli bugün gelip evlilik kurumuna dayanmıştır. Evliliğin kutsallığını sorgulamaktan korkmamalıyız. Aslında artık kutsal falan da değil, adeta yerlerde sürünüyor. Mutlu ettiği insanlardan kat be kat fazlasını mutsuz ediyor. İnsanlar sırf evlenebilmek için, sadece televizyonlardaki pespaye programlarda değil, aynı zamanda özel yaşamlarında da berbat durumlara düşürüyorlar kendilerini. Normalde insanı tiksindirmesi gereken bin bir hesap, kitap ve manevra içinde ruhlarını paramparça ediyorlar. Hayatlarının belki de en verimli ve en mutlu olabilecek dönemini evlilik saplantısıyla geçiriyorlar. Böylece henüz yirmili yaşlarını bile bitirmemiş olan ama tek kelime yeni bir şey öğrenmek istemeyen, hayatına yeni bir renk katmaktan aciz, bütün heyecanlarını tüketmiş bireyler olarak, evlilikteki bitkisel hayata geçmek istiyorlar. Böylesine sıfır tutkuyla ve büyük ölçüde teknik nedenlerle (çocuk yapmak gibi) gerçekleştirilen bir projeden insani bir sonuç çıkması mümkün müdür? Bundan çıksa çıksa, devletin ve toplumun gardiyanlığı altında geçecek müebbet bir yalnızlık çıkar.

Bütün bu anlatılanlardan çıkarabileceğimiz yol haritası şudur: Eğer evlilik baskısını adaletsiz ve ahlaksızca buluyorsak, bu kurumun bir parçası olmamalıyız. Bize çok pahalıya mal olacak bahanelere sığınmaktan vazgeçmeliyiz. Devletin ve toplumun sonu gelmez kapris ve isteklerini elimizin tersiyle itip, sevdiğimiz insanla tamamen ikimizin belirleyeceği koşullarda bir hayat kurmalıyız. Kendi doğal akışı içinde adım adım örülmüş bir beraberlik ille de evliliğe dönüşmek zorunda değil. Tam da bu noktada, bekçi ruhlular sinsice bir itirazla yaklaşacaklardır: "Birlikte yaşamakla evlilik arasında hiçbir fark yoktur, temelde ikisi de aynı şeydir!" Şu soruyla hiç zorlanmadan maskelerini düşürebilirsiniz: Eğer birlikte yaşamakla evlilik arasında hiçbir fark yoksa, o zaman neden ille de evlenmemiz için bu kadar ısrar ediyorsunuz? Siz hiç yormayın kendinizi, bırakın onlar size teker teker anlatsın farkları!

İçinde yaşadığımız toplumla hiçbir ilişkimiz olmasın demiyorum. Ama eğer bir ilişki olacaksa, bu, toplumsallıkla bireysellik arasında iyi dengelenmiş, eşit ve adil bir ilişki olmalıdır. Böyle bir ilişki devletin ve toplumun onayıyla, birlik beraberlik palavralarının yatak odasına kadar girmesiyle oluşamaz; bireylerin kararlı bir şekilde devleti ve toplumu kendi özel yaşamlarına sokmamaları gerekiyor. Topu topuna birkaç saat süren ve artık gerçekten sıkıcı bir rutine dönüşmüş olan düğün "töreniyle" ya da beyaz gelinliğin iyi pazarlanan sahte masumiyetiyle, bir şeylerin güvenceye alınabileceği yanılgısından kurtulmak gerekiyor.

İlle de bir masumiyet, ille de bir bütünlük duygusu lazımsa, hiçbir makamın onayına tenezzül etmeyecek iki eesur yüreğin birleşmesinden daha değerli ne olabilir ki?

Cemal Atila
Geoaktif Yayınları
Aralık 2012, İstanbul

Giriş

Muhtemelen beni dinlemeyeceksiniz, ama ben yine de şansımı deneyeceğim. Evlenmeyi düşünüyorsunuz ve ben sizi vazgeçirmek için buradayım. Aşka ya da yaşam boyu sürecek bir beraberliğe –eğer kendiliğinden böyle gelişirse- karşı değilim, gerçekten! Karşı çıktığım şey işin yasal sözleşme kısmı. Özel bir ilişki neden yasal bir onay gerektirsin? Sosyal ya da resmi bir onay olmadan, ilişkinizi karşılıklı değerlendirerek bir sonuca bağlayamaz mısınız?

Evlilik, ilişkinizi iyileştirmek yerine, bir daha düzelmemek üzere berbat edebilir. Taraflar arasındaki çekimin yerini sıkıcı bir kurum alır. En azından, esnekliğinizi azaltır, sizde ve eşinizde meydana gelecek kaçınılmaz değişimlere ayak uydurmanızı zorlaştırır.

Evlenmiş birçok insan var, onlara boşanmaları gerektiğini söylemiyorum. Koşullarımız ne gerektiriyorsa onu yapmalıyız. Konuya meraklı olan naif ve genç arkadaş, ben seninle konuşuyorum. Seni kurtarmak için hala şansımız var.

Gelin bu konu üzerinde birlikte düşünelim. Evlilik gerçekte ne anlama geliyor ve hayatımız üzerindeki pratik etkileri nelerdir? İlişkimize yararı mı dokunacak yoksa zarar mı verecek? Evlenmenin yasal, sosyal, ekonomik ve psikolojik sonuçları nelerdir? Ne oluyor da insanlar evlenmeye ihtiyaçları olduğunu düşünüyorlar ve nasıl aldanıyorlar?

Başımdan bir kez geçtiği için evlilik hakkında az çok bir şeyler biliyorum. Ayrıca, gayri resmi gözlemci olarak

katıldığım Las Vegas Aile Mahkemesi duruşmalarında, evlilik kurumunun her defasında nasıl yıkıldığına tanık oldum. Las Vegas şüphesiz dünyanın evlilik başkentidir, ancak mahkemede geçtiği haliyle boşanmaları incelediğinizde, evlilik kurumu hakkında çok daha fazla şey öğreniyorsunuz. Evlilik ve boşanma tıpkı Yin-Yang gibidir. Campbell Yasası'nın birinci maddesine göre boşanma esnasındaki çirkinlikler, başlangıçtaki yanılsamanın gerçek dışılığıyla doğru orantılıdır. Boşanma, yüksek dozda alınmış bir fanteziden sonra hesabı ödemek gibidir.

Boşanma esnasında suçlamalar havada uçuşur fakat sonuçta her şeyin aslında kendi kahrolası hatanızdan kaynaklandığını kabul etmeniz gerekiyor. Bu fanteziye bütün kalbiyle inanan sizdiniz. Evlenmeden önce, evliliğin ilişkinizi daha sağlam ve daha "güvenli" yapacağı biçimindeki peri masalı saçmalıklarına inanan sizdiniz. Sorun şu ki, güvenlik iki şekilde oluyor: Kapınızı dünyanın belirsizliklerine karşı kilitlerken, kendinizi de, özgürlüğünüzü kısıtlayan bir kafese kilitliyor olabilirsiniz. Artık kolayca dışarı çıkamadığınız için, hücre arkadaşınızla müzakere yapma yeteneğinizi de kaybetmiş olabilirsiniz. Bunun yerine, hayatlarınızı birbirine uydurmaya çalışırken sorunları hasıraltı edersiniz, ta ki – Güm!- sonunda her şey elinizde patlayana kadar.

İnsanlar temelde bağımsız varlıklardır. Bir başkasıyla birleşme isteği çok büyük olabilir ama pratikte ne kadar ileri gidebileceğinizin bir sınırı vardır. Biriyle çok uzun süre çok yakın olursanız, aranızda sorun çıkması kaçınılmazdır. Bu, tıpkı sevdiğiniz kişiye kelepçeyle bağlı olmak gibidir: Heyecanınızı kaybettiğinizde başınıza bela olur. Birlikte kapana sıkıştığınız kişi sinirlerinizi yıpratmaya başlar. Paylaşabileceğiniz her şeyi paylaştıktan sonra, bağımsız bir birey olarak yeni deneyimler yaşamak istersiniz ki böylece paylaşabileceğiniz yeni şeyler olsun.

En sağlıklı ilişki, ayrı bireysellikler temelinde kurulandır. Her birimiz, kendi kariyerlerimiz, değerlerimiz, amaçlarımız ve ilişkilerimizle bağımsız varlıklar olmalıyız. Başkalarıyla, ancak bizim için uygun olduğunda ve her etkileşim kendi başına anlamlı olduğunda bir araya gelmeliyiz. Zaman içinde, daha fazla şey paylaşmak isteyebiliriz ve bu doğal akışında böyle olduğu sürece bir sorun yok. Bir ilişkinin yolunda gitmesi için o "Büyük Adımı" atmanıza gerek yok. Bunun yerine, bir sürü küçük adım da sizi aynı sonuca götürebilir. Eğer yavaş ve adım adım ilerlerseniz, her adım ihtiyaçlarınıza uyacak şekilde dikkatlice atıldığı için sonunda elde edeceğiniz şey daha sağlam ve istikrarlı bir ilişki olacaktır.

Evlilik kurumu, bağımsız olarak kurulmuş bir ilişki yerine, yıllar süren bir gelişimi tek bir cümleye sıkıştıran sosyal bir sözleşme koyar önümüze: "Evet! Kabul ediyorum!" Bu tıpkı, diplomanızı üniversiteye gitmeden posta ile sipariş vererek satın almanıza benziyor. Her isteğinizi yerine getirecek olan sihirli değneği sallamak gibi. Tüm aileniz ve arkadaşlarınızın önünde ayağa kalkıp "Bu, hayatımın geri kalanı için isteyebileceğim tek şey" demiş oluyorsunuz. Bunu söylediğinizde hayallerinizin gerçekleşeceğini mi düşünüyorsunuz? Yıllar sonra, özgür bir seçim yaptığınızı mı düşüneceksiniz? İkiniz için de en iyisi böyle olduğu için mi bir arada kaldınız yoksa aynı hapishanede mahkumdunuz ve kaçış çok mu meşakkatliydi? Eğer evliyseniz, bu soruların cevaplarından asla emin olamazsınız.

Bu kitapta, evlilik, ilişkiler, cinsel çekim, yasalar, sözleşmeler, yalnızlık ve korku konularını ele alacağız. İnsanları korkutarak evliliğe iten şey nedir? Hiçbir kurum her şeyiyle iyi olamaz; bu melek yüzlü görüntüsünün ardında bir şeytan gizleniyor olmalı. İşte biz bu şeytanı ortaya çıkarmaya çalışacağız.

Evlilik Nedir?

Bu, karmaşık bir mesele gibi görünebilir. O yüzden de, duygusal, cinsel, dini, kültürel, parasal gibi, pek çok farklı açıdan ele almak gerekiyor. Sokağa çıkıp yüz kişiye evlilik nedir diye sorsanız, muhtemelen yüz farklı cevap alırsınız.

Ancak, aynı soruyu yüz avukata sorarsanız, muhtemelen bir fikir birliğiyle karşılaşırsınız. Yasalara göre, evliliğin tanımı son derece basit: Gelecekteki ekonomik faaliyetleri ve yükümlülükleri paylaşmayı gerektiren ekonomik bir sözleşme. Bunun üzerine istediğiniz duygusal anlamı yükleyebilirsiniz fakat yasa sonuç olarak evliliği ekonomik faaliyetlerinizin birleşmesi olarak görür.

Yasaya göre, evlilik "ortaklık" adı verilen ekonomik bir oluşumdur. İki tarafın da katkıda bulunup faydalanabildiği ortak bir kasadır. Yasal mekanizma devlet ve ülkelere göre farklılık gösterir, ama nerede olursa olsun evlenmek, para ve mülkiyetinizi paylaşacağınız anlamına gelir.

"Ortak mülkiyet" yasalarının geçerli olduğu yerlerde, mülk paylaşımı çok basit ve son derece rasyoneldir. Aksini belirten yazılı bir anlaşma olmadığı sürece, sizin ve eşinizin "bugünden itibaren" kazandığı her şey, kime ait olduğuna bakılmaksızın "ortak kasaya" gider. Bu parayla alınan her şey, taraflardan biri ya da diğeri tarafından kullanılacak olsa dahi, ortaklaşa sahip olduğunuz ortak mülkiyettir. Buna karşın, ortaklığın bir üyesi tarafından alınan bir borç da aynı şekilde

diğer tarafın borcu olur.

Kendi banka hesabınız, kendi kredi kartlarınız, kendi kıyafetleriniz olduğunu düşünebilirsiniz ancak yasaya göre bu ayrı mülkiyetleriniz yalnızca bir kurgudur. Size ait olan şeyler, sadece evlenmeden önce sahip olduklarınızdır. Diğer her şey, teknik olarak ortaklığa aittir.

"Örf ve adet hukuku" devletlerinde, işler biraz daha farklıdır. Bu durumda, evli bir eşin kendine ait bir mülkü olabilir, ama yine de boşanma esnasında eşinin o mülk üzerinde küçük de olsa hakkı vardır.

Evlendiğiniz dönemde, "ortaklığı" iyi ve koruyucu bir şeymiş gibi görebilirsiniz ama bu ortaklık kolayca bir canavara dönüşebilir. Parasal açıdan sadece kendinizden sorumlu olmak yerine, artık bir başkasının da sorumluluğunu alırsınız. Evet, onun şansından nasiplenebileceğiniz gibi, şanssızlığından doğan ve o gittikten sonra bile izleri kalabilecek olan büyük mali kayıplarla da karşı karşıya kalabilirsiniz.

Parasal açıdan evliliğin iki kişi arasındaki güvenlik duvarını ortadan kaldırdığı düşünülebilir. Taraflardan biri bir hastalığa yakalandığında diğeri de otomatikman aynı hastalığa yakalanır. Eğer evlenmemiş olsaydınız ve sadece istediğiniz şeyleri paylaşsaydınız, böyle bir zarar riskine maruz kalmazdınız. Birine destek olmak için onunla evli olmanıza gerek yok; bunu evli olmadan da yapabilirsiniz. Evliliğin buna kattığı şey sadece kendisinin verdiği parasal kararlar sonucunda o kişiye destek olma ve yardım etme zorunluluğudur.

"Ortaklığın" ciddiyetini boşanma anına kadar tam olarak fark etmeyebilirsiniz. Bu "ortaklık" bir defa oluşturulduğunda, yasa kimin nasıl katkıda bulunduğuyla pek ilgilenmez. Siz on yıl boyunca çok çalışırken eşiniz sadece oturup renkli bon-

bon şekerlerini yediyse bile, kazandığınız her şeyin yarısına ortaktır. Ayrıca, "nafaka" adı verilen durumlarda, eğer gelirleriniz arasında bir eşitsizlik varsa, eşinize bir miktar para ödemeniz de gerekebilir.

Olabilecek en kötü senaryoyu düşünelim. Diyelim ki evlendiniz ve balayınız için Las Vegas'a gittiniz (belli ki öyle yapacaksınız çünkü hayal gücünüz bu kadarına izin veriyor). Evlendiğiniz gecenin ertesi günü eşiniz kumar oynamaya gidiyor ve kredi kartlarını son limitine kadar kullanıyor. Ne yazık ki, artık onun borcu sizin de borcunuz ve nihai boşanma anında bu borç bakiyesi, kime ait olduğuna bakılmaksızın aranızda yarı yarıya bölüşülecek.

Başka bir örnek vermek gerekirse, eşinizin kansere yakalandığını varsayalım; hastalık, sağlık sigortası limitlerinizi aşıp yüklü miktarda hastane masrafı oluşturmaya başlıyor. Eşiniz ölse dahi, bu faturalardan siz sorumlusunuz. Oysa evlenmeyip beraber yaşasaydınız hiçbir sorumluluğunuz olmayacaktı.

Düğün töreninde, herkes paylaşacağınız güzel şeylerden bahseder. Kimse kötü şeylerden bahsetmez. İyi tarafından bakarsak, eşiniz zengin olursa siz de zengin olacaksınız. İşler kötü giderse ve eşiniz mahkemelik olursa siz de otomatikman sanık konumunda olacaksınız. Olası sorumluluk, olası mükâfat kadar sınırsızdır.

Yasal olarak mülkiyet paylaşımı kavramı iyi niyetlerle ortaya çıkmış olabilir. Bir zamanlar, evliliğin temel amacı çocuk yetiştirmekti. Evlilik dışı cinsellik yasaktı çünkü bu cinsel ilişkiden kaçınılmaz olarak, güvenli ve sosyal açıdan kabul gören bir ortamda büyümeleri gereken çocukların doğması bekleniyordu. Evlilik, kadın ile erkeğin bir çocuk yetiştirme birimi olarak görüldüğü bir birliktelikti.

Kadın, eviyle ilgilenmek üzere evde kalır, erkek ise dışarı gider ve eve ekmek getirirdi.

Kendisi gidip avlanmadığı halde, kadın kocasının eve getirdiği her şeye ortak olma hakkına sahipti. Bu adildi. Kadın ve çocuklar savunmasız olanlardı. Eğer bir kadın evi idare etmek için yıllarca emek verdiyse, adam bir gün zengin olduğunda çıkıp karısına "Sonra görüşürüz!" diyemezdi. Adamın serveti otomatikman kadının da servetiydi.

Günümüzün evlilik ve boşanmaya dair yasaları, her ne kadar sosyal koşullar değişmiş olsa da, bu ortaçağ geçmişinden doğmuştur. 20. yüzyılın sonlarında, doğum kontrolünün yaygınlaşması, evlilik oyununun kurallarını yeniden yazmıştır. Bugün insanlar artık sadece çocuk yapmak istedikleri için evlenmiyorlar; daha ziyade bir tür duygusal tatmin arıyorlar.

Üreme pek çok evlilik için kaçınılmaz olmuştur. Ancak duygusal tatmin dediğimiz şeyi tam olarak tanımlamak zordur. Çocuklar yıllarca etrafınızda olur ama duygusal tatmin bir anda yok olabilir. Bu olduğunda, boşanmayı beklersiniz ve ortaklık denilen şeyin bölünmesinden kaynaklanan karmaşık sorunlarla karşılaşırsınız.

Bir zamanlar, insanlar birbirlerine yaşam boyu bağlı oluyorlardı. Böyle bir sadakat artık yitirilmiş bir sanat olsa da bu fikir başta kulağa romantik gelebilir. Sonra, sözde romantik o eski günlerin "ömrünün" çok kısa olduğunu ve birçok insanın ekonomik kaygılarla hayatta kalmaya çalıştığını fark edersiniz. Eğer ortalama ömrün 40 yıl olduğu bir yerdeyseniz ve etrafınızda bir sürü ölüm gördüyseniz o zaman derhal üremek zorunda hissedersiniz. O büyük törenin öncesinde kur yapılmış da olabilir yapılmamış da, her ne olursa olsun evlilik öncesinde yaşanan şey, henüz biriyle beraber yaşamanın gerçek deneyimiyle bozulmamış, naif ve duygusal romantizmdir.

Bu günlerde çoğu insan "seri bağlanma" halinde. İnsan ömrünün uzadığı ve doğum kontrol öncesi dönemde doğan kuşakların artık ölmekte olduğu bir zamanda, "yaşam boyu bağlı" olacak birini bulmak gittikçe daha da zorlaşıyor. Onun yerine insanlar (belki de ömür boyu bağlı kalacaklarını zannederek) "birkaç yıllığına bağlı" kalıyorlar ama sonunda araları bozuluyor. İnsanlar 40 yerine 80 yaşına kadar ya da daha uzun yaşıyorken bunu anlamak çok zor değil. İnsanlar büyür, gelişir ve değişir ve yaşamın bir evresinde doğru olan bir ilişki başka bir evresinde doğru olmayabilir.

21. yüzyılda evlilik hala ortaçağdaki biçimiyle devam ediyor, ama önemli bir fark var: Evlilik cinsellikten ve üremeden tamamen bağımsız hale gelmiş durumda. Şimdilerde (pek çok ülkede) zina cezalandırılmıyor, cinsellik için herhangi bir belge gerekmiyor ve sevgilinizle herhangi birinin izni olmadan beraber yaşayabiliyorsunuz. Artık cinsellik denen yasak meyvenin tadını çıkarmak için gerdek gecesini beklemeniz gerekmiyor. Şimdi, bu meyve (fazla hırpalanmaktan ötürü pörsümüş olsa da) á la carte olarak da yenilebilir. Kısacası, yasalara göre modern evlilik size herhangi bir cinsel ayrıcalık sağlamıyor.

Yaygın inanışın aksine, modern evlilik bir ebeveynlik sözleşmesi değildir. Pek çok mahkemeye göre gerçek ebeveynlik sözleşmesi çocuğun doğum belgesidir. Ebeveynlerin evli olup olmamasına bakmaksızın, kimin ebeveynlik haklarına sahip olduğunu ve dolayısıyla çocuğun refahından kimin sorumlu olduğunu belirleyen şey doğum belgesidir. Bu boşanma esnasında çocuğun velayetinin kime verileceği ve koşulların uygunluğu tarafından belirlenir: Ekonomik ilişki bittiğinde, ebeveynlik ilişkisinin de bittiği varsayılır.

Nasıl tanımlarsanız tanımlayın, evlilik temel olarak, kazançların ve sorumlulukların paylaşılmasından güç alır. Büyük olasılıkla, kazancınızı paylaşabileceğiniz ka-

dar güvendiğiniz o kişiyle sonsuza kadar beraber yaşamayı umuyorsunuz. Bu yola bir kez çıktığınızda, bu bağı çözmek giderek daha da zorlaşır ve ilişkiye duygusal bir baskı uygular. Mantıklı bir açıdan bakıldığında, boşanma örneğin vergilerinizi ödemekten ya da düğünü organize etmekten çok daha zordur. Boşanma denilen bu devasa ve karmaşık süreçten duyduğunuz korku, gerçekte yürümüyor bile olsa, sizi ilişkinizin yürüdüğüne ikna etmeye yetebilir.

Evliliğin asıl amacı artık çocuk yetiştirmek değil duygusal bir arayış olduğundan, sorulması gereken soru "ortak kasanın" gerçekten duygusal amaçlarınıza ulaşma olasılığınızı arttırıp arttırmadığıdır.

Bağlanma

"Bağlanma" insanların duygusal olarak birbirine bağlanmalarıdır. Bu, iki insanı görünmez bir iple birbirine bağlamaya benzer. Birine bağlandığınızda, ilişki sizin için sağlıklı olsa da olmasa da sizi içine çeker.

Türümüzün hayatta kalması için iki tür bağlanma önemlidir; çocuk ve ebeveyn arasındaki bağ ile çocuk yetiştirme birimindeki kadın ile erkek arasındaki bağ. Yeni yürümeye başlayan bir çocuk anne babasından çok uzağa gidemez, kendi başına birkaç dakikalık keşiflere çıkabilir ama sonrasında dehşet içinde etrafına bakınır. "Annem nerede?" deyip annesine koşar. Aynı şekilde, yemek bulmak için dışarı avlanmaya giden bir erkek de kadına geri döner, terk edip gitmez. (Bazı gecikmeler ve sapmalar olabilir, ama en azından sonunda neden geç kaldığına dair iyi bir bahaneyle geri döner.)

Birine bağlıysanız ve bir süreliğine ayrılırsanız, kendinizi tedirgin hissetmeye başlarsınız. Çocuklar anne babalarını göremediğinde ağlamaya başlarlar, yetişkinler ise sevgililerinin sesini duymak için cep telefonuna koşarlar. Her ikisi de ilişkinin güvende olduğundan emin olmak ister.

Bağlanma, bir ya da iki şekilde olabilir: Bağlandığınız kişi size aynı ölçüde bağlı olabilir ya da varlığınızdan haberi bile olmayabilir. Bir ergen, çekici bir film yıldızına bağlanabilir ve duygularının karşılığını almıyor olabilir, ama o kişi için o bağlılık gerçektir. Bağlanmanın tek taraflı olduğu böyle du-

rumlarda buna "karşılıksız aşk" deriz.

Bağlanma, beynin ilkel ve bilinçdışı kısmını içeren fizyolojik ve nörolojik bir bastırma işlemidir. Beynin düşünen kısmıyla ilgisi yoktur. Bir bebek, kendisiyle kim ilgileniyorsa ona bağlanır. "Benim için en iyi ebeveyn bu mu?" diye düşünmez. Aynı şekilde bir adam ve bir kadın yalnız başlarına ıssız bir adaya bırakılırsa muhtemelen aşık olacaklar ve birbirlerine bağlanacaklardır.

Buradan çıkarılması gereken ders, geminizin hangi ıssız adanın yakınlarında batacağına dikkat etmeniz gerektiğidir. Ayrıca, o ıssız ada sizin için en iyi yer değilse orayı terk etmeye hazır olmanız gerekir.

İki kişi arasında nörolojik bir bağ olması, o bağın sağlıklı olduğu anlamına gelmez. Bazen o bağ aslında bağımlılıktır. Hiçbir ortak noktası olmayan ya da birbirinden nefret edebilecek insanlar da birbirlerine bağlanabilir. Bu yüzden bazen eskiden beraber olan insanlar birbirlerine korkunç davranabilir. İlişkinin tüm işlevsel yanları çökmüş olmasına rağmen, o ilkel bağlanma duygusu beynin kıvrımlarına kazınmış olabilir. Sevdiği kişiye onu ne kadar sevdiğini söylemek için aramak yerine, üzgün taraf diğerini tehdit etmek ve kavga etmek için arayabilir. Bu da bir bağlanma ifadesidir.

Canlılar aleminde sadece insanlar "eşine bağlı" varlıklardır. Hayatın doğal akışında, bir erkek ve bir kadın birbirlerine uzun süreliğine bağlanırlar. Doğru, eşcinseller de birbirlerine bağlanabilir, ama orada bile eşine bağlılık arzulanan bir şeydir. Bağlılığı hiç önemsemeyen birine rastlamak zordur. Dünyada yalnız yaşayan bir sürü yetişkin vardır ama yalnız olmalarının sebebi bunu istemeleri değil bağlanma için uygun koşulların oluşmamış olmasıdır.

İstatistiksel olarak, çoğu insan er ya da geç birine bağlanır.

Eğer hayatın doğal akışı bu yöndeyse bir sorun yok. Sorun, bağlanacağınız doğru kişiyi bulmaktır.

Bağlılık bir kez oluştuktan sonra asıl sorun, ilişkinin karmaşık bir sosyal ortamda yürümesini sağlayabilmektir. Bu genlerimizde ve doğamızda olmayan bir şeydir.

Dünyanın bazı yerlerinde hala devam eden eski evlilik sistemlerinde, kimin kime bağlanacağı tarafların belirleyemeyeceği kadar önemli bir karardır. Ergenlikten sonra, kızlar ve erkekler çok sert biçimde birbirlerinden ayrı tutulur ve o ıssız adada kiminle beraber olacaklarına sadece yaşlılar karar verir.

Görücü usulü evliliklerin kurbanları da tıpkı "aşk" için evlenenlerde olduğu gibi birbirlerine bağlanır. Aslında, eşini kendin seçiyor olman, o ilişkinin uzun vadede başarılı olacağı anlamına gelmez. Hindistan'da görücü usulü evliliği savunanlar, oradaki boşanma oranlarının Batı'dakine oranla çok daha düşük olduğunu söylerler. Her iki durumda da evlilik zaman içinde sert ve aşksız bir hale gelebilir. Bizim kültürümüzdeki fark, muhtemelen öyle bir durumda gemiyi terk etmeye daha istekli olmamızdır.

Batı kültüründe, aşk macerası ille de üremeyle ilişkilendirilmez ve kişisel gelişimin bir parçası olarak görülür. Eğer çocuk yapmak tek amacınızsa o zaman herhangi bir partner, eve ekmek getirmek koşuluyla işinizi görebilir. Eğer bir tür kişisel tatmin peşindeyseniz, o zaman standartlarınız daha yüksek olur.

Eşine bağlılık aslında birini nörolojik olarak elde etmek demektir. Bu bağın oluşmasına konuşma dilinde "aşık olmak" da deriz. Bağlılığın oluşması keyifli bir deneyim olabilir! Sevgilinizin her şeyi size büyülü gelir; bakışları, kokusu, gözlerinin rengi. Yaptığı her şey büyüleyici gelir. Bir süreliğine,

sanki koca evrende başka kimse yokmuş da siz "birbiriniz için yaratılmışsınız" hissine kapılırsınız. Dışardan bakıldığında bu duygusal aşk festivali mide bulandırabilir ama sizin için dünyadaki en güzel duygudur.

Aşık olmanın hülyalı gerçek dışılığı aslında beynin bu yeni "Anne" imgesini sindirmeye çalışmasıdır. Bir süre sonra, sis perdesi kalkar; nesneler yeniden katılaşır ve varış noktasına gelirsiniz. Bağlandınız. Peki şimdi ne yapacaksınız?

Bir süre sonra cinsellik anlamsız gelir. Er ya da geç anlamlı bir iletişim olmaktan çıkıp rutin bir eyleme dönüşür. Cinsel çekim yok olur ve ebeveyn ile çocuk arasındaki bağa benzeyen bir bağa dönüşür. Cinsel açıdan mükemmel biriyle evlenmiş olsanız da, bir süre sonra onun bedenini görmezsiniz bile; kendi bedeniniz kadar sıradan görünür gözünüze. Onunla ilgilenmek yerine, hayatın rutin sorunlarıyla uğraşırsınız. Bağlılık istikrarlı hale geldikten sonra artık ona karşı duyarsızlaşırsınız. Yeni bir aile kurulur ve ikili artık aşık bir çift olmaktan çıkıp çok uzun süredir aynı yatak odasını paylaşan çocuklu bir çifte dönüşmüştür.

İşte bu aşamada gerçek sınav başlar. Flört dönemindeki cinsel çekim ve kendi duygusal ihtiyaçlarınız sevgilinizle aranızdaki farkları ve uyuşmazlıkları görmezden gelmenize neden olur. "Evet, bir seri katil, ama bununla yaşayabilirim" dersiniz. Tensel çekim azaldıkça, daha önce hasıraltı edilen pratik sorunlar su yüzüne çıkar ve halledilmeyi beklerler. Bu büyük bir sorundur. Aşık olmanın bütün sorunlarınızı çözeceğinizi zannetmiştiniz, oysa aşk sadece sorunları yeniden düzenledi.

Bağlı olduğunuz birinden uzaklaşmak çok zor olabilir. Bu tıpkı bağımlı olduğunuz bir şeyi bırakmaya çalışmaya benzer. İlişkinin yolunda gitmediğine karar vermiş olsanız bile, sevgiliniz böyle düşünmüyor olabilir. Bağımlılık ağları

örülmüştür ve egolar meydana çıkar. Bu durumda sessizce uzaklaşmak çok da kolay olmayabilir.

Eğer ortak hesaplarınız varsa ve o insanla "ömür boyu" beraber olmak için yemin ettiyseniz işler çok daha zor olacaktır. Yoksa sözünü tutmayacak mısın? Nasıl vazgeçersin?

Şarkıda da söylendiği gibi "ayrılmak zordur." Popüler kültürde, birinin kız arkadaşı ya da erkek arkadaşı tarafından terk edilmesi başarısızlık göstergesidir. Tüm zararı egonuz görür ama neyse ki sonunda iyileşirsiniz.

Ancak boşanma yıkıcı olabilir. Sadece ego sorunu ya da bir bağlılığın yitirilmesi değil, bir sürü stratejik ve parasal zorluğa da yol açabilir. Bağlılık kendi başına fazlasıyla zorken buna yeni zorluklar eklemeye ne gerek var?

Cinsellik ve Yakınlık

Hepimiz cinsel varlıklarız. Genlerimiz buna göre programlanmış. Cinsellik üreme için gereklidir ama insanlarda sadece üremeyle açıklanamayacak kadar çok arzu var. Cinsellik aynı zamanda bir bağlanma mekanizmasıdır. Çiftleri, çocuklarını büyütüp yetiştirmek için gereken adanmışlık süresince bir arada tutan duygusal "yapışkan" bu bağlanma mekanizmasıdır.

Evrim açısından bakıldığında cinselliği anlamak zor değil. Ancak cinselliği yeni keşfeden bir ergen açısından baktığımızda, cinsellik oldukça garip ve rahatsız edici görünebilir. Derinlemesine incelersek, cinsellik maceralı bir çizgi film dizisi gibidir. Erkeklerin, yuvarlak hatlı Playboy güzellerini görünce ağızlarının sulanmasının ya da kadınların X'i arzulamalarının (kadınların arzuladığı her neyse artık) hiçbir mantıklı açıklaması yok (varsa mantıklı bir açıklamanız, söyleyin). Cinsellik güdünüz her zaman beyninizin düşünen tarafıyla – eğer beyninizin düşünen bir tarafı varsa tabi – çatışma halindedir. Bazı insanlar, hayvani güdülerinin peşinden giderek ve gördükleri her seksi şeyin üzerine atlayarak tatmin olurlar. Fakat eğer biraz olsun zekânız varsa, işlerin çok daha karmaşık olduğunu anlarsınız.

Biraz aklınız varsa, duygularınıza itaat etmenin sıkça mutsuzlukla sonuçlanabildiğini fark etmiş olmalısınız. Hayvani güdüleriniz tatmin edilip zekâyla terbiye edilse bile cinsellik güdüsü varlığını korur ve tümden yok sayılamaz. Cinselliği, yakın bir ilişkinin başlaması için ödenmesi gereken kapora

olarak düşünebiliriz.

Çocuklar özünde ergenliğe kadar aseksüel olurlar, ta ki yabancı bir mekanizma etkisini göstermeye başlayana dek: Şehvetle karşı cinse (ya da belki aynı cinse) ilgi duymaya başlarlar. Bu his içgüdüseldir, rasyonel değil. Erkek çocuklar, kadınların göğüslerini sevdiklerine ve onlara dokunmak istediklerine dair mantıksal bir karar vermezler. Aynı şekilde kızların da, göğüslerinin büyümesi ya da erkeklere ilgi duymaları bir tercihten kaynaklanmıyor. Tüm bu değişimler, korkunç bir Frankenstein deneyine benzer, deneydeki canavar da siz oluyorsunuz.

Karşı cinse ilgi duyuyor olmanız bununla nasıl baş edeceğinizi bildiğiniz anlamına gelmez. Ergenlerin içlerindeki açıklanamaz duyguları cinsel birleşme arzusuyla ilişkilendirmeleri birkaç yıllarını alır. (Cinselliğin çirkin bir şey olduğunu düşündükleri zaman da karşı cinse ilgi duyabilirler.)Fakat cinsel çekimin kendilerini cinsel birleşmeye ittiğini fark ettiklerinde bile cinsel birleşme çözüm olmaz. Diyelim ki sonunda seviştiniz, peki ya sonra ne yaparsınız?

Cinsel çekim şu açıdan çok acımasız olabilir: Ona güvenip bir yola çıkarsınız ama sonrasında size o yolda nasıl ilerleyeceğinize dair hiçbir açıklama yapmaz. O çekim bir kez yaşandığında, insanlar artık sadece cinsel ilişkiyle yetinmezler. İlişki için, çoğu cinsellikle ilgili olmayan ve gerçekçi olup olmadığı belirsiz olan karmaşık duygusal beklentiler devreye girer.

Cinsellik bir bakıma gerçeği gizlemeye yarayan bir sis perdesi gibidir. Bir ilişkinin başlamasını sağlayan bir katalizördür ama tek başına cinsellik uzun süren bir tatmin sağlamaz ve insanların gerçekte ne aradığı sorusuna hiçbir cevap vermez.

İnsanlar romantik ilişkilerden ne bekler? Kendilerine değer

verilmesini, bir amaca sahip olmayı ve yalnızlıklarından kurtulmayı beklerler. Bu amaçların cinsellikle hiçbir ilgisi yoktur. Bunlar dünyadaki varlığımızın doğal sonucu olan "varoluşsal" sorunlardır.

Yaşam, doğası gereği yalnız ve çetrefillidir. Öncesinde hiçbir bilgi ya da kullanma talimatı verilmeden, kendimize yabancı bedenlerle bu dünyaya geliriz ve seçmediğimiz ailelerle yaşarız. Büyüyüp ailemizden uzaklaştığımızda, bizi çok da umursamayan, en azından küçükken ailemizin bizi önemsediği kadar önemsemeyen bir dünyada kendimizi yalnız ve değersiz hissederiz.

Romantik bir ilişkiyle bu boşluğu doldurmayı umarız. Bizi anne babamızın sevdiği gibi koşulsuz seven birinin hayalini kurarız. En gizli duygularımızı ve düşüncelerimizi paylaşabileceğimiz güvenilir bir sırdaş ararız. Hasta olduğumuzda bizimle ilgilenecek ve bizi tehlikelerden koruyacak birini isteriz. O kişinin hem bize hayran olmasını "hatta tapmasını" isteriz, hem de bize yol göstermesini ve ne yapmamız gerektiğini söylemesini isteriz.

Yeryüzünde bütün bu ihtiyaçları aynı anda karşılayabilecek biri bulunmayabilir ya da o kişi karşımıza çıksa bile biz onu kabul edecek kadar kendimizden emin olmayabiliriz. Rüyalarımızın gerçekleşebilir olup olmaması, yolda seksi birini gördüğümüzde hayal kurmamıza engel olmaz. Beynimizin maymun tarafı, "Hımm, ben seks istiyor!" der fakat sonrasında daha zeki tarafımız devreye girer ve o kişinin hayatımızdaki diğer bütün boşlukları doldurup doldurmayacağını bilmek ister.

Hiçbir ilişki bütün boşlukları dolduramaz. Ancak, öyle olmasını beklemediğimiz sürece, romantik bir ilişki yine de değerlidir. Kendi başımıza çözmemiz gereken varoluşsal problemlerimizi kökünden çözmese bile yakınlık yine de

değerlidir.

Yakınlık, birbirini iyi tanıyan iki kişi arasında ortaya çıkan sezgisel bir iletişim kanalıdır. Bir şeyi o kişiye yirmi kelime yerine iki kelimeyle anlatabilirsiniz, hatta bazen hiçbir şey söylemenize gerek kalmaz. Yakınlık, paylaşılan bir dilin ve başkalarıyla paylaşamayacağınız şeyleri paylaşmanızı sağlayan ortak bir yaşantı demektir.

Yakınlık değerlidir çünkü size başka bir çift göz, kulak ve zihin verir. İkinci bir beyniniz olması gibidir. Ne zaman yoldan çıksanız, muhtemelen sevgiliniz sizi uyarır. Bu yakınlık her zaman mükemmel olmayabilir ve iletişimde her zaman kimi boşluklar olur. Yine de sorunlarınız hakkında konuşabileceğiniz birinin olması, yalnızlığınızı bir nebze de olsa hafifletir.

Cinsellik böyle bir yakınlığı başlatmak için kullanılabilir fakat yakınlık doğası gereği cinsellikten bağımsızdır. Bireyler arasında büyük engeller olabilir ve cinsellik genellikle bunları aşmanın tek yoludur. Cinsellik en azından fiziksel yakınlık demektir. Eğer taraflar bunu başaracak kadar olgun davranırsa, bu fiziksel yakınlıktan duygusal ve zihinsel yakınlık doğabilir.

İki insan bir kez yakınlaştığında, bu yakınlık korunması gereken değerli bir hazineye dönüşür. Gerçek yakınlık kırılgandır ve kolayca yitirilebilir. Bir süre sonra kendinizi, hiçbir şey paylaşmayan iki yakın insan olarak bulabilirsiniz. Eğer yakınlık bir ilişkinin en değerli tarafıysa, odaklanmamız gereken şeyin bu olması gerekmez mi? Zaman içinde başkalarına yansıttığımız ilişki imajının önemini yitirmesi gibi, cinsellik de gittikçe önemsizleşir. Asıl önemli olan, ikiniz arasında ne tür bir iletişimin kurabildiğidir.

O zaman sorulması gereken soru şudur; evlilik bu iletişimi güçlendirecek midir yoksa ona zarar mı verecektir?

Narsisizmden Kurtulmak

Kendimizi ve etrafımızı fark etmeye başladığımız ilk zamanlarda, evrenin merkeziydik. Ebeveynlerimiz etrafımızda fır dönüyordu, ne zaman bir şeye ihtiyacımız olsa ağlıyorduk ve ihtiyaçlarımız karşılanıyordu. Noel Baba, Paskalya Tavşanı ve hatta Tanrı bizim için vardı, dileklerimizi dinlerler ve ihtiyaçlarımıza cevap verirlerdi.

Sonrasında, gittikçe büyüyen bir panikle evrenin merkezi falan olmadığımızı, sadece evrenin kuytularındaki milyarlarca insandan biri olduğumuzu fark ettik. Dünyanın bizi hiç önemsemediğini ve çoğu zaman varlığımızın farkında bile olmadığını öğrendik. Noel Baba diye bir şey yoktu. Her şeyin merkezi olduğumuz fikri acımasız bir kurguymuş!

Mantıksal olarak, milyarlarca insandan biri olduğumuzu kabul edebiliriz ama duygusal olarak bunu kavramak zordur. Hepimiz bir ölçüde çocukluktaki bu benmerkezci evren algısının tuzağına düşeriz. Artık Noel Baba'ya inanmayız ama hala dünyanın bize istediğimiz şeyi vermesi gerektiğine ve sadece dileyerek bile istediğimiz şeyin olabileceğine inanırız.

Gerçek dünya acımasız olabilir. Gerçek dünya bizim kurallarımıza göre değil de kendi bağımsız fizik kurallarına göre işler ve bu işleyiş üzerinde, bizim özel dileklerimizin sadece küçücük bir etkisi vardır. Gemimiz bir buzdağına çarparsa, kurtulmak için dua edebiliriz ama geminin batıp

batmayacağını belirleyecek olan şey Tanrı değil, fizik kurallarıdır.

Bu benmerkezciliğe "narsisizm" denir ve bundan kurtulmak son derece zor olabilir. İyi terbiye aldığımız için (en azından böyle olduğu umuduyla) dünyanın adil olduğuna dair içgüdüsel bir inanç besleriz. Dünya, aslında adil değildir, hiçbir zaman adil olmamıştır ve bizi buna inandıran şey sadece belli şeyleri görüp diğerlerini göz ardı etmemize yol açan seçici körlüğümüzdür.

Aşık olduğumuzda narsisizm bizi ihtiyaçlarımızın karşılanacağı fikrine inanmaya iter. Sevgilimizi olduğu gibi değil de olmasını istediğimiz gibi görürüz. Eğer ilişki yürümezse, karşı tarafı suçlarız ama bu aslında onun hatası değildir. O aslında sadece bizim kendi arzularımızı yansıttığımız bir Rorschach mürekkep testidir. *

Narsisizm bizi ya her şeyin iyiye gideceğine ya da ne yaparsak yapalım işlerin yolunda gitmeyeceğine inanmaya iter. Bunların ikisi de doğru değildir. Dünya kendi kurallarına göre işler ve bu işleyişten yarar mı sağlayacağımız yoksa canımızın mı yanacağı tamamen rastlantısaldır.

Eğer menkul kıymetler borsasına yatırım yaparsak ve borsa yükselişe geçerse o zaman zeki olduğumuzu düşünürüz. Aslında sadece şans bizi başarıya götürmüş olmasına rağmen kendimizi çok yetenekli biri gibi görürüz. Talihimizi, sonu gelmeyecekmişçesine harcarız. Piyasalar yeniden düşüşe geçtiğinde, bu inişli çıkışlı batışa hazırlıksız yakalanırız. "Bu doğru değil," deriz.

Hayır, bu doğru değil. Piyasalar sadece olması gerektiği gibi. Piyasaya endekslediğimiz herhangi bir niyet, işimize gelse de gelmese de, bizim kendi yanılsamamızdır.

Narsisizm istediğimizi elde etmeye çalıştığımız yolda bizi

dua etmeye, büyüler yapmaya ve uğurlu eşyalara inanmaya iter. Başarılı olmak için, etrafımızı başarı sembolleriyle doldururuz. Başarısızlıkla, onu görmezden gelerek ve başarısızlık diye bir şeyin var olmadığını düşünerek baş ederiz. Başımıza gelen herhangi bir trajediyi doğal bir şey değilmiş de anormal bir durummuş gibi algılarız.

Düğün narsistçe bir olaydır. Bunun başarı olasılığını artıracağını düşünerek, etrafımızı sembollerle, uğur getiren eşyalarla ve başarıya dair açıklamalarla doldururuz. Biz öyle olmasını istediğimiz için evliliğimizin yolunda gideceğini düşünürüz. Ama en önemli kısmını unuturuz, "Önemli olan ilişkiydi, seni aptal!"

Narsisizmin çaresi, dileklerinizi bir kenara bırakıp dünyanın bağımsız işleyişini gerçekten ve derinlemesine anlamaya çalışmaktır. Yağmur yağması için ya da fırtınanın geminizi batırmaması için dua edebilirsiniz ama uzun vadede en etkili yaklaşım hava durumunu iyi anlamaya çalışmak olacaktır. O zaman, onun kendi koşullarıyla baş edebilirsiniz. Sonunda öğreneceğiniz şey, hava durumunu değiştirmek için pek fazla şey yapamayacağımızdır; onu sadece tahmin edebilir ve ona uyum sağlayabilirsiniz ve gerekirse yolundan çekilirsiniz.

İnsanlar aşık olabilir, ama buna karşın sevgililerine dair hiçbir fikir sahibi olmayabilirler. Derinlemesine sorgulamamayı seçebilirler çünkü böylesi bir sorgulama onların narsist fantezilerini yok edebilir. Beyaz Atlı Prensle evlendiğinizi zannediyorsunuz ama eşiniz Beyaz Atlı Prens gibi davranmıyorsa, o zaman bunları mümkün olduğunca hasıraltı edersiniz. İçinde aslında nasıl biri oluğunu gerçekten bilmek istemezsiniz çünkü bunu bilmek hayallerinizi yıkıp sizi yeniden yalnızlığa itebilir.

Narsisizm ilk duygusal ilişkilerimizin başarısız olacağını adeta garanti eder. Beklentilerimiz son derece benmerkezci

ve gerçek dışıdır ve sevgilimizi yanlış kriterlere göre seçeriz. Narsist olmaya devam edersek, o zaman kendi hatalarımızdan ötürü dünyayı suçlarız. Tüm kadınların/erkeklerin aşağılık olduğunu iddia ederiz çünkü biz yanlış bir şey yapmamışızdır.

Eğer akıllıysak, o zaman bir fikrimiz olur: Romantik başarısızlıklarımız kendi lanet hatalarımızdan kaynaklanır. Ne olup bittiğini gerçekten anlamak yerine dileklerimizin ve cinsel organımızın bizim yerimize düşünmesine izin vermişizdir.

Karşı cins konusunda gözü dönmüş halde olabilirsiniz ve karşınızdakine tapmak isteyebilirsiniz. Ama onunla gerçekten iyi anlaşabilmek için, onu kafanızdaki büyülü halinden arındırıp sizin gibi pislik bir çocuk olarak görmeyi öğrenmek zorundasınız. Onun da içinde işlemekte olan psikolojik bir mekanizma vardır ve sonunda sizi istemediğiniz bir sonuca götürecek olsa bile, üzerinize düşen, bu mekanizmaları aklınızı kullanarak anlamaktır.

Romantik ilişkilerdeki ilk girişimlerinizde, sevgilinizi idolleştirmeye meyillisinizdir ve onun düşündüğünüzden farklı olduğunu anladığınızda sarsılırsınız. Bu sizin kendi başarısızlığımızdır, onun başarısızlığı değil. Sevgiliniz, küçük de olsa bazı yalanlar söylemiş olabilir; eğer aşk gözünüzü kör etmeseydi, o yalanları hemen anlardınız. Sevgiliniz tamamen doğal davranıyordu. Onu Beyaz Şövalye gibi gören sizdiniz.

Aşkı, karşımızdakine karşı özverili olmak biçiminde düşünebiliriz, ama narsisizm bunun önemli bir boyutudur. Karşımızdakinde bizi etkileyen, onun gerçekten kim olduğundan çok olmasını istediğimiz kişidir.

Neyse ki, birkaç kez tökezleyip dilimiz yandıktan sonra, en azından bir ya da iki şey öğreniriz. Başka birinin bizim duygusal ihtiyaçlarımızın ne kadarını karşılayabileceğinin bir sınırı vardır ve bir şeyin olmasını istemek onun gerçekleşeceği

anlamına gelmez.

Önceleri bulutlara bakıp görmek istediğimiz şeyi görürüz. Bulutların bize istediğimizi vermediğini gördüğümüzde, bu kötü deneyimin sonucunda, bulutları su buharı ve hava akımı olarak göreceğimiz daha bilimsel bir bakış açısıyla bakmayı öğreniriz. Belki fantezimizi kaybederiz ama bulutlarla daha iyi biri ilişkimiz olur ve onlardan ne beklememiz gerektiğini öğreniriz.

* **Rorschach Testi (Rorschach Test):** Mürekkep lekesi testi olarak da bilinir. Mürekkep lekelerini kullanarak hastaların kişilik bozukluklarını anlamak üzere özellikle 1960'larda yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. (ç.n.)

Özgürlük

İnsanlar özgürlüğü sevdiklerini iddia ederler. Hatta onun uğruna ölebileceklerini bile söyleyebilirler. Ancak ona bir kez sahip olduktan sonra muhtemelen boşa harcarlar ve kaybetmek için ellerinden geleni yaparlar.

Özgürlük nedir? Beklenmeyen durumlara uyum sağlama yeteneğidir. Yolda arabayla giderken ilginç bir yan yol gördüğünüzde gidip onu keşfetme ve hatta severseniz, o yolu asıl rotanız haline getirebilme imkânıdır.

Özgür olmamak, seçtiğiniz yola mahkûm olmak ve ondan sapma şansınızın olmamasıdır. Özgür olmadığınızda, karşınıza çıkan fırsatlara ya da engellere rağmen, girdiğiniz yola devam etmek zorunda olursunuz.

Hapishanedeki insanların neredeyse hiç özgürlüğü yoktur. Gardiyanlar ne derse onu yapmak zorundadırlar. Kendi programlarına değil gardiyanlarmkine uyarlar. Hapishanede olmayan ama çok borcu olan insanların daha fazla özgürlüğü olabilir ama onlar da her gün işe gidip muhtemelen sevmedikleri bir işi yapmaya mahkûmdurlar. Bunlarla karşılaştırıldığında, en özgür olanlar hapishanede olmayan ve yeterli parası olup işe gitmek zorunda olmayanlardır. Canları ne isterse yapabilirler ve başkalarından emir almazlar.

Özgürlük sınırlı bir şeydir. Hepimiz sınırlı bir özgürlükle doğarız. Özgürlüğümüz yeryüzünde uyanık olduğumuz

saatlerle sınırlandırılmıştır. Gelecekteki saatlerimizin bir kısmında da özgür olamayacağız, başkalarının amaçları için çalışmak ve bize uygun olmayan işler yapmak zorunda kalacağız. Ancak yükümlülüklerimizi yerine getirdiğimizde o ilginç yolları keşfe çıkma hakkını elde ederiz.

Zaman zaman istediğimiz şeyleri elde etmek için özgürlüğümüzün bir kısmını satarız. Eğer hiç paranız, yemeğiniz ve kalacak yeriniz yoksa sonunda bir "iş" bulmak zorunda kalabilirsiniz. İş, özgürlüğünüzü parayla takas etmek demektir. Bir süreliğine, başkalarının talimatları doğrultusunda onların amaçları için çalışırsınız. Karşılığında para alırsınız ve bu parayı istediklerinizi almak için kullanabilirsiniz.

Özgürlük bir şeyler karşılığında farklı şekillerde alınıp satılabilir. Örneğin, bir işe girdiğinizde belli bir saatte orada olmanızı ve belli bir işi yapmanızı gerektiren bir sözleşmeyi kabul edersiniz. Doğası gereği her sözleşme yürürlükte olduğu süre boyunca özgürlüğünüzün bir kısmını alıkoyar. Bunun karşılığını alırsınız fakat bu kaybettiğiniz özgürlüğü karşılamaya her zaman yetmeyebilir.

Özgürlüğünüzü satarken, diğer bütün müşteriler ve işadamları gibi zeki olmanız gerekir. Özgürlüğünüzün bir kısmını feda etmeniz gerekse de aldığınız ürün karşılığında gereğinden fazla ödeme yapmak istemezsiniz. Para biriktirirken olduğu gibi, gelecek özgürlüğünüzü olabildiğince harcamamaya çalışırsınız. Başka bir deyişle, aynı amaca altı aylık bir sözleşmeyle ulaşabilecekken beş yıllık bir sözleşmeye imza atmazsınız.

Özgürlüğünüzü neden korumalısınız? Çünkü gelecekte ne olacağını asla bilemezsiniz. Telefon rehberi dağıtmak gibi bir işiniz varsa ve daha iyi bir fırsat çıkarsa onu değerlendirebilmek istersiniz. Fırsatların neler olacağını

bilmeseniz de tüm geleceğinizi tek bir projeye bağlamak istemezsiniz.

Her zaman beklenmedik tehlikeler ve felaketler olabilir. Şimdilerde çok kârlı olan bir iş değişen piyasalardan ötürü birkaç yıl sonra o kadar da kârlı olmayabilir. Dolayısıyla, şu anda yapmakta olduğunuz işe bağlanmaktansa duruma göre değişiklikler yapabilmeyi tercih edersiniz.

Ömür boyu geçerli bir sözleşme imzalayan biri hakkında ne düşünürsünüz? Aptalca değil mi? Eğer en kısa süreli sözleşme her zaman en makul olansa, insanlar neden en uzun süreli olanı seçerler? Cevap tam da özgürlükle ilgili.

Özgürlük korkutucudur.

İnsanın başka bir seçeneği olmaması kadar korkutucu olan bir şey daha var, o da çok fazla seçeneğinin olması. Karşınızda tek bir yol varsa, endişelenecek bir şey yok, o yola girersiniz ama eğer bir kavşakta duruyorsanız ve karşınızda bir sürü yol varsa, karar vermek zor olabilir. Eğer bu noktada yapacağınız tercih tüm geleceğinizi ilgilendiriyorsa, karar vermek iyice zorlaşır.

İnsan gençken hayata atıldığında karşısında sınırsız seçenek vardır. İstediğiniz şeyi yapabilirsiniz. Tek yapmanız gereken tercih yapmaktır. Oysa gençken insan bunu avantaj gibi görmez, aksine zor bir süreç olarak yaşar. Kendinize "ben kimim?" diye sorarsınız. "Ne olacağım?" Bu sorular üzerinize üzerinize gelirken kendinizi bir hapishanedeymiş gibi hissedersiniz.

Üstelik bu soruları sadece siz kendinize sormazsınız. Aileniz ve arkadaşlarınız da bu soruların cevabını bilmek ister. "Peki mezun olduktan sonra ne yapacaksın?" Hem içerden hem de dışardan kendinizi tanımlamanız gerektiğine dair yoğun bir

baskı hissedersiniz. Hayatta net bir rolünüz olmadığı sürece amaçsızca sürüklenirsiniz. Uzayda tek başına süzülmek gibi belirsiz ve zor bir durumdur bu. Umutsuzca kimliğinizi bulmaya çalışırsınız ve çözüm olarak bir tane satın almak için harekete geçersiniz.

Yetişkinlerin dünyasına adım atan gençlerin önlerinde harcanmayı bekleyen özgürlük dolu bir yaşam vardır. Artık geleceklerini iyileştirecek ya da birçok şeyden ödün vermelerine yol açacak tercihler yapabilirler. Örneğin, birini öldürmeyi seçerlerse, bu onların gelecekteki özgürlüğünü ciddi ölçüde kısıtlar. Eğitimlerine devam ederlerse, bu önlerindeki alternatifleri arttırabilir. Bir çocuk sahibi olmak doğal olarak özgürlüklerinin büyük bölümüne el koyar. Şimdi yapacakları tercih her ne olursa olsun hayatlarının bundan sonraki kısmını derinden etkileyecektir.

Özgürlük, piyangodan kazanılan büyük ikramiyenin har vurulup harman savrulması gibi bir şeydir. Bu, birine bir milyon dolar verip, "hayatının sonunda kadar eline geçebilecek tüm para bu" demeye benzer. Böylesi bir özgürlüğe sahip olmak başta rahatsız edici olabilir ve bir tür panik yaşayabilirsiniz. İnsanlar piyangodan büyük bir ikramiye kazandıklarında ya da bir mirasa konduklarında da aynı şey yaşanır. Parayı genelde akıllıca kullanmazlar. İçten içe, parayı hemen harcamaya yönelik duygusal bir baskı hissederler ya da her an o parayı nasıl harcayacakları düşüncesiyle meşgul olurlar. Nihayet çok kısa sürede, para suyunu çeker ve özgürlük yeniden yok olur.

Kısa süreli bir sözleşmeyi es geçip uzun süreli bir sözleşme imzaladıklarında insanlar iyi bir işi "kaptıklarını" düşünürler. Satıcılar bir müşteriye dergi üyeliği satarken bu konuda uyanık davranırlar. Amerikan Zımbırtısı dergisine abonelik yıllık 22 dolardır, ama HEMEN ALIRSANIZ, iki yıllığını 34 dolara ya da üç yıllığını 39.95 dolara alabilirsiniz. Bu bir yıllık abonelikten % 40 kar etmek demek olur. Kim böyle bir

fırsatı kaçırmak ister ki?

Dergi bu teklifi yapar çünkü müşterilerinin çoğunun bir yılın sonunda ilgilerini kaybedeceklerini ve yeniden abone olmayacaklarını bilir. Yine de müşteri için durum kelepir gibi görünür. Şimdilik, bu zımbırtı ilgisini çekiyordur ve hep ilgileneceğini zanneder.

Böyle kazançlı durumları "kapmak," özgürlüğü "kaptırmayı" beraberinde getirir. Müşteri bu zımbırtılarla ilgilenir çünkü onlar ona bir kimlik sunarlar. Bu zımbırtılar olmadan, kendini akıntıda sürükleniyormuş gibi hisseder ve derhal yeni bir anlam kaynağı bulmaya çalışır. Uzun süreli abonelik almaya isteklidir çünkü kısmen kendini, ilgisinin gerçek olduğuna ve geçici olmadığına ikna etmeye çalışıyordur. Kimlik bulmanın kendisi yeterince zordur, bir kez o kimliği bulduğunuzda henüz fikriniz değişmemişken onu çarçabuk sağlama almak istersiniz.

Gerçek özgürlük beraberinde büyük kaygılar getirir. Her tercihle birlikte, tüm seçenekleri ve bilgiyi değerlendirmek gibi ağır bir yük söz konusudur, dolayısıyla her şey berbat edilmişse bu sizin kendi hatanızdır. Tüm iradenizi, sizin yerinize karar verecek bir dış güce teslim etmek bazen çok daha kolaydır. Mesela askere gittiğinizde size havalı bir üniforma ve sağlam bir sosyal kimlik verirler ve askerliğiniz bitene kadar bütün büyük kararları sizin için onlar verirler.

Evlilik de bunun gibidir. Şu an için uyumlu olduğunuz birini bulmak yetmez. Bulduğunuz kişiyi uzun süreli bir sözleşme imzalayarak güvenceye almak istersiniz. Kendinizi bile bile o insanla birlikte ıssız adaya koyarsınız ve böylece bir daha yalnız kalma ya da tercih yapma yükünü omuzlarınızda hissetmezsiniz.

Evet, bu oldukça uzun süreli bir abonelik ama en azından yeni abone olanlar için güzel bonuslar var. Düğünde aldığınız o

hediyeler ve dünyaya "işte ben buyum" diyen parmağınızdaki o havalı yüzük.

Bu sınırlı süreli kampanyadan HEMEN YARARLANIN. Görevliler size yardımcı olacaktır.

6. Bölüm

Sınırlar

Bir kez aşık olmaya başladığınızda, nerede duracağınız sorusuyla karşı karşıya kalırsınız.

Kimse yalnız olmak istemez. Kimsenin sizinle ilgilenmediğini, sizi anlamadığını ya da size ihtiyaç duymadığını düşünmek korkunç olabilir. Dolayısıyla, karşınıza aşık olma fırsatı çıktığında balıklama atlarsınız. Kendini başkasının kollarına bırakmak harika bir his olabilir. O sıcak sarılmaya kendinizi gittikçe daha çok kaptırırsınız, ta ki birden panik içinde uyanıncaya kadar...

"Nefes alamıyorum!"

Hepimizin içinde birbiriyle çatışan güçler vardır. Bunlardan biri "birleşme isteğidir" – başkalarıyla beraber olma, sevme, sevilme ve bir grubun üyesi olma isteği. Karşıt güç ise "farklılaşma" isteğidir – değerli, güçlü ve bağımsız bir insan olma isteği. Bu ikisinden herhangi birine kendinizi fazla kaptırırsanız bunun kimseye bir yararı olmaz ve mutsuz olursunuz.

Meselenin bir tarafında yalnızlık vardır. Herkes bunun ne demek olduğunu bilir. Yalnızlık konuşacak kimsenin olmaması ve kimsenin sizinle ilgilenmemesidir. Eğer yalnızlık sizi panikletir ve biriyle beraber olmaya iterse, sonunda meselenin diğer tarafındaki sıkıntıyla yüzleşebilirsiniz: bir girdabın içinde kaybolma.

Yalnızlığı anlamak kolaydır. Üzerine yazılmış bir sürü şarkı ve şiir vardır. Girdabı anlamak ise daha zordur. Girdap, kimliğinizin başkasınınki tarafından yutulmasıdır. Hayatınızın kendi kontrolünüzde olmadığını, bağımsızlığınızı kaybettiğinizi ve kişisel ihtiyaçlarınızın başkasınınki uğruna feda edildiğini gördüğünüzde, girdaba kapılmış oluyorsunuz.

Bir tarikata üye olursanız, ne yapmanız ve nasıl düşünmeniz gerektiğini size tarikat lideri söyleyeceğinden, kimliğiniz ve özgür muhakeme yeteneğiniz zarar görür. Size kendi ihtiyaçlarınızın ve algılarınızın değersiz olduğu anlatılır ve önemli olanın grubun ne düşündüğü olduğu söylenir. Eğer zayıf bir kimliğiniz varsa bunu kabul edebilirsiniz, ama pek çoğumuz buna karşı çıkarız. Birinin kontrolümüzü ele geçirmeye çalıştığını fark edersek, geri çekiliriz. Girdabın içine düşmeyi istemeyiz.

Girdabın içine düşmek yalnızlık kadar korkutucudur ve bu korku insanları sevdiklerini incitmek gibi uç davranışlara itebilir.

Her romantik ilişkide, yalnızlık ve girdap arasında gizli bir savaş vardır. Kendinizi yalnız hissettiğinizde, sevgilinizle yakınlaşma eğiliminde olursunuz. Sevgilinizin sizi kuşatıp boğduğunu fark ettiğinizde ise onu itmek istersiniz. Çiftler arasındaki küçük kavgalar genelde bu girdabın fark edilmesine karşı verilen bilinçsiz tepkilerdir. Sevgilinizin sizi ezdiğini ya da kontrolünüzü ele geçirdiğini hissederseniz ya kavga edersiniz ya da araya mesafe koymak için bir şeyler yaparsınız.

Bu sürekli itme ve çekme hali yumuşak da olabilir, son derece şiddetli de. Ama neyse ki, sevgilinizi üzmeden ona "kendi alanıma ihtiyacım var" diyebilirsiniz. Ne yazık ki pek çok insan böyle bir farkındalık düzeyine ya da duygu kontrolüne sahip değildir. Bu yüzden de onlar bu döngüyü daha şiddetli ve abartılı bir şekilde yaşayacaklardır. Dolayısıyla,

sıkça önemsiz sorunlar üzerine kavgalar olacak ve bu kavgalar yüzeysel ödünlerle son bulacaktır.

Kolayca sinirlenen çiftler kavga ettiğinde, üzerine tartıştıkları konu yüzünden kavga ettiklerini zannederler. Aslında, kavgayı başlatan genellikle taraflardan birinin yaşadığı o duygusal paniktir: "Nefes alamıyorum!" Başka bir deyişle, kimliklerinin diğerinin kimliğinde boğulduğunu hissederler.

Evliliklerin cehennem haline gelmesinin nedeni genellikle taraflardan birinin kendisini boğuluyormuş gibi hissetmesi ve kişinin bundan kurtulup kendi özsaygısını ya da gerçek kimliğini yeniden elde edecek gücü bulamamasıdır. Çiftler sorunu çözmek yerine, çatışma çıkaran sahte bir kimlik yaratırlar. Çatışma, taraflardan biri ilişkinin anlamsız olduğunu ve kendisinin ilişki içinde kaybolduğunu hissettiği zamanlarda, ilişkinin bir anlamı olduğu yanılsamasını yaratır.

En dengesiz ilişkiler, büyük bir güç dengesizliğinin olduğu ilişkilerdir. Eğer taraflardan biri fizyolojik açıdan ya da maddi açıdan çok daha güçlüyse, daha zayıf olan kendini girdabın içinde hissedecek ve açık ya da örtülü bir şekilde öfkesini dışa vurma eğiliminde olacaktır.

Örneğin, hiçbir vasfı olmayan genç ve güzel bir kadın ile evlenen zengin ve saygın bir işadamını düşünelim. Burada, kurtarıcı tarafından "kurtarılan" ve hiçbir çaba sarf etmeden adam kadar zengin olan bu kadının adama minnettar olmasını beklersiniz. Hayat akıp gider fakat genellikle sonsuza kadar mutlu yaşamazlar. Kendini değersiz ve işe yaramaz hisseden bu kadın, kocasına hayatı zindan etmeye dayalı sahte bir kimliği benimser. "Değersizim" hissi "Değersizsin" biçiminde dile getirilir ve kadın kocasından bu huzursuzluğunu gidermesini bekler.

Beyaz şövalyeler, zor durumdaki genç kızları kurtarmak için düşmanın üzerine çullanırken, peri masalları da bizi onların sonsuza dek mutlu ve mesut yaşayacaklarına inandırır. Bu neredeyse imkansızdır! Madalyonun diğer tarafında kurtarılan kişinin gücünü kaybetmesi vardır ve bu, ilerleyen zamanlarda girdap reaksiyonu olarak kendini gösterir. Kısa süre sonra kurtarılması gereken asıl kişi şövalyenin kendisi olur çünkü kurtarılan genç kız şövalyenin varsayılan kusurlarından ötürü onun başının etini yer ve tüm sorunlarının şövalye tarafından çözülmesini bekler.

Bilge şövalyeler birçok durumda genç kızın kendi kendine kurtulması gerektiğini bilir. Romantik ilişkiler ancak güç dengesi eşit olduğunda, herkes kendi sorunlarından sorumlu olduğunda ve yalnızlık ile girdap arasında sağlam bir orta yol bulunduğunda uzun vadede başarılı olabilir.

Sağlıklı bir ilişki için, "sınırlar" olmak zorundadır. Bunlar, aşmaya çalışmayacağınız sınırlardır. Aşık olabilir ve kendinizi kaybedebilirsiniz, ama bir noktaya kadar. Bu nokta neresidir? Hangi kritik noktaya sevdiğiniz kişiyle bu kadar çok vakit geçirip ona çok fazla odaklanırsınız? Bunu deneyim ve karşılıklı değerlendirmeyle kendiniz bulmak zorundasınız.

Partneriniz sorunlarınızın bir kısmını çözebilir fakat yine de hayatın çoğu zorluğunu tek başınıza çözmek zorunda kalırsınız. "Ben kimim?" diye soruyor olabilirsiniz. Bir ilişki bu soruya cevap veremez. Bu soruya "ben şunun eşiyim" diye cevap veremezsiniz. Bu sizi uzun vadede tatmin etmeye yetecek bir cevap değildir.

Bir ilişki sizi dış dünyanın zalim beklentilerine karşı koruyamaz, korumamalıdır da. Bir ilişkide "güvenlik" ve "koruma" aramak yanlış bir hedeftir. Karşınızdaki kişi sizi korumak isterse, bir süreliğine kedinizi güvende hissedebilirsiniz ama bu sahte bir güvenliktir. Henüz yapım aşamasında olan bir za-

man bombasıdır. Gerçek şu ki, hiçbir yetişkin bir başkasının ihtiyaçlarıyla tam olarak ilgilenemez. Kendi hayatınızdan tatmin olmak ve sevgilinize işkence yapmak durumunda kalmamak için hayat sahnesine çoğunlukla tek başına çıkmanız ve burada yolunuzu kendi kendinize bulmanız gerekir.

Dengesiz ilişkiler bir uç tutkudan diğerine savrulup dururlar. Önce, sevgilinize taparsınız, sonra onu yerden yere vursunuz. Sağlam ilişkiler daha inee olmayı gerektirir: "Seni seviyorum ama kendi alanıma ihtiyacım var." Bir ilişkinin sağlıklı olabilmesi için, senin alanın, benim alanım ve bizim alanımız arasındaki ayrımlar net olmalıdır. Tüm bu sınırların karşılıklı tanımlanması, hepsinin aynı potada birbirine karışmaması gerekir.

Duygusal İlişki Teorileri

Peki sizin için doğru romantik partneri nasıl bulursunuz? Bu tamamen doğaüstü bir olay mıdır yoksa işin içinde bilime de yer var mıdır? Gerçekten birini "seçmek" mümkün mü yoksa bu kaderin size bir oyunu mudur?

Aşkın nasıl bulunacağına dair iki temel teori vardır. Birinci teori, kiminle bir araya getirilirseniz ona aşık olacağınızı söyler. Buna "fırsat teorisi" diyoruz. Diğer yaklaşım ise aktif ve bilinçli bir şekilde en iyi partneri aramaktır. Adayları araştırıp incelersiniz ve kafanızdaki kriterlere göre karşılaştırırsınız. Bu kriterlere uyan adayların peşinden koşar, uygun düşmeyenleri reddedersiniz. Buna da "aktif seçim" teorisi diyoruz.

Fırsat teorisinin uç bir örneği, görücü usulü evliliktir. Partnerinizi sizin için anne babanız seçer ve tek yapmanız gereken bu karara uymaktır. Birçoğumuz ise, anne babamızı tanır ve severiz, ama böyle bir plana ASLA imza atmayız.

Ancak, hemfikir olabileceğimiz başka fırsat örnekleri de vardır. İşyerinde biriyle bir araya gelirsiniz ve bir süre sonra o kişiyi tanıdığınızda birbirinize "uygun olduğunuzu" fark edebilirsiniz. Bu kişi başlangıçta planınızın bir parçası olmayabilir ama sonunda isabetli bir tercihe dönüşebilir.

Aktif seçim biraz daha karmaşıktır. Daha çok birini işe alma sürecine benzer: Mevcut adayların CV'lerini incelersiniz, birkaç tanesini mülakata alırsınız ve en uygun olduğunu

düşündüğünüz kişiye işi teklif edersiniz. Alternatif yerel gazete ilanlarının altında yatan fikir de budur; "Uzun boylu, esmer ve yakışıklı Seks Makinesi arayan zayıf Bekar Beyaz Kadın. Çalışan olması tercih edilir." Bekarların takıldığı barlarda da benzer şeyler olur: Uygun adayları incelerken kostümünüz içinde çalım atarsınız ve birkaç kadeh içkiden sonra eve kiminle gideceğinize karar verirsiniz.

Aktif seçim sürecinde bazı sorunlarla karşılaşılır. Bunlardan biri adayların niteliğidir. Dünyanın neresinde olursa olsun erkekler ve kadınlar, aday havuzunun çok iç karartıcı olduğu konusunda hemfikirdir. "Tüm kovboylar nereye kayboldu?" der ünlü bir şarkı. Bu, mevcut adayların cazip olmadığı, cazip olanların da yalnız olmadığı anlamına gelir.

Diğer bir sorun da kriterlerinizi karşılayan adaya teklifte bulunduğunuzda ortaya çıkar. Teklifinizin kabul edileceğinin garantisi yoktur. Eğer o aday da bir seçme sürecindeyse – ki onun kriterleri sizinkilerden tamamen farklı olabilir – açık konuşmak gerekirse siz o adayın beğendiği kişi olmayabilirsiniz.

Üçüncü sorun ise böyle bir seçimi bile yapabilecek yeterlilikte olup olmadığınızdır. Ne istediğinizi gerçekten biliyor musunuz? Noel'deki dilek listenize yazdığınız kriterler sizi gerçekten başarılı bir ilişkiye götürecek olan temel kriterler mi? Bu kriterleri, algınızı çarpıtan çaresizliğiniz ve hüsnü kuruntularınız olmaksızın değerlendirebilecek kadar gerçekçi misiniz?

Hayvanlar aleminde, bu seçimi dişiler yapar. Dişinin tek yapması gereken güzel görünmek ve erkek ona kendini beğendirmeye çalışırken ilgisiz davranmaktır. Erkek kuş çalım satar, göğsünü kabartır, tüylerini gösterir ve rakipleriyle kavga eder; tüm bu çabalar dişi kuşa sperminin kalitesini göstermek içindir. Eğer dişi kuşsanız, genlerinizin

programlandığı üzere bunlar sizdeki cinsel arzuyu uyandırır. Ama eğer aydınlanmış bir dişi kuşsanız, kendinize şu soruyu sorarsınız, "Bir eşte aradığım özellikler bunlar mı?"

Bu davranışın, insanlık alemine de aktarıldığı anlaşılıyor. Dişi, daha pasif ve güzel görünmeye çalışırken erkek ise ilk hamleyi yapar ve aktif bir gösteriyle dişiyi o ilgisiz halinden kurtarıp ayartmaya çalışır. İnsanların da seçimlerini hayvanlar alemindeki gibi yaptığı, görünüşün ve sembolik tüylerin pazarlandığı farklı et pazarları vardır. Dişiler için dar bir elbise içindeki güzel bir vücut, çok sayıda taliplinin ilgisini çekmesini sağlarken; erkekler ise para, güç ve bunları sergileme tarzlarından faydalanırlar. Ancak, gerek dişinin gerekse erkeğin değerlendirme yöntemleri sağlam bir ilişki için herhangi bir öngörü sunmazlar.

Tüm kovboylar nereye kayboldu? Onları bir rodeoda kement atarken, ata binerken ya da bira içerken bulabilirsiniz. Belki de iyi bir örneğini vahşi bir atın üzerinde görebilirsiniz. Cesareti ve kasları cinsel arzularınızı harekete geçirir ve onu eve götürmek istersiniz. Aşık olup aile kurarsınız ve kovboyunuz, gerçek bir kovboy gibi bir gün çekip gider ve bir daha ortalıkta görünmez. Bu kimin hatası şimdi? İyi rodeo yapabiliyor olması iyi bir ilişki kurabileceği anlamına gelmiyordu ki!

Bir işe başvururken, özgeçmişe bir sürü şey yazılır; bunlar sembolik tüylerin başka bir türüdür. Bir aday Harvard'da okumuşsa ve iş için gereken tüm vasıflara sahipse bu işverenin ilgisini çeker. Aydınlanmış bir romantizm arayışı da benzer bir yaklaşım gerektirir, kabul etmeye/reddetmeye ya da peşinden koşmaya/koşmamaya karar verirken her adayın "özgeçmişi" incelenir. Birinin göğüslerine veya kaslarına değil de vasıflarına ve geçmişine bakarak karar vermenin daha ileri görüşlü bir tavır olduğu düşünülür.

Burada önemli olan, özgeçmişin kişiliği yansıtmadığı

gerçeğidir. Önemli olan, kişinin vasıflarından bağımsız olarak nasıl biri olduğudur. Örneğin, içedönük mü yoksa dışadönük mü? "Başkalarıyla birlikte çalışabilir mi?" İş konusunda güvenilir mi? Birinin harika bir özgeçmişi olabilir ama çalışma konusunda dangalağın teki olabilir. Ya da birinin özgeçmişi yetersiz olabilir ama iş konusunda oldukça çalışkan ve kavrayışlı olabilir.

Yetişkinlik dönemine gelindiğinde kişilik oldukça yerleşmiş olur ve duygusal bir ilişkide bunu değiştirmek için yapabileceğiniz pek bir şey yoktur. Ama insanlar yine de denemek ister. Birine bağlandığınızda, sürekli "Biliyorum, onu değiştirebilirim" der durursunuz. Sonunda kaçınılmaz olarak değiştiremeyeceğinizi fark edersiniz. İnsanların kişiliklerinin değiştiği de olur ama bu dış bir etkiyle olmaz.

Kişiliğin bazı özellikleri birkaç dakika içinde tespit edilebilir. Kişi sıcakkanlı mı soğuk mu, zeki mi aptal mı, komik mi yoksa sıkıcı derecede ciddi mi? On beş dakikanın sonunda, kiminle karşı karşıya olduğunuza dair genel bir fikriniz olur ancak resmin tamamını görmekten uzaksınızdır. Özellikle önemli olan hususlardan biri, kişinin gerginlik anında nasıl tepki verdiğidir. Hatalarından ötürü başkalarını mı suçluyor yoksa işler zorlaştığında sorumluluk alıyor, gerekeni yapıyor ve durumun üstesinden gelmeye mi çalışıyor? Ayrıca, ikinizin de gergin olduğu durumlarda onun karakteriyle sizinkinin nasıl bir etkileşim içinde olacağını da bilmek isteyebilirsiniz.

Biriyle mülakat yaparken ya da flört ederken onun en iyi yanlarını görürsünüz. Ateş altında iken nasıl davrandığını görmezsiniz. Ne yazık ki, bunu anlamak için o kişiyi işe almanız ya da onunla bir süre yaşamanız gerekebilir. Belki de, ilişkide ancak uzun bir süre geçtikten sonra partnerinizi gerçekten tanıyabileceksiniz. İşte bu yüzden kendinize bir imdat çıkışı bırakmanız gerekiyor.

Bir ilişkiyi değerlendirmenin en önemli kriteri iletişimin niteliğidir. Bu, aynı dili konuşmayla başlar. Eğer İngilizce konuşuyorsanız, arayışınızı İngilizce konuşanlarla sınırlı tutmanız gerekir. Bu önemsiz görünebilir çünkü insanlar çoğunlukla egzotik buldukları için başka kültürden insanlardan etkilenirler. İlişkinizin başarılı olmasını ummak için ikinizin de başından itibaren aynı dili konuşması gerekir –bu dil İngilizce olmak zorunda değil, dünya görüşünüz için anadil sayılabilecek bir dil de olabilir.

Size "benzeyen" birini mi yoksa "benzemeyen" birini mi sevgili olarak seçmelisiniz? "Zıtlar birbirini çeker" ve birbirini tamamlar mı yoksa bir kopyanızı mı aramalısınız? Sıkıcı ve ne yazık ki doğru cevap kendinize olabildiğince benzer birini bulmanız gerektiğidir. Bu kişinin bir kopyanız olması gerekmez. Farklı geçmişleriniz ve farklı tercihleriniz olabilir ama aranızda ortak deneyimlere dayanan ince ve anlamlı ortak bir ifade dilinin olması gerekir. Bu olmazsa, özellikle gerginlik anlarında yanlış anlaşılmalar olur ve aranızdaki sorunlar üzerine konuşamazsınız. Eğer siz İngilizce konuşurken karşı taraf Yunanca konuşuyorsa, bu ilişki asla yürümeyecektir.

İnsanlarla "fırsat" aracılığıyla ve ihtiyatlı bir seçimle tanışmanın aktif seçim modeline kıyasla belli avantajları vardır. Öncelikle, bir seçim yapmadan önce bu adayları daha iyi tanıma şansınız vardır. Kendilerinin kontrol edemedikleri durumlarda nasıl davrandıklarını görebilirsiniz. Tercihen, onları stres altındayken görmek istersiniz ve bunu anlamak için uygun koşulları yaratamayacağınıza göre, koşulların doğal akışında kendiliğinden oluşmasını bekleyebilirsiniz ve sonuçları gözlemlersiniz.

Ama bu fırsat korkutucu da olabilir. Biriyle, sırf ıssız adaya birlikte düştüğünüz için beraber olmak istemezsiniz. İlişkinin doğru ilişki olmadığını hissetmenize rağmen halihazırda belli bir yakınlıkta olduğunuz birini reddetmek zor olabil-

ir. Bekarların gittiği barlarda kabul etmek de reddetmek de oldukça kolaydır. İşyerinde, özellikle de o kişiyi her gün görüyorsanız bu çok daha zordur. Bu hassas ilişkileri nasıl düzenlersiniz?

Bilinmesi gereken en önemli şey kim olduğunuz ve ne istediğinizdir. Aşk ilişkisinin kendisi hiçbir zaman nihai amacınız olmamalıdır; başka bir şey için uğraşıyor olmanız gerekir. Belki sizin için önemli olan bir kariyeriniz ya da kişisel bir misyonunuz olabilir. Bu kimliğinizle kendinizi güçlü ve güvende hissediyorsanız, buna dayalı olarak aşk ilişkilerinizi düzenlemek oldukça kolay olur. Bir aşk ilişkisi bu misyona katkıda bulunuyorsa kabul edilebilir fakat sizi bundan uzaklaştırıyorsa kabul edilemez. Eğer kendi sınırlarınızı biliyorsanız, başkalarına karşı sınır koymak daha kolaydır.

Çelişkili bir biçimde, bir ilişki eğer evreninizin merkezinde değilse ve sizin için ikincil önceliğe sahipse o ilişkinin yürüme ihtimali vardır. Partnerinizin hayatınıza anlam katmasını istediğiniz müddetçe, bu gerçekleşmeyecektir. Bana misyonunuzun ne olması gerektiğini sormayın; bu içinizden gelen bir şey olmalı. Ancak kendinize ait sağlam bir kimliğiniz olduğu zaman ilişki ona uyum sağlayacaktır.

Güzellik Meselesi

Eğer her şey planlandığı şekliyle devam ederse sevgilinize ömür boyu bağlı kalabilirsiniz. Ama siz o noktaya geldiğinizde, muhtemelen "ömür" yaklaşık 150 yıl olacak. Beyniniz kablolarla internete bağlanmış bir kavanozun içinde olacak. Sizinkinin yanındaki kavanozda da sevgiliniz olacak. Muhtemelen iki kavanoz arasında bir kablo olacak ve daha etkili bir şekilde birbirinizin başının etini yiyebilecek ve birbirinizi kızdırabileceksiniz.

Öyle bir aşamada, bedenleriniz önemsiz olacak. Tek önemli olan zihinleriniz ve aranızda oluşturduğunuz o özel dil olacak.

Bugünkü durum, bundan pek de farklı değil. Biriyle bir süre beraber yaşadıktan sonra, onun vücudunu artık görmemeye başlıyorsunuz. Birlikte olduğunuz kişi, yanınızdaki kavanozda bulunan ve muhtemelen özel bir kanalla iletişim kurduğunuz cinsiyetsiz bir beyinden ibaret biri haline gelir. Umalım ki iletişiminiz zaman içinde neredeyse telepatik bir noktaya gelsin. Aynı zamanda dünyayla kendi bağımsız ilişkinizi sürdürüyor olmanız gerekir ki, beraber olduğunuz kişiye aktaracak bir şeyleriniz olsun.

Sizi cinsel çekim bir araya getirmiş olsa bile, bu arka planda unutulup gitmeye mahkumdur ve artık sizi bir arada tutan şey bu olmaktan çıkar. Uzun vadede önemli olan iletişiminizin niteliği ve ne kadar yararlı olduğudur. İlişkiniz buna bağlı olarak başarılı ya da başarısız olur.

Bu noktada sorulması gereken mantıklı soru, cinsel çekimin eşinizi seçmede en iyi kriter olup olmadığıdır.

Bu rahatsız edici bir sorudur. Eğer en önemli şey yetenekse, bu yetenek çekici bulmadığınız bir fiziksel paketin içinde olabilir mi? Eğer cinsel çekim yoksa ama diğer her şey yerli yerindeyse yine de gözlerinizi kapatıp balıklama atlamalı mısınız?

Birine fiziksel güzelliğinden ötürü aşık olmak kabul edilebilir bir şey midir? Bu geçerli bir kriter midir? Güzellik önemli midir yoksa sadece bir oyalamaca mıdır?

İnsanların içine doğdukları bedeni seçme şansları yoktur. Bu esas olarak insanların genleri tarafından belirlenir. Kalıtsal belli güzellik ölçütleri sinir sistemimize programlanmıştır. Başkalarının gözünde güzel olan bir adam ya da kadın, belli yüz özelliklerine sahiptir ve vücudunun bölümleri belli oranlardadır. Bunlar mankenler ve film yıldızlarıdır. Birinin gözleri çok ayrıksa ya da birbirine çok yakınsa bu, beynimizin programlandığı güzellik algısıyla çelişir. Bir insanın kendi gözleri arasındaki mesafeyi kontrol etme şansı yoktur, peki öyleyse birini bununla yargılamak adil midir?

Bu yüzden, birini fiziksel özelliklerine göre –yaş, boy, kilo, cinsiyet – yargılamak adil midir? Bir kadın eğer sadece kendinden uzun erkeklerle çıkıyorsa, önündeki seçeneklerin büyük bir oranını elemiş olmuyor mu? Kısa boylu bir adam iyi iletişim kuran biri olamaz mı?

Hatta, kendinizi neden tek bir cinsiyetle sınırlıyorsunuz? Eğer kadınlardan etkilenen bir erkekseniz ve karşınıza bütün kriterlerinizi karşılayan bir adam çıkarsa, sadece cinsiyetinden ötürü ona karşı "ayrımcılık yapmak" adil midir?

Bunlar, kimsenin üzerin düşünmek istemediği hassas

konulardır. Kimse ayrımcılık yapmak istemez ama gerçek şu ki bazı fiziksel türleri çekici buluyorsunuz ama bazılarını değil. Belki de cinsiyetçi, boycu, kilocu ya da yaşçı birisiniz. Fiziksel özelliklerin arka planda önemini kaybedeceğini biliyorken, cinsel tercihlerinizin mantıksızlığını kendinize nasıl açıklıyorsunuz?

Öncelikle, şunun tekrar altını çizelim: Aşk yardımseverlik değildir. Asla ve asla, birine ona acıdığınız, onun için üzüldüğünüz ya da ona yardım etmek istediğiniz için aşık olmamalısınız. Hatırlayın, kendi ihtiyaçlarınızı karşılayacağı için kendinizi aşka kaptırıyorsunuz, başkalarının ihtiyaçlarını karşılayacağı için değil. (Elbette karşı taraf için de aynı şey geçerli olduğundan bu hizmetin karşılığında bir bedel ödemeniz gerekiyor.) Onun, hemen gelip hızlıca ihtiyaçlarınızı karşılamasını istiyorsunuz. Hazırlık sürecine aylar ya da yıllar yatırmak istemezsiniz: Her şey en başından itibaren "mükemmel bir biçimde işlemeli."

Ayrıca, fiziksel güzelliğin birçok çirkinliği maskeleyebileceğini de anlamanız gerekiyor. Biyolojik standartlara göre güzel olan bir kadın ya da yakışıklı olan bir adam, aslında pisliğin teki olabilir. Aslına bakarsanız, objektif olarak fazla güzel olmak bir şeylerin işareti olabilir. Biri güzelse, güzelliğine güvenip derinlik kazanmayı pek önemsemez. Mezuniyet balosunun en güzel kızıyla ya da en azgın erkeğiyle çıkmayı gerçekten ister miydiniz? Böyle insanların kişiliklerini tanımlamak için kullanılan bir kelime var: Mankafa!

Önünüzdeki havuzda seçenekler sınırlı olduğundan, geniş bir fiziksel tür seçkisine açık olmalısınız: Genç/yaşlı, uzun/kısa, ince ve zarif/şişman ve bodur. Kilo hangi aşamada ibreleri fırlatır? Bir cüce, başarılı bir basket oyuncusuyla çıkabilir mi? Fikirleriniz uyuşmasına rağmen pek çekici bulmadığınız birini düşünür müydünüz? Unutmayın ki ikiniz

de o kavanozlarda son bulacaksınız.

Bu soruları cevaplamak için biraz geri gitmemiz gerekiyor. Cinselliğin çılgın bir şey olduğunu hatırlayın. Mantıksal olarak, başkalarıyla ilişkilerimizde vücut şeklimizin herhangi bir etkisinin olmaması gerekir ama bu, cinsellik söz konusu olduğunda önemlidir. Zaman içinde cinsellik ilişki için gittikçe daha az önemli hale gelse de ilişkinin başlaması için önemlidir.

Cinsellik yakınlığı başlatan bir araç olarak düşünülebilir – tıpkı bir konserve açacağı gibi. Bireyler arasındaki doğal sınırları aşmamıza yardımcı olur. Cinsellik olmadan, muhtemelen o özel iletişimin başlaması için gereken yakınlık düzeyini yakalayamazsınız.

Duygusal yakınlık nükleer füzyon gibidir. Reaksiyonu başlatmak için çok fazla enerjiye ihtiyacınız vardır ama belli bir kırılma noktasından sonra kendi devamlılığını sağlar hale gelir. Cinsel çekim, başlangıçta gereken enerji kaynağını sağlayabilir.

Eğer cinselliği bunun için kullanıyorsanız, o zaman doğal cinsel tercihlerinize saygı duyulabilir. Sizi uyaran şeye, sapıkça olmadığı müddetçe, kulak vermeniz gerekir. Diğerlerini değil de belli bir vücut türünü çekici buluyor olmanızın mantıklı bir açıklaması olmayabilir ama eğer bu duyguları göz ardı ederseniz o zaman numara yapıyorsunuzdur ve bu yakınlık oyununda pek ilerleyemezsiniz.

Seçme Sorunu

Görücü usulü evliliğe inanıyorsanız, bir eş bulmak sizin için kolay olacaktır. Büyükleriniz sizin için bir eş seçecekler ve tek yapmanız gereken şey bu seçime uymaktır. Aynı şekilde, eğer bu seçimi kaderin ya da burçların yapacağına inanıyorsanız, hiç çaba sarf etmenize gerek kalmaz. Sadece Beyaz Atlı Prensi beklemeniz ve astrologunuza onun doğru kişi olup olmadığını teyit ettirmeniz gerekir.

Eğer eşinizi kediniz "seçmeye" karar verirseniz işler çok daha karmaşık hale gelir. Operasyonun başarısı ve başarısızlığı sizin sorumluluğunuzdadır ve ilişkinin yolunda gitmeme ihtimali vardır. Burçlara güvenmeyle kıyaslandığında, doğru tercihi yapıp yapmadığınıza emin olamadığınız için bu seçim süreci son derece zorlu olabilir.

Bu seçim, çamaşır makinesi, araba ya da ev gibi, yıllarca kullanacağınız önemli bir şeyi almaya benzer. Duygusal ilişkiler söz konusu olduğunda, bu seçim çok daha riskli ve sonuçları ağır olacak bir seçim olabilir. Bir eşya almıyorsunuz; kimliğinizin geleceğine dair önemli bir seçim yapıyorsunuz, kariyer seçmek gibi. Bir ürüne karar verdiğinizde ona büyük yatırımlar yapacaksınız ve onu çok uzun süre kullanacaksınız.

Ayrıca, bu, sadece bir ürünü seçme meselesi değildir, ürün de sizi seçer. Herkes ödediği paranın karşılığında "en iyi" ürünü almak ister, ama eğer standartlarınızı çok yüksek tutarsanız o zaman seçtiğiniz ürünün sizinle ilgilenmeme riski

de yüksek olur. Eğer sadece bin dolar değerindeki çamaşır makinesi ilginizi çekiyorsa ama cebinizde beş yüz dolar varsa, muhtemelen bu alışverişten eli boş döneceksiniz.

Potansiyel bir eşle karşılaşıp onunla etkileşime geçtiğinizde, kafanızda karmaşık bir hesap yaparsınız. İlk soru "Ondan etkileniyor muyum?" olacaktır. Cevabınız evetse, bir sonraki soru "Beni reddedecek mi?" olur. Bir film yıldızını çekici bulmanız, onunla beraber olma şansınız olduğu anlamına gelmez. Reddedilme korkusu yalnızlık korkusu kadar büyük olabilir. Bu yüzden, insanlar en cazip adayı hedeflemek yerine gerçekçi bir şekilde çantaya atıp eve götürebilecek olduklarını hedeflerler.

Reddedilme korkusunun yanında, o kişinin size, sizin ona bağlı olduğunuzdan daha fazla bağlanması korkusu da vardır. İlginizi kaybetmenize rağmen bir ilişkide sıkışıp kalmak istemezsiniz. Peki ya birine onu sevdiğinizi söyler ve bir süre sonra fikrinizi değiştirirseniz ne olacak? Nasıl kaçacaksınız?

Açıkta tek bir pozisyon olduğundan, bir ikilemle karşı karşıya kalırsınız: Peki ya bir adayda karar kılıp kendinizi ona adarsanız ve sonrasında daha iyisi çıkıp gelirse? Bu, belli bir fiyata bir ev alıp bir hafta sonrasında daha düşük fiyata daha iyi bir evi görmeye benzer. İlk gördüğünüz eve bakarken, sonrasında bunun olmayacağını nasıl bilebilirsiniz?

Peki ya birlikte satışa sunulan ve kendince artıları ve eksileri olan iki iyi evle aynı anda karşılaşırsanız? O zaman ikisi arasında nasıl seçim yaparsınız? Tıpkı bir eşeğin çok lezzetli görünen iki saman balyasıyla aynı anda karşılaşması gibi; ikisi arasında bir karar veremediği için açlıktan ölecektir.

Tüm bu faktörler seçim sürecinde kafa karıştırabilir. Örneğin, bir adaydan etkilenip ona yaklaşıyorsunuz; ya bu esnada o da sizi fark edip sizin peşinizden koşmaya başlarsa?

Bu noktada, panikler ve de geri çekilirsiniz. Peşinizden koşuyorsa belki de çaresizdir, bu da onda bir sorun olduğu anlamına gelebilir. Belki de diğer herkes onu reddettiği için çaresizdir ve zannettiğiniz kadar da iyi biri olmayabilir.

Sizden niye etkilensin ki? Tek başına bu bile şüphe uyandırmaya yeter. Groucho Marx'ın* da dediği gibi: "Beni üye olarak kabul eden hiçbir kulübe üye olmam."

Şu bir gerçek ki, en cazip aday zaten bir eşi olandır. Biriyle ilişkisi olması onun güzel biri olduğunu kanıtlar. İlişki durumu, sizin onu olduğunuz gibi görmenizi sağlar çünkü onu partneriyle doğal koşullarda etkileşim halindeyken görebilirsiniz, size şov yapmadığını bilirsiniz.

Büyük olasılıkla sizin kadar çaresiz birini istemezsiniz. Başlangıçta, cool ve rahat bir ilişki istersiniz. Siz kendinizi henüz hazır hissetmezken birinin size sırılsıklam aşık olmasını istemezsiniz. Aynı zamanda, karşınızdakinin gereğinden fazla cool olmasını da istemezsiniz çünkü bu sizinle yeterince ilgilenmediği ve sizi reddedebileceği anlamına gelebilir.

Ah!! Bazen, bu seçim açmazının tek bir çözümü varmış gibi görünür: Alkol, daha fazla alkol. Bu en azından, ilk çekingenlikleri azaltır. Tek sorun ertesi günkü akşamdan kalma halidir. Yatakta biriyle uyanırsınız ve bunun nasıl olmuş olabileceğini merak edersiniz.

Bu süreçte zekaya yer var mı? Aklınızı evde bırakmanız mı gerekiyor? Hayır, akıl bu süreçte gereklidir ve oyunun kurallarını anladığı sürece işe yarayabilir.

Başarılı bir duygusal bağ, tesadüf ile doğal seleksiyonun birleşiminden oluşur.

Tesadüf sizi belli adaylarla bir araya getirir. Mevcut mi-

lyonlarca aday arasından bir seçim yapmazsınız, sadece karşılaştığınız ve değerlendirme şansınızın olduğu adaylar arasından bir seçim yapabilirsiniz. İnşallah, kariyeriniz ve hobileriniz sizi çeşitli insanlarla bir araya getirir. Dünyaya ne kadar açık olursanız o kadar fazla kişiyle tanışırsınız. Sonrasında, potansiyel bir aday karşınıza çıktığında seçme süreci başlar.

"Doğal seleksiyon" kimsenin kimseyi açıkça reddetmek durumunda kalmadığı ve aranızdaki etkileşimin doğal akışında gerçekleştiği bir filtreleme sürecidir. Cinsel çekimin olmadığı bir durumda, insanlar doğal akış içinde bir araya gelir ve koşullara bağlı olarak tekrar uzaklaşabilirler. Doğal seleksiyon, bu sürecin kendi başına ilerlemesini sağlar.

Doğal seleksiyon iletişime dayalı bir seçim sistemidir. Bu sürecin işlemesi için, diğer kişiyle konuşur ve farklılıklarınızın ne olduğunu öğrenirsiniz. (Burada önemli olan şey birbirinize ne kadar benzediğiniz değil birbirinizden ne kadar farklı olduğunuzdur.) Eğer sağlam bir kimliğiniz varsa, kendi karşınızdakinin sizin inançlarınıza uymayan yönlerini kolayca tespit edebilirsiniz. Katılmadığınız fikirleri olduğunu size açık ettiğinde, konuşma esnasında bunları dile getirirsiniz. Örneğin, hayvan haklarını savunan bir aktivistseniz ve karşınızdakinin bir avcı olduğunu fark ederseniz, bu konuda karşınızdakiyle çatışırsınız.

Avcı olmak tek başına bir engel değildir. Sınırlı bir aday havuzu olduğundan, iyi adayları yüzeysel sebepler yüzünden reddetmek istemezsiniz. Böylesi uyumsuz bir detay sadece üzerine düşünmeniz gereken bir uyarı işaretidir. Eğer aday, konuya dair sizin inançlarınıza uygun tatmin edici bir açıklama getirmezse, o zaman buna karşı çıkarsınız ve bu durumda ilişkiniz çok fazla ilerlemez.

Eğer bir avcı size çıkma teklif ederse, illa "reddetmek"

zorunda değilsinizdir. Sadece avlanmaya karşı çıktığınızı vurgulamanız ve ondan tekrar kendisini açıklamasını istemeniz gerekir. Konu üzerine konuşmaya dair istekliliğinizi vurgulayabilirsiniz ama kendi ilkelerinize sıkı sıkıya bağlı kalırsınız. İlişki bu noktada tıkanırsa, daha fazla iletişim kurmak için herhangi bir sebep yoktur. Bu aşamada geri çekilmek için kullanacağınız yöntem, "Üzgünüm, bu akşam işim var," gibi sudan bir bahane yerine ilişkiyi sonlandırmak gibi etkili bir yöntem olmalıdır.

Sizin için doğru kişi, tüm önemli meydan okumalarınıza karşılık verendir. Unutmayın, egzotik birini değil kendi benzerinizi arıyorsunuz. Eğer temel konularda en başından itibaren uyum içindeyseniz, sonunda o kişinin düşlediğiniz kişiden oldukça farklı olduğunu fark etseniz bile o ilişkinin yürüme olasılığı vardır.

Doğal seleksiyon, kendinizi duygusal olarak çaresiz hissettiğinizde ya da kimliğiniz hakkında ilkelerinizden vazgeçecek kadar güvensiz olduğunuzda, işe yaramaz. Eğer karşınızdaki sizin onaylamadığınız konulara yatırım yapmışsa ve siz aranızdaki bu önemli farkı göz ardı edip bu konularda karşınızdakine baskı yapmazsanız, bu durumda ilişkiye devam etmek sizin hatanızdır ve o ilişki yürümez.

*** Groucho Marx:** Asıl adı Julius Henry Marx (1890-1977) olan ABD'li komedyen, film ve televizyon yıldızı (ç.n.)

Aşk Bir Hayır Kurumu Değildir

Bir ebeveyn, ne koşulda olursa olsun çocuğundan sorumludur. Çocuğunuz Fil Çocuk olsa ve dünyadaki herkes için çirkin olsa bile, siz yine de onu çok seversiniz. Çocuğunuz hasta olsa, onunla ilgilenir ve en iyi tedaviyi bulmaya çalışırsınız. Kötü davranışlar sergilerse, en azından yetişkin biri olana kadar ona karşı sert olmaya çalışır ve o davranışı değiştirmek için elinizden geleni yaparsınız.

Sorumluluk sahibi evli çiftlerin, ne koşulda olursa olsun bu sevme standardını eşlerine karşı uygulaması beklenir. Sonuçta, her şeye rağmen evlilik yemininde söyledikleri gibi "İyi günde, kötü günde" ve "Hastalıkta, sağlıkta" beraber olacaklardır. Eşiniz hasta olup işini kaybederse, onu desteklersiniz. Yapacağını söylediği bir şeyi yapamazsa, ona bir şans, bir şans daha verirsiniz. Kendini alkolizme kaptırırsa, onu tedavi ettirmeye çalışırsınız. Kötü bir çocukluk geçirdiğini bildiğinizden ona destek olmayı istersiniz. "Evlilik bazen zor olabiliyor", "Ama ilişkinin yürümesini istiyorsam fedakarlık yapmayı kabul etmem gerekir" dersiniz.

Ne yazık ki, bu sizi büyük sorunlarla karşı karşıya getirecek hatalı bir tutumdur. Eşinizle ne koşulda olursa olsun bir çocukla ilgilenir gibi ilgilenmekle, istemeyerek de olsa onun çocuk gibi davranmasını "sağlıyor" ve onu buna teşvik ediyor olabilirsiniz.

Eşiniz, bir kez bile kötü davranırsa, bunun için tek bir

çözüm yolu var; geri çekilme. Evli değilseniz, bu büyük bir sorun olmaz; kendi bağımsız konumunuza geri döner, kendi hayatınızı yaşar ve kendi kaynaklarınıza bağlı kalırsınız. Bu sürekli bir geri çekilme olmak zorunda değil ama olabilir de. Şunu bilmeniz gerekir ki partnerinizin psikolojik sorunlarını çözmek yalnızca sizin işiniz değildir.

Bir çocuk ve bir yetişkin arasında fark vardır. Çocuklar hala gelişmektedir; yetişkinler ise biz dışarıdakilerin çok az değiştirme gücünün olduğu sabit bir duruma erişmişlerdir. Bir çocuğa yapılan küçük bir yatırımın onun gelişimi için büyük bir etkisi olabilir, oysa bir yetişkine yapılacak büyük bir yatırımın muhtemelen o yetişkinin uzun süredir yerleşmiş olan davranışlarına çok az etkisi olacaktır.

Trajik bir çocukluk, bir yetişkinin kötü davranışlarını açıklamaya yardımcı olabilir ama o davranışa vereceğiniz tepkiyi etkilememelidir. Eğer o davranış sizin için yanlışsa, ondan uzak durmanız gerekir.

Aşk bir hayır kurumu değildir. Sizin iyiliğiniz için vardır, sevgilinizin iyiliği için değil.

Şunu bir kez daha tekrarlayayım: Bir aşk ilişkisinin amacı sizin ihtiyaçlarınızı karşılamaktır, sevgilinizinkileri değil.

Siz bir terapist değilsiniz. Aileyi geçindiren kişi değilsiniz. Bir ebeveyn değilsiniz. Siz tüketicisiniz. Sadece yatırımlarınıza iyi bir değer biçtiği için bir ilişkiyi seçersiniz. Eğer bir ilişkinin götürdükleri getirdiklerinden fazlaysa ya da aynı yararı başka bir yerden sağlayabiliyorsanız, o zaman o ilişkinin bitmesi gerekir.

Bu kulağa sert ve bencilce gelebilir, ama bir aşkın yürümesini sağlayacak tek yaklaşım budur.

Yetişkinler arasındaki karşılıklı aşk, bir ebeveynin çocuğuna duyduğu sevgiden farklıdır. Ebeveynin sevgisi temelde çocuğun menfaati içindir. Aşk ilişkisi ise daha çok bir iş teklifi gibidir. Bu özel durumda, tek bir boş pozisyonunuz var. Bir defada sadece bir sevgiliye bağlı olabilirsiniz dolayısıyla ya bu işin üstesinden gelebilecek olan işin ehli bir eleman bulacaksınız ya da o pozisyonu işe başkasını almak üzere boş bırakacaksınız.

İlişki bir terapi türü değildir. Birini, buna ihtiyacı olduğu ya da birinin size ihtiyaç duyduğunu hissetmek istediğiniz için işe almamalısınız. O kişiyi, diğer tüm elemanlarda olduğu gibi belli bir işi yapması için işe alırsınız. Eğitim sürecine yatırım yapabilirsiniz ama karşılığını kısa sürede almak istersiniz. Eğer elemanınız makul bir süre içinde belli standartları karşılamayı başaramazsa, o zaman ilişkiyi kesmeniz gerekir.

Peki işin tanımı nedir? Sevgilinizin sizi anlamasını, sizinle ilgilenmesini ve rahatça konuşabileceğiniz ortak bir dili paylaşmasını beklersiniz. Bu sadece İngilizce konuşmak demek değildir ama o kişinin sizinkine benzer bir lehçe konuşması önemlidir. Sizin için önemli olan şeyleri onunla paylaşabilmek istersiniz ve karşılığında kendi kendinize söyleyebileceğinizden farklı zekice ve yapıcı bir geribildirim vermesini beklersiniz. Bir dalkavuk ya da size tapan birini istemezsiniz. Dünyayı farklı gözlerle gören ve size kendiniz ve problemlerinizle ilgili önemli veriler sağlayabilecek gizli bir gözlemci ararsınız. Başkanı iyi tanıyan bir danışman ona, politikaları hakkında başkalarının yapamayacağı dürüst değerlendirmeleri yapabilir.

Bunun karşılığı nedir? Siz de aynı şeyi diğer kişi için yapmaya hazır olmalısınız.

Bu iş anlaşmasında cinsellik olabilir. Şefkat ve yakınlık olmalıdır çünkü birbirinize ne kadar yakınsanız o ka-

dar iyi iletişim kurabilirsiniz. Elemanınız kişisel bir sorun yaşadığında, yardım için elinizden geleni yaparsınız. Zamanınızın ve kaynaklarınızın büyük bölümünü bu elemana yatırmaya hazırsınız çünkü uzun vadede sizin için ne kadar değerli olacağını biliyorsunuz.

Eğer görevini yerine getirmezse, o zaman kapı dışarı edilir! Bir başkan, işe sarhoş gelen bir danışmanla çalışmayı kabul etmeyecektir. Düzeltme: Bir başkan, eğer birbirlerini yıllardır tanıyor ve birbirlerinin zaaflarını biliyorlarsa ancak o zaman işe sarhoş gelen bir danışmanla çalışabilir. Başkanın kabul edemeyeceği şey, danışmandan hatalı bilgi gelmesidir. Eğer danışman gerçek anlamda danışmanlık yapmıyor, gerektiği gibi dürüst ve güvenilir bilgi vermiyorsa, o zaman yerine başkasını almak gerekecektir.

Eğer elemanınızı sürekli olarak sorunlarından kurtarmaya çalışıyorsanız, o zaman muhtemelen ona ihtiyaç duymazsınız. Ona maaş ödemeye devam edip etmeyeceğiniz, ona ödediğiniz maaşın size sağladığı bilgiye değer olup olmadığına dair duygusuz ve zor bir hesabı gerektirir.

Bir ilişkiden sağladığınız pratik yarara göre o ilişkiye yatırım yapmak çok mu kötü bir beklentidir?

Unutmayın ki böyle bir yakınlık için bu tek şansınız. Bu, aynı anda altı çocuk yetiştirebilen bir ebeveyninkinden farklı bir durum. Yakın olduğunuz sadece tek bir danışmanınız olabilir, dolayısıyla standardınızın yüksek olması gerekiyor. Eğer yatırımınızın karşılığım almayacaksanız, yalnız olmak ve o pozisyonu boş bırakmak daha iyi bir seçenektir.

Eğer alkolizmi tedavi etmek istiyorsanız, bunu Kurtuluş Ordusu'na* bırakın. Kendinizi başkalarına yardım etmeye adamak istiyorsanız, o zaman kendi ihtiyaçlarınızı karşılamak koşuluyla kalan ekstra kaynaklarınızı kullanarak gerçekçi bir

şekilde değişebilecek insanlara odaklanın. Bu boş pozisyonun her türlü yardımseverlikten bağımsız olarak değerlendirilmesi ve başkalarına yardım etmek için kullanılmaması gerekir. Yakın bir ilişki her iki taraf için de bir terapi işlevi görebilir ama bu, ilişki için ikincil derecede bir amaç olmalıdır. Bir ilişkinin gerçek amacı size başka bir yerde bulamayacağınız tavsiyeleri ve öğütleri vermektir.

Partneriniz gerçekten hastalanınca ve üzerine düşen görevleri yerine getiremeyince ne olur? Diyelim ki Alzheimer hastalığına yakalanmış ya da kontrol edemediği ve onu tüketen bir hastalığı var. Görevini yerine getiremediği için onu terk mi edersiniz? Muhtemelen hayır. Bu durumda, kısmen onun geçmişteki hizmetlerinin karşılığını ödemek için bir ebeveyn rolüne bürünürsünüz ama bu durumda da o pozisyon yine boş kalır.

Kişilik bozuklukları gerçek bir hastalık değildir; daha ziyade, partnerinizin çocukluğundaki bir sorunun kendine zarar vermesine yol açmasıdır. Bu tür hastalıkların tıbbi yollarla ve terapiyle tedavi edilmesi mümkün değildir. Hasta fiziksel olarak sağlamdır ve belki de kendine zarar vermesi ya da kötü davranışlar sergilemesi sadece size karşı yaptığı bir şeydir. Tek yapabileceğiniz şey, görevini yerine getirmediği için onunla bağları koparmaktır çünkü ne yaparsanız yapın bu onun içinde bulunduğu kötü durumu pekiştirecektir.

Eğer bir eleman işini yapmıyorsa, terapi sizi aşar. Kendi amaçlarınız için, bu pozisyonu, görevini yerine getirebilen biriyle doldurmanız gerekir. "İyi günde, kötü günde" lafını unutun. Yürümesi gereken bir işiniz var.

* **Salvation Army (Kurtuluş Ordusu):** yoksullar için para toplayan bir Protestan grubu (ç.n.)

Evlilikte Komünizm Sorunu

"Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre."

Komünist inanış böyledir. Mükemmel bir toplumda, daha güçlü olanlar kaynaklarını daha güçsüz olanlar için kullanmalıdır. Komünizm, bugün de devam eden zenginlik ve yoksulluk arasındaki büyük eşitsizliklerin üzerine gitmeyi hedefliyordu. Bazı insanların gösteriş uğruna nasıl para savururken diğerlerinin bundan ne kadar uzak olduğunu ve sadece ailelerinin karnını doyurmaya çalıştığım görmek mide bulandırıcı.

Komünizm zenginden alıp fakire vererek bunu eşitlemeye çalışmıştır. Süreç içinde bunun ötesine geçme isteğini öldürmüştür. Eğer yaptığınız yanlışların sonuçlarına karşı korunuyorsanız, bunları düzeltmek için bir istek duymazsınız. Benzer bir şekilde, sizi güzel işler yapmaya iten bir teşvik yoksa o zaman bunun için uğraşmazsınız. Ne kadar iyi niyetlerle düşünülmüş olursa olsun, komünizm kaynakların toplamını azaltıp tatsız bir ortalamayı teşvik etmiştir.

Evlilik komünizmin bir minyatürüdür. Tüm gelir ve giderlerinizi tek bir kasada bir araya getirmeyi ve bu komünist inanışa göre yaşamayı seçersiniz. Ve işte yeniden 1917! Yeminlerinizi edip o sözleşme kapsamına girdiğinizde, o günden itibaren her şeyin eşit olacağını düşünürsünüz. Siz iyi olduğunuz şeyi, mesela yemek pişirme işini yapacaksınız eşiniz de iyi olduğu şeyi mesela çimleri biçme işini yapacak. Her ikiniz de eşit ölçüde diğeri kadar çok çalışacaksınız ve bütün işler hallolacak. Akşam olduğunda, gündüz yaptığınız işin ardından İşçi Cennetindeki mutluluğunuzla birbirinizin

kollarına koşacaksınız.

Ne yazık ki, gerçek hayatta işler böyle yürümüyor. Bu mini-komünizmde genellikle şöyle olur; bir kişi ilişkinin üretim kısmında gittikçe daha fazla çalışırken, diğer taraf giderek daha az şey yapıyor olur. Eğer ilişkiye daha istekli olan taraf olarak başlar ve üzerinize düşenden daha fazlasını şevkle yaparsanız, sonunda sistem bunun üzerinden işleyecektir ve bu yüksek eşiği daima karşılamanız beklenecektir.

Bunun alternatifi olan kapitalizm de çok matah değildir. "Benim olan benimdir, senin olan senindir." Her bir kişi, koşullarına bakmaksızın yapması gerekenlerden sorumludur. Hasta olsanız, bir bacağınızı kaybetseniz ya da bir anlık bir çocukluk yapmış olsanız, bu sizin sorununuzdur.

Duygusal bir ilişkideyseniz, kapitalizmin belli özelliklerinden vazgeçmeyi kabul etmişsiniz demektir. Birine aşık olmak için, kimin neye ne kadar katkı sunacağına dair katı bir sorumluluk paylaşımı olmadan bir şeyleri paylaşmaya istekli olmanız gerekir. Karşılıklı yardım da anlaşmanın bir parçasıdır: Partnerinize kötü bir şey olursa, ona yardım edeceksiniz.

Hayatı en iyi şekilde yaşamak için, paylaşmaya istekli olmanız gerekir. Sorun paylaşımın hangi noktada yıkıcı olmaya ve zarar vermeye başladığıdır.

Evlilik ve onun komünist finansal şirketi olmasaydı, her biriniz o ortaklığa ne kadar parayla katkıda bulunacağınızı karşılıklı olarak değerlendirmek durumunda olacaktınız. Belki de kirayı, faturaları ve ev masraflarını yarı yarıya bölüşeceksiniz. Geriye kalan paranız sizin olacak ve kendi paranızı diğerine danışmadan istediğiniz gibi harcamakta özgür olacaksınız. İstediğiniz pahalı bir şeyi gördüğünüzde paranız da varsa, bir izne ya da karşılıklı konuşmaya gerek

duymadan onu almakta özgür olacaksınız. Karşı tarafın parasının harcıyor olmayacaksınız, çünkü aksi halde bunun için önce izin almanız gerekecek.

Tüm gelirlerinizi ve borçlarınızı aynı kasaya koymak kişisel sorumluluğu azaltır. Yeni kasa daha büyük ve karmaşık olduğundan, taraflar eylemlerinin sonuçlarını daha az düşünürler. Bu birçok evlilikte borç batağına saplanmak anlamına gelir. Bir atasözü "İki kişi bir kişi kadar ucuza yaşayabilir," der. İşin aslı, çiftler tek kişinin harcadığından daha çok para harcar çünkü "ortaklık" ancak disiplinsiz bir partner kadar disiplinlidir.

Çiftler, sorunlarına daha ucuz çözümler bulma konusunda da pek yenilikçi ve yaratıcı değildir. Burada bürokrasi faktörünün etkisi vardır. Farklı bir şey yapmak için – mesela daha ucuz bir çamaşır deterjanı almak gibi – partnerinize danışmanız ve izin almanız gerekir. Eğer parasal konuda bir uzlaşmaya varmaya çalışıyorsanız ve eşiniz bunu kabul etmiyorsa, muhtemelen daha pahalı çözümle devam etmek zorunda kalacaksınız.

Evlilikler de tıpkı komünist devletler gibi büyük ideallerle başlar: Her şeyi eşit olarak paylaşaeağız! Ne yazık ki, gerçek eşitliği sürdürebilmek çok zordur. Bu, tıpkı iki yıldızın birbirine çok yakın yörüngeleri izlemesi gibidir. Doğası gereği bu sabit olmayan bir sistemdir. Eşit koşullarda bir araya gelseler bile, sonunda biri verdiğinden daha fazlasını almaya başlayacaktır.

Ancak, evliliklerde genellikle daha güçlü olan daha güçsüz olandan faydalanmaya çalışmaz, tam tersi olur. Bir taraf güç kazandıkça, diğer taraf daha da duygusallaşır, daha çok sinirlenir ve daha çok ilgi bekler. Daha güçsüz olan taraf gittikçe kendini daha işe yaramaz hisseder ve bu duyguyu huzursuzluğu büyüterek ve sorun çıkararak telafi eder.

Bu durumu eşcinsel çiftlerde gözlemlemek ilginçtir. Esrarengiz bir şekilde çift, dışarı çıkıp dış dünyayla işleri halleden güçlü bir "aile babası" ile her şeye aşırı tepki veren ve sürekli ilgi bekleyen daha duygusal bir "ev hanımından" oluşur. Histerik eş sürekli yardıma muhtaçtır çünkü geçimi sağlayan taraf ihtiyaçları karşılama konusunda isteklidir. Böyle ilişkiler, sit-com senaryolarının sürekli tekrar eden sahnelerine benzer; yardıma muhtaç olan taraf sorun çıkarır ve daha çok sorumluluk sahibi olan taraf işleri halleder. Yukarıda bahsettiğimiz durum evliliklerin kaçı için geçerlidir? Homer ile Marge Simpson'ı düşünün. Her şeyi idare eden Marge değil midir? Homer'in aptallığını toparlayan ve dolayısıyla bunu teşvik eden şey Marge'ın güçlü oluşu ve bunu yapmaya gönüllü olması değil midir? Şimdi, büyüdüğünüz yerdeki birkaç evliliği, mesela yakından gözleme şansınızın olduğu arkadaşlarınızın anne babalarının evliliklerini düşünün. Bu evliliklerin kaçında güçler eşittir? Eşlerden biri her zaman diğerine bağımlı, çocukça davranan ve verdiğinden fazlasını alan taraf değil miydi?

Tüm gelirlerin bir kasada toplanması doğal sınırları yok eder ve girişkenliği ortadan kaldırır. Sonuç, taraflardan birinin gönüllü olarak diğerini korumaya kalkışması nedeniyle diğerinin duraklaması ya da gerilemeye başlaması olacaktır. Gidişat zora girdiğinde, eşinize yaslanmak kolaydır. O zaten bunun için var, öyle değil mi? Böyle bir komünizmin yol açtığı şey sağlıksız bir bağımlılık halidir. Taraflardan biri, artık buna ihtiyacı kalmadığı için kendini savunmayı bırakırken diğer taraf da onun açığını kapatmaya çalışır. Böyle bir ilişkinin varlığı evliliğin çökeceği anlamına gelmez. Evlilik cehenneminin birçok başka şekli vardır. Sovyetler Birliği bile 70 yıl boyunca böylesine kasvetli bir komünist evliliği sürdürmek için bahaneler bulmuştur.

Öyle sanıyorum ki bu devriminizi yaparken umduğunuz şey duraklama ya da gerileme değildi. Yoksa yanılıyor muyum?

İki Kişilik Bürokrasi

Bir sayısı en yalnız sayıdır. Ama aynı zamanda en etkili, esnek ve yaratıcı sayıdır. Kitaplardan tutun da filmlere, önemli bilimsel fikirlere kadar insanlığın en yaratıcı eserleri bir sayısının ürünüdür. Herhangi bir şeyin yaratıcı sınırlarını zorlamayı sadece bir sayısı başarabilir.

Çiftler ya da diğer gruplar birlikte büyük işler başarabilir, ama bunlar çoğunlukla tek başına bir kişinin öncülük ettiği "ikinci dalga" keşiflerdir. Gruplar genellikle öncülük etmez; sadece öncülük eden bireyi destekleyebilir ve onu takip edebilirler.

Birçok kuruluşun iki değil de tek bir liderinin olmasının bir sebebi vardır: Böylesi daha iyidir. Lider, başkalarına danışabilir ve gruptan tavsiye ve destek isteyebilir, ama esas karar verme biriminin tek bir kişi olması gerekir. Eğer bir yönetici bir projeden ya da kuruluştan net bir şekilde sorumlu değilse ya da zor kararları verecek cesareti yoksa, o zaman o kuruluş akıntı nereye götürürse oraya sürüklenip zarar görecek ve sonunda kaptanı olmayan bir gemi gibi kayalara çarpacaktır.

Şüphesiz, iki kişi birlikte iyi vakit geçirebilir ama zorluklarla ya da sorunlarla karşılaşıldığında ikili birbirine saldırmaya başlayacaktır. İki kişi olmayla ilgili sorun kimin nelerden sorumlu olduğuna karar vermektir. Eğer iki kişi birden bir şirketin CEO'su olursa işleri aralarında nasıl bölüşebilirler?

Bir sorun olduğunda personel hangisine gidecektir? Kolay kararlar söz konusu olduğunda eşit ölçüde işbirliği yapmak işe yarayabilir ama gemi su almaya başladığında gerçek bir lidere ihtiyaç duyulur ve bu iki kişinin yapamayacağı bir şeydir.

İkinin, çocuk yetiştirmek için ideal bir sayı olması beklenir, ama gerçekten öyle midir? Bir çocuk izin istediğinde ve annesi izin vermediğinde ne yapar? Tabi ki "Babana sor!" Eğer iki ebeveyn birbiriyle aynı fikirde değilse, ki çoğunlukla bu böyledir, o durumda çocuk hangi cevabı tercih ederse onu seçebilir. Mükemmel eşitlik efsanesinde, ebeveynler mükemmel bir uyum içindedir ve birbirilerinin kararlarını desteklerler. Gerçekte ise, ikisi arasında büyük bir fark vardır.

Bir, gerekli bir sayıdır çünkü bir insanın kafasında daha çok insanla birlikteyken olabileceğinden daha fazla incelikli fikir, plan ve açılım olur. Kriz anında, sadece bir kişi karmaşık ve çelişkili faktörleri ölçüp tartabilir ve en uygun çözümle müdahale edebilir. Sadece bir kişi etkili bir biçimde otoritesini koyabilir ve emrindekilere karşı tutarlı bir duruş sergileyebilir. Sadece bir kişi duruma dışardan bakıp sorunu yepyeni bir bakış açısıyla ele alabilir.

Alternatif bir liderlik biçimi de komitedir. Komiteler, ancak grubun amaçları basit ve sabit olduğunda işleri halledebilir ve bunu grup üyelerine açıklayabilir. Kolektif bir yönetimin etkili bir şekilde çalışması için amacın ve ona ulaşmada kullanılacak araçların net olarak tanımlanmış olması gerekir. Eğer, bir komiteden yaptığınız plana göre bir gökdelen inşa etmesini isterseniz, komite bunu bir sürü müteahhit ve binlerce işçi tutup yapabilir. Bir komitenin yapamayacağı şey bu orijinal planı üretmektir.

Romantik bir ilişkide iki kişi bir komite oluşturursunuz. İkiniz ne kadar "uyumlu" olursanız olun, ikinizin vereceği kararların tek kişinin verebileceği kararlar kadar incelikli,

doyurucu ve yaratıcı olma olasılığı düşüktür. Karmaşık herhangi bir projede, bir kişi diğerine bağımsız fikirleriyle ve işgücü desteğiyle katkı sunabilir ama o projeden tek başına bir liderin sorumlu olması gerekir.

Birbirine çok aşık olan bir çifte, bir yapbozu yapma konusunda güvenebilirsiniz. Bu, ekip çalışmasına uygun, iyi tanımlanmış, standart ve emek odaklı bir iştir. Ama bir çifte yapbozu oluşturma kısmında güvenemezsiniz. Bu, tek kişinin yapabileceği bir iştir.

Eğer ikiniz mutfağa geçip ağzınıza layık bir yemek yapmaya kalkarsanız, orada sadece bir aşçıbaşı olmalıdır. O aşçıbaşı, yardımcısına ne yapması gerektiğini söyler ve ne kadar becerikli olduğuna bakmaksızın aşçı yardımcısının yapması gereken şey, arka planda kalıp aşçıbaşının talimatlarına uymaktır. İki ünlü aşçıbaşının aynı anda mutfağa girip eşit koşullarda tek bir yemek yapmaya çalışmalarından daha büyük bir felaket olamaz.

Bir ilişkinin olası yararı şudur, partneriniz size özgürce geri bildirimler verebilir ve böylece sizin bağımsız karar verme yeteneğinizi geliştirir. Diğer yandan olası risk ise karar verme gücünüzü sekteye uğratır. Eğer tek başınıza daha iyi halledebileceğiniz durumlarda partnerinizle ortak bir karara varma mecburiyeti hissederseniz, doğru olmadığını bildiğiniz acemice çözümlere razı olmak zorunda kalabilirsiniz.

Net bir biçimde tanımlanmış bir lider olmadığında, komiteler baskı altında iken ve hızlı değişimlerin olduğu dönemlerde genellikle yanlış kararlar verirler. Kimse, o grubu içinde bulunduğu durumdan kurtaracak zor ve yanlış kararı vermek istemez. Komiteler, üyelerinden vazgeçmeyi, stratejik kayıplara razı olmayı ve herhangi birinin gözde projesini iptal etmeyi sevmezler. Komiteler yalnızca mutlu sonları severler.

Benzer şekilde, evli bir çift bir krizle karşılaştığında ortak bir karara varma ihtiyacı baskın gelir ve bu durum çifti, krizi çözecek çözümleri düşünmekten alıkoyar. Daha akıllı taraf, "Başka seçeneğimiz yok, evi satmak zorundayız" diyebilir ama eğer diğer taraf aynı fikirde olmazsa o zaman bir şey yapamazlar. İdeal olarak, bir kriz anında hızlı hareket etmek istersiniz ama iki kişi asla bir kişi kadar hızlı hareket edemez. Zor bir durum karşısında tek kişinin bile karar vermesi yeterince zordur; daha da zor olanı karşınızdakini de aynı fikirde olmaya ikna etmektir. Eğer karşınızdaki plana destek vermezse o zaman statüko devam eder ve ikiniz birlikte batarsınız.

En kötüsü de, bir ilişkinin "iki kişilik bir bürokrasi" haline gelmesidir. Böyle bir durumda alacağınız her karar için izin almak zorundasınız. XJ-17A sayılı formu doldurup imzalatmadan bir eşyanın yerini değiştiremezsiniz. Eğer izin alamayıp, partnerinize rağmen bir şey yaparsanız, bilirsiniz ki, kıyamet kopar.

İlişkinin başlarında, sevgiliniz ne yaparsa yapsın "sorun değil." O, gözünüzde o kadar harika bir insandır ki asla hata yapamaz. Ancak bir süre sonra, alanınızı koruma ihtiyacı baş gösterir. Partneriniz en çok sevdiğiniz gül dalını keser ve ondan, bir daha böyle şeyler yapmadan önce size sormasını istemeye başlarsınız. Bürokrasinin başladığı yer burasıdır.

Yalnız bir kişi, dolabını (ya da hayatını) karıştırıp kolayca "Buna ihtiyacım yok, bunu atıyorum," diyebilir. Bunu evliyken yapmayı asla denemeyin! Herhangi bir şeyi atmak GB-137 numaralı formun imzalanmasını, mühürlenmesini ve üç kez noter onayından geçirilmesini gerektirir. Bu sadece kullanılmayan eşyalar için değil, artık bir amaca hizmet etmeyen ve zaman kaybı olan etkinlikler için de geçerlidir. Yolcuların yükleri atıp gemiyi ağırlıktan kurtarmalarına fırsat kalmadan, gemi, fonda çalan "Sana Daha Çok Yaklaşıyoruz Tanrım" şarkısı eşliğinde batmaya başlar.

Tüm ilişkiler hesap verme zorunluluğunu beraberinde getirir. Beraber yaşadığınız kişiyle evli olmasanız bile gece eve ne zaman geleceğini bilmek istersiniz. Bu hesap verme zorunluluğu incelikli ve samimi bir şekilde yaşanabilir ama yine de yaratıcılığınız üzerinde bir yüktür. Bir şeyler için ne kadar çok izin almanız gerekirse sadece kendinizin anlayabileceği karmaşık, hızlı ve yaratıcı çözümleri uygulamak da bir o kadar zor olur.

İki kişinin paylaşmayı seçtiği basit projelerde, genellikle mevcut durumun koruması tercih edilir. Daha önce gittiğiniz restorana gider ve aynı duygusal anları tekrar edersiniz. Evin idaresiz otomatik biçimde işler: Eviniz bir kez kurulduğunda, her şey uzun süreliğine aynı kalacaktır. Bir ilişkide genellikle çok fazla radikal değişim olmaz. İkinizin de kendini rahat hissettiği ve en az çatışmaya yol açan durumları bulduğunuzda bunları korumaya çalışırsınız.

Uzun süreli duygusal ilişkilerin, değişimi, yaratıcılığı, bireysel gelişimi ve daha önce gitmediğiniz yönlere doğru gitmenizi sağlayan dinamizmi engellediği gerçeği hayatın acı gerçeklerinden biridir. İlişkiler istikrar ister ve belirsizlik durumunda gelişmezler. Bu aşkın bedellerinden biridir.

Majestelerinin Gizli Servisi için çalışan, öldürme yetkisi olan ve dünyayı dolaşan bir ajan olmak isteseniz, bunu yapmak için bağımsız olmanız gerekir. Böylesi yaratıcılık gerektiren bir pozisyonda, görevinizi yapabilmek için hayatınızı sürekli değiştirmeniz gerekir; sevgilinize bu işkenceyi yapamazsınız. Arayıp her defasında "Sevgilim, Singapur'dayım ve bir lazerle iki parçaya ayrılmak üzereyim. Yemeğe geç kalacağım," diyemezsiniz. Gerçek ilişkiler böylesi belirsizlikleri hoş görmez.

Eğer bağımsızsanız, aşık olmak isteyebilirsiniz, ama bir kez aşık olduğunuzda kişisel gelişiminizin en azından belli yön-

lerinin yavaşlaması kaçınılmazdır. Birincisi, bir ilişki çok zaman alır ve sizi gelişim projelerinizden uzaklaştırır. İkincisi, sevgilinizin bir dünya görüşü vardır ve bu da sizi muhtemelen sınırlı bir kavramsal çerçeveye hapsedeeektir.

Bir polis memuru olduğunuzu ve işyerinde tanıştığınız başka bir polis memuruna aşık olduğunuzu varsayalım. Kısaltmalar ve kod adlarıyla dolu ortak bir diliniz olur ve büyük bir ineelikle ve kolaylıkla işiniz hakkında konuşabilirsiniz. Daha zor olan ise farklı kariyerlerdir. Sizin ilgi alanlarınıza sahip birine bağlı olmak çok güzel bir şey gibi görünebilir; ama bu aynı zamanda mevcut yaşam biçiminiz ve kültürünüzle sınırlı olmanız anlamına gelecektir.

Meslektaşınız bir polis memuruyla beraberseniz, bir sabah uyanıp diyelim ki Alaska'da öğretmenlik yapmak istediğinizi söyleme ihtimaliniz düşüktür. Böyle değişiklikler yapmak için partnerinizi, en azından paylaştığınız o ortak dili ve deneyimi geride bırakmanız gerekebilir. Böyle radikal ve heyecan verici bir değişim yalnız biri için çok daha sancısız olurken bir ilişkide ilişkinin doğası gereği zordur, bu yüzden de böyle şeyler pek sık olmaz.

Aşık olmadan ve dolayısıyla evlenmeden önce şunu bir düşünün: Bir ilişki sizi, bağlanmanın gerçekleştiği anda, bulunduğunuz gelişimsel aşamada büyük ölçüde "donduracaktır." Lisedeki sevgilinizle evlenirseniz, gelişiminiz lisedeki haliyle kalmış olaeak ve onun çok ötesine gidemeyeceksiniz.

Muhtemelen böyle lise arkadaşlarınız olmuştur. Bu romantik "başarıyı" erken yaşlarda yakalamış ve o noktada çakılıp kalmışlardır. Yaşadıkları yeri asla terk etmezler. Hala aynı yerel fabrikada çalışıyorlardır ve gidip onları ziyaret ederseniz bedenlerinin yaşlandığını ama zihinlerinin çok da değişmediğini görürsünüz. Sizin baktığınız yerden, mezuni-

yet sırasında bir zaman kapsülüne hapsolmuş ve oradan asla çıkamamış gibi görünürler.

Bu, duygusal ilişkinin, özellikle de evlilik, yükümlülük ve çocuklarla sonlandığında görülen tehlikeli bir yan etkisidir. Siz, aşkın önünüze yeni ufuklar açacağını düşünürken o bu ufukları kapatır.

Reklam Aldatmacaları

Bir aşk ilişkisi her ana akım Hollywood filmi için şarttır. Kahraman sadece dünyayı kurtarmak için teröristlere karşı savaşmaz, ayrıca kızın gönlünü de kazanmak zorundadır. Denemelerde bulunur, savaşır ve bir noktada hem savaşı hem de kızı kaybeder. Sonra, son dakikada, bombanın üzerindeki saat tam sıfırı gösterirken, kahramanın gücü tavan yapar; düşmanı yener, kızı kurtarır ve kendilerini birbirlerinin kollarına atarlar. The End.

Filmler, sonrasında ne olduğunu asla göstermezler. Birbirlerini bulduktan sonra kadın ve adam ne yapacak? Film, ilişkilerinin geleceğine dair bir şey göstermeye kalkarsa, bu, tüm oyuncu kadrosunun hazır bulunduğu bir düğün sahnesi olur. Düğün sembolik olarak ilişkilerinin bir "başarı" olduğunu ve tüm sorunların çözüldüğünü kanıtlar.

İnsanların aradıkları aşkı bulmalarıyla ilgili sayısız film vardır; oysa o aşkı nasıl yaşadıklarıyla ilgili eğer varsa da pek az film bulabiliriz. Bunlarda da yeterince dram yoktur. Bir filmi güzel yapmak için, başkahramanın isteklerinin gerçekleşmiyor olması gerekir ve bunu yapmanın en iyi yolu da kahraman ile kız arasına filmin sonunda aşılacak olan engeller koymaktır. Bu, defalarca kullanılmış bir senaryo olmasına rağmen, sanki ilk kez yapılıyormuş gibi, seyirci buna her defasında bayılır.

Rutin evlilik yaşamı insanlara temelde televizyon

reklamlarında anlatılır. 30 saniyelik bir zamanda, şehrin dışında oturan prototip bir kadın ve erkekle karşılaşırız. Reklamın sonunda, reklamı yapılan ürünle çözülecek bir sorunları vardır. Reklamın amacı elbette ürünü satmaktır ama bunu yaparken o ürünün pazarlanabilmesi için mükemmel hayatın fantezisini yaratması gerekir.

Diyelim ki, Dünya'ya dair tek bilgi kaynağı televizyon reklamları olan bir uzaylısınız –ya da bir insansınız. Bu durumda Dünya hakkında çok tuhaf ve sınırlı bir resimle karşılaşıyor olurdunuz.

Reklamların bize gösterdiği kadarıyla, Dünya'da her aile, yeşilliklerle dolu bir semtte, geniş ve iki katlı bir evde yaşar. Ön kapıdan girdiğinizde, kapının solunda bir merdiven ve sağında da bir oturma odası vardır. Düz yürürseniz geniş bir mutfağa varırsınız. Büyük bir pencere yeşillikler içindeki arka bahçeye bakar. Pencerenin önünde mutfak lavabosu vardır ve her iki yanında 1,5 metre genişliğinde birbirleriyle uyumlu mutfak tezgahı ve mutfak dolapları vardır. Buzdolabı genellikle sağ tarafta ve duvarın karşısındadır. Mutfağın tam ortasında lavabo ve pencerenin ortasına denk gelen yerde birçok mükemmel ürünün tüketildiği ve hakkında konuşulduğu mutfak masası vardır.

O evde yaşayan çifti tahmin etmek çok da zor değil. Aynı ırk ve aynı yaşlardan bir kadın ve bir erkek. Kadın adama göre biraz daha ufaktır ve ikisi de şişman değillerdir. Çekicidirler ama büyüleyici değildirler. İkisi arasındaki iletişim birbirlerine güvendiklerini gösterir. Birbirlerini kandırabilirler ama bu sevimli bir kandırmacadır. Örneğin, kadın kocasına akşam yemeğini servis ederse ve kocası yemeğin evde yapıldığını düşünürse, kadın yemeğin aslında marketten alman hazır yemek olduğunu söylemeyebilir. Bunu sadece izleyen kişi bilir.

Tek huzursuzlukları, reklamı yapılan o ürünle çözülecek olan problemleridir. Mutfak masasındaki hesap makinesine ve kağıt yığınlarına bakarak "Sevgilim, planladığımız zamanda emekli olabileceğimizi sanmıyorum" der biri. Bu da tanıtılacak ürünün senaryosunu hazırlar.

TV reklamlarının çoğu aynı şekildedir. Önce, idealize edilmiş ortam yaratılır: Mükemmel Amerikan evi. Sonrasında bir sorun anlatılıp kısaca açıklanır ve sonunda sorunu çözecek olan ürün ortaya çıkarılır. "Artık o yağlı şeyleri yemek yok!"

Bunların tümü elbette bir kurgudur. Gerçekte öyle bir ev yoktur, stüdyo ortamında yaratılır. Karı-koca birbirini tanımayan oyunculardır. Ürün tarafından mükemmel bir şekilde çözülmek üzere bir sorun yaratılır. Tüm prodüksiyonun masrafı ürünü satan ve daha fazla satmak isteyen şirket tarafından karşılanır.

İzleyen kişi, bunun böyle olduğunu en azından zihinsel olarak bilir ama duygusal açıdan aynı saçmalık devam eder. Reklamı gören ve karakterlerle özdeşleşen insanların ürünü alması olasıdır.

Belli ürünleri satmaya çalışan bu reklamlarda ortak olan şey bir evlilik ve aile fantezisidir. Aileler kaotik değildir. Evleri son derece temizdir. Herkes kendi rolünü bilir. Şakayla karışık olanlar dışında hiç çatışma yoktur ve her sorun bir ürünü alarak çözülebilir.

Reklamlar, normal hayatın evli, çocuklu ve ferah evlerde yaşandığına dair, bilinçdışı bir mesaj verir. Gerçek dünyadaki tek olası yaşam biçimi bu değildir ama reklamlarda en çok betimlenen budur. Neden özellikle bu yaşam biçimi? Çünkü bu daha çok satar! Reklamcılar, sizin de onların kafasındaki Amerikan Rüyası fantezisine katılmanızı ister çünkü ancak o zaman size bu rüyanın aksesuarlarını satabilirler. Eğer

onu koyacak bir yeriniz yoksa size mobilya satamazlar ya da mücevher satabilmeleri için onu vereceğiniz bir eşinizin olması gerekir.

Mücevher reklamlarını düşünelim. Ne satıyorlar? Mücevher! Ama aynı zamanda mücevher satmalarını sağlayan idealize bir evli aşk imgesi satıyorlar. Karınıza onu önemsediğinizi nasıl gösterirsiniz? Ona bir elmas alırsınız ve o sizi bunun için sever.

Bu mesaj hastalıklı bir ilişkinin göstergesi değil midir? Eğer sevgilinizden daha fazla aşk istiyorsanız, ona rüşvet vermeniz gerekir! Bu tür mesajların sinsi etkisi, uzun vadede işe yaramasa da, insanları, ilişkilerindeki problemleri bir şeyler satın alarak çözmeye iter. Çiçekler, çikolata ve altının kaç ayar olduğu, iletişimin temelinde yatan sorunları asla çözmeyecektir.

Şunu hatırlayalım, eğer evliyseniz ve eşinize elmas yüzük alırsanız bunun parasını ortak kasadan ödersiniz, dolayısıyla paranın yarısını eşiniz ödüyor demektir. Bir bakıma, bu aslında bir hediye bile değildir!

İnsanlar, evliliğin nasıl olması gerektiğine dair idealize bir imgeyle evlenirler. Bu imge, kısmen, ebeveynler gibi gerçek evli çiftleri izleyerek oluşur ve bu da her şeyi açıkça göstermiyor olabilir. Bu, kısmen de kitle iletişim araçlarından öğrenilir. Ne yazık ki kitle iletişim araçlarının her zaman tanıtımını yapacakları bir şeyleri vardır ve size asla hikayenin tamamını göstermezler. Her zaman ağır basan bir amaçları vardır: Ürün satmak.

Duygusal ilişkiler, tıpkı bir gemiyi kullanmak için gerekli olanlar gibi, bir sürü karmaşık yöntem ve beceriyi gerektirir. Bu becerileri öğrenmenizi sağlayacak ürünler yoktur. İlişkilere dair yazılmış kitaplar da pek işe yaramaz. Sadece

geminin dümenine geçip açılmaya başlamanız ve başınıza gelen aksiliklerden ders almayı öğrenecek kadar zeki olmanız gerekir.

Bu anlamda medya sizin dostunuz değildir. Kafanızı, öğrenme sürecini yavaşlatacak kafa karıştırıcı fikirlerle doldurur. Medyanın size sattığı şeylerin % 99.9'una ihtiyacınız yoktur.

İhtiyacınız olan şeyler vardır ama reklamlar size bu konuda yol göstermeyecektir.

Düğün Hastalığı

Kaynak: Los Angeles şehir merkezinde arkadaşlarla birlikte düğün alışverişi.

İnsan beynine ve genlerine kazınmış bir şey erkekleri pornografiye iter. Boş bir sayfada çıplak bir kadın figürü ya da basit bir cinsel birleşme resmi görmek erkeklerin haz devrelerini (neredeyse gerçek üç boyutlu kadın ya da cinsel ilişki gördüğünde olduğu kadar) harekete geçirir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, bu pornografik dürtü büyük bir yayıncılık endüstrisinin ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Playboy gibi kuşe kağıda basılı ana akım dergiler, idealize edilmiş kadın vücudunu baştan çıkarıcı pozlarla resmederken, daha az bilinen yayınlar ise erkekleri kadın jinekolojisi ve burada kullanılabilecek nesneler konusunda bilgilendirmiştir.

Kadınlar için gerçek anlamda benzer pornografik yayınlar hiçbir zaman ortaya çıkmamıştır. Playgirl adında çıplak erkeklerin erotik pozlarını içeren bir dergi vardı; fakat bu da doğuştan kadın olanlardan çok gey erkeklerin ilgisini çekmiştir. Görünen o ki kadınlar görsel uyarıcılara erkekler kadar güçlü tepki vermiyor. Bu, kadınların genetik olarak pornografiden etkilenmedikleri ya da bu dürtü üzerine kurulu işe yaramaz büyük bir endüstrinin var olamayacağı anlamına gelmiyor. Bu da pornografinin başka bir türü.

Video teknolojisi ve internet erkeklere hitap eden basılı pornografi endüstrisine büyük bir darbe vurmuştur. Bir zamanlar neredeyse iki santim kalınlığında ve pahalı reklamlar içeren Playboy dergisinin şimdiki hali neredeyse o eski halinin bir gölgesi gibi. Kadınlar için basılı pornografi ise hala kârlı ve her zaman olduğu kadar edepsizdir. Bazen örneklerine kamusal alanlarda rastlarsınız. Genç kadınlar kalın ve kuşe kağıda basılı dergiler üzerine bencilce ve erotik düşüncelerle ağızlarının suyu akarak konuşurlar. Bu dergiler çıplak erkekleri resmetmez. Aksine, idealize edilmiş güzel kadınları gelinlikler içinde gösterirler!

Bu süreçte erkek, bir aksesuardan çok da farklı değildir. Temel görevi düğünde hazır bulunmak, giymesi söylenen smokini giymek ve sorulduğunda "Evet," demektir. Düğün öncesinde aylarca hatta yıllarca uğraşanlar, gelin, gelinin kadın akrabaları ve kız arkadaşlarıdır. Erkeğe, planlama aşamasında usulen "danışılır" fakat bu danışma çoğunlukla formaliteden ibarettir. Erkeğin temel görevi "Evet" demek ve önüne konan her kağıt parçasını imzalamaktır. Bu operasyondan kimin sorumlu olduğunu söylemeye gerek yok herhalde.

Düğünler iki şekilde olur: Hızlı ve abartılı. Biz Las Vegas'ta hızlı düğün türünde uzmanlaştık. Özel biriyle tanışırsınız ve üç haftalık deneyimin sonunda mükemmel bir çift olduğunuzu hissedersiniz ve evlenmek için Las Vegas'a koşarsınız – acele edin, fikrinizi değiştirmeden evlenmeniz gerekiyor! Burada amaç, ağır işleyen düğün işlemlerinden ve bilinen ritüellerden kaçıp hemen evlenmektir. Las Vegas'ta çiçekler, orgla çalınan müzik, düğünün bir videosunu içeren ve Elvis'in eşlik ettiği çeşitli düğün paketlerinden biriyle sizi iki saat içinde evlendirebiliriz.

Eğer Las Vegas yolunu seçmezseniz, bu törene tüm arkadaşlarınızı ve akrabalarınızı dahil etmeye mahkumsunuz. Bu durumda, düğün hazırlıkları korkunç bir kara-

basana dönüşür. Özellikle bu ilk evliliğiniz ise işler hiç de kolay değildir. Her şeyden önce, "ilk" evliliğiniz olduğunu düşünmezsiniz; "tek" evliliğiniz olacağını düşündüğünüz için elinizden gelen her şeyi yapmaya çalışırsınız.

Düğün süreci, kabul gören geleneklerle ve ticari pazarlama yöntemleriyle katı bir şekilde programlanmıştır. Çiftler, bu olayı eşsiz kılmak için genellikle prosedürleri değiştirmelerine rağmen yine de belirleyici olan gelenektir. Muhtemelen, yüzüğü taşıyan bir nedime ve sağdıç olacaktır. Gelin ve damat tarafından belli bir şekilde yenmesi gereken bir düğün pastası olacaktır. Misafirlere, hesabını genellikle evlenen çiftin ve ailelerinin ödeyeceği bir yemek verilmelidir ve etkinliği görüntüleyecek bir fotoğrafçı tutulmalıdır. Gelin buketini evlenmemiş kadınların olduğu kalabalığa fırlatacaktır. Ve sonunda çift, "Evleniyoruz" yazan bir arabaya binip gidecektir.

Pratik açıdan bakılırsa, hem planlama hem de para açısından çok büyük bir masraftan bahsediyoruz. On bin dolar işinizi görebilir, ama yetmez. Basit bir hesapla, ortalama bir evlilik ve balayının, bankadaki bütün paranıza ve hatta tüm kredi kartı limitlerinize mal olacağı söylenebilir.

Bir düğünün amacı nedir? Biliyoruz ki, yasaya göre evlilik temelde gelecekteki kazançları ve borçları paylaşmaktır. Bu günlerde, insanlar evlenmeden beraber yaşayabiliyor, mülk edinebiliyor ve çocuk yetiştirebiliyor. Dolayısıyla, evlenince, evlenmeden önce yapamadığınız herhangi bir şeyi yapabiliyor değilsiniz. Öyleyse karmaşık bir düğün töreni neyi değiştirir? İnsanlar neden sadece bir evlendirme dairesine giderek yapabilecekleri bir şeyi büyük ve pahalı bir olaya dönüştürüyor?

Çiftler genellikle düğünün ilişkilerini değiştirmeyeceğini söylerler. Bu tören öncesinde birbirlerini seviyorlardır ve sonrasında da daha az ya da daha çok seviyor olmazlar. Öyleyse neden bu törene ihtiyaç duyarlar? Demek ki, bu-

nun bir şeyi değiştirmesini umuyorlar ki böyle pahalı bir projeye girişiyorlar. Madem düğün çiftin ilişkisinde bir şey değiştirmiyor, acaba akrabalar ve arkadaşlarda mı bir şeyi değiştirmesi bekleniyor?

Düğün töreni bir tür reklamdır. Bir değişiklik olduğunun haberini dünyaya yüksek sesle ilan etmek anlamına gelir: Bir zamanlar bekar insanlar olan John ve Sue artık karı koca oluyorlar. Peki, bu diğer insanlara duyurulduğunda ne oluyor? Belki de evlilik, aile ve arkadaşlara artık "büyüdüm" demektir. Düğün bir tür rüştünü ispatlama töreni olabilir. Belki de dış dünyaya karşı çocukluğun belirsizliklerinin sona erdiğini, sağlam ve güvenilir bir yetişkinliğe adım attığınızı ifade ediyorsunuzdur.

Ancak, düğün töreninin başka bir amacı da olabilir. Belki de düğün, karmaşık duygular beslediğiniz ve kararsız olduğunuz ilişkinize anlam ve kesinlik kazandırmasını beklediğiniz sihirli bir değnektir.

Birinci Başkan Bush'un –geriye dönük bir bakışla akıllı olan Bush da diyebiliriz- sık sık tekrarladığı bir sloganı vardı. "Önemli olan ekonomidir, seni aptal!" Bununla söylemek istediği şey, tüm siyaset ve propaganda bir yana, başkan olarak başarısını belirleyen şey ulusal ekonominin performansıydı. Çiftlerin de benzer bir tavsiyeyi dinlemeleri gerekir: "Önemli olan ilişkidir, seni aptal!" Başka bir deyişle, önemli olan, medeni haliniz, yapmanız gereken o tören, başkalarının ne düşündüğü ya da o pastayı nasıl yiyeceğiniz değildir. Önemli olan, partnerinizle ne kadar iyi geçindiğinizdir. Bu basit gerçek, kalabalık bir tören ya da ekonomik bir sözleşmenin içinde kolayca kaybolup gidebilir.

İyi geçindiğiniz birini bulduğunuzda, ilişkinin kendisi yeterli bir ödüldür, öyle değil mi? Ancak bir çok durumda öyle olmaz. Birine aşık olduğunuzda, aynı eve taşındığınızda ve

düzenli bir cinsel hayatınız olduğunda, bütün bunlar bir süre sonra sıkıcı bir rutine dönüşmeye başlar. Kendinize "Hepsi bu mu?" diye sorarsınız. Kendi fantezilerinize ve çocukluğunuzda kafanıza tıkıştırılan peri masallarına göre, aşkın yaşamınızı sonsuza dek renklendiren büyülü bir deneyim olması gerekir. Oysa gerçeklik size daha farklı bir şey sunar; muhtemelen aşık olmadan önceki kadar rutin ve sıkıcı bir hayat.

Eksik bir şey varmış gibi gelir ve insanlar neyin eksik olduğunu bulabilmek için etraflarına bakınırlar. Eğer aşk tam mutluluk değilse, o zaman ne yapmak gerekir? Eksik olan o şey nedir?

Cevabı biliyorum: Evlenmeliyiz!

Bunun ilişkinizi nasıl daha iyi hale getireceğine dair net bir planınız olmayabilir ama eğer anne babanız, nineniz ve dedeniz de yaptıysa ve bütün arkadaşlarınız yapıyorsa, belki siz de yapmalısınız. Belki de sadece "şu an için" bir ilişkiyi yaşamak yeterli değildir. Belki de ebedi mutlulukla aranızdaki tek eksik adım aileniz ve arkadaşlarınızın karşısına çıkıp kalıcı bir açıklama yapmaktır.

İçten içe siz de biliyorsunuz ki, böyle bir mantık çok da bir şey ifade etmiyor, belki sadece düğün seremonisinin neden bu kadar karmaşık hale getirildiğini açıklıyor, o kadar. Zira, eğer sihirli değneklere yatırım yapacaksanız, mümkün olduğu kadar çok sihirli değneği üst üste yığmalısınız.

Evlilik bağı olmayan ilişkinizden tam anlamıyla memnun değilseniz, izleyebileceğiniz iki yol var: Geri çekilebilirsiniz ya da ihtiyacınız olan şeyin daha fazla bağlılık ve daha az seçim şansı olduğunu düşünüp onu bir adım ileriye götürebilirsiniz. Genellikle bir adım ileriye gitmek, geri çekilmekten daha kolaydır. En azından, acılı bir reddediş, zor bir ayrılık ve incinmiş duyguların olduğu ve tekrar yalnız kalacağınız

bir geri çekilmeye karşılık, ilişkiyi bir adım ileriye götürmek size bir macera gibi görünebilir. Eğer memnuniyetsizliğiniz çok büyük değilse, amaçlarınız konusunda net değilseniz, yalnızlıktan korkuyor ve ne yapacağınızı bilmiyorsanız hangi yolu seçersiniz? Muhtemelen ilişkiyi bir adım ileriye taşımayı.

Evli olmamakla evli olmak arasındaki yasal yol son derece basittir: Bir adliye sarayına gider ve bir evlilik ruhsatı* alırsınız; bunu bir sulh hakimine ya da size yemin ettirecek bir din adamına götürürsünüz; sonra bu görevli adliye sarayında hazırlanan evlilik ruhsatını imzalar ve bir evlilik cüzdanınız olur. Yasaya göre evli olduğunuzu kanıtlayan tek şey bu imzalı kağıt parçasıdır.

Eğer Las Vegas'a giderseniz, bu aşamaları daha hızlı bir şekilde ve çok daha ucuza halledebilirsiniz, ama bu birçok insan için fazla basittir. Eğer bir törenden bir şeyleri değiştirmesi bekleniyorsa, o törenin basit olmaması gerekir. Bu büyülü teatral olayın, ilişkinin sembolik bir temsili olması bekleniyorsa, içeriğinin de güçlü olması gerekir.

Evlenmek üzere olan çiftlerin çeşitli şekillerde ifade ettiği bir felsefe vardır: "Emek olmadan yemek olmaz." Eğer bir ilişkinin başarılı olmasını istiyorsanız, fedakarlık yapmanız gerektiğini söylerler.

Peki bu doğru mu? Hem evet, hem de hayır. Bazen sizin için önemli olan şeyler uğruna fedakarlık yapmanız gerekebilir. Buradaki hata, fedakarlığın tek başına başarıyı garanti edeceğini düşünmektir.

*** Evlilik ruhsatı (Marriage License):** Evlilik izni yerine geçen ve evlenmek için alınması gereken belge (ç.n.).

Charles ve Diana'nın Düğün Felaketi

Bu masalsı evlilik 27 yıl sonra bitti.

Şimdi Aile Mahkemesinin sırlarından birine bakalım: Charles ve Diana'nın ayrılmasına sebep olan şey neydi?

Evliliğe darbeyi vuran şey, Charles'ın Camilla ile olan ilişkisi miydi yoksa Diana'nın duygusal istikrarsızlığı mıydı? Charles sonunda ilişkiyi itiraf ederken, evliliği bittikten sonra başlayan bir ilişki olduğunu söylemişti. Diana ise bunu istismar olarak adlandırmıştı.

Diana, basına, "Eşim, ne zaman bir şey yapmaya kalksam beni engelleyerek, her durumda kendimi yetersiz hissetmeme neden olmuştur" demişti.

Tartışmaya dahil olmak yerine, suçlamaları ve karşı suçlamaları bir kenara bırakarak bu evliliği sistemin bakış açısıyla değerlendirelim. Bir hesap yapıp güç dengesini analiz ettiğimizde, bu çiftin daha düğün gününden itibaren ayrılmaya mahkum olduğunu görüyoruz.

Töreni, diğer 750 milyon izleyiciyle birlikte biz de izledik ve bu muhtemelen tarihteki en büyük televizyon seyircisi kitlesiydi. O yaşlardayken bile bir yanlışlık olduğunu görebiliyorduk. Neşeli bir kutlamadan çok bir kraliyet cenaze törenine benziyordu.

Ergenliği geçeli sadece birkaç ay olan korkmuş bir gelin,

dokuz bin sterlin değerindeki gelinliğinin içinde, paranın satın alabileceği tüm saltanat ve şatafatla birlikte bir kraliyet faytonuyla geliyor. Askeri üniformasını giymiş olan damat da arkasında tüm kraliyetin gücüyle orada. Charles 32 yaşında olduğu ve bir varisi olması gerektiği için İngiliz İmparatorluğu'nun kaderi muallaktaydı.

Sunucular buna "peri masalı evliliği" diyorlardı. Kraliçe'nin iyi dilekleri, gelinin ailesi, Britanya ve Kanada'nın parlamento üyeleri, milyonların duaları ve iyi dilekleri arasında bir evlilik için gereken her şey tamammış gibi görünüyordu.

Görünen o ki öyle değilmiş. Yolda bir şey yitip gitti. Bir şey yok oldu.

Tabii ki ilişki, seni aptal!

Üzerine bu kadar beklenti yüklenen Charles ya da Diana nasıl kendileri olabilirlerdi ki? Diana daha çocuktu. Charles ise biraz daha büyük bir çocuktu. Ne istediklerini bilmiyorlardı; sadece kendilerinden ne beklendiğini biliyorlardı.

Bu, dışardan aşk gibi görünüyordu. Charles şık bir prensti. Diana ise, masum ve çekiciydi ve kişisel bir yönelimi yoktu. Birbirlerine uygun görünüyorlardı.

Bu düğünde yolunda gitmeyen şey de diğer binlerce düğündekiyle aynı şeydi: Sembolizm ile gerçekliğin birbirine karışması.

Prens olmak bir işe yaramaz. Nişan yüzüğünün kalınlığı bir işe yaramaz. Seks bile defalarca yapıldıktan sonra gayet sıkıcı bir şeye dönüşebilir. Eninde sonunda önemli olan şey, birbirine yakın yaşayan, cinsiyetten ve iktidardan yoksun iki insanın ne kadar iyi geçinebildiğidir.

Kardeşler bile sorun yaşar. Biriyle çok uzun süre beraber yaşarsanız, bir süre sonra onu boğazlamak istersiniz. Sınırları çizebilmek son derece önemli bir konu ve bu konuda ne Kraliçe'nin ne de Parlamento Üyelerinin yapabileceği bir şey var.

Ortak ilgi alanlarınızın ve ortak bir felsefenizin olması gerekir. Kamuya açık bir törenle temsil edilemeyecek özel bir ahenginizin olması gerekir. Geçineceğiniz kişi kavanozun içinde duran ve vücudu olmayan bir beyin mi? Eğer öyle değilse, ilişki bitmeye mahkumdur.

Gerçek aşkı görmek isterseniz, Charles ile Camilla'ya bakın. Sonunda 2005'te evlendiler. Kimse fark etti mi?

O noktaya gelmeleri otuz yıllarını aldı, ama belki de bu gecikme onlar için iyi olmuştur. Herhangi bir onaya ihtiyaç duymaksızın kendisi için var olan bir ilişki var karşımızda.

Kraliçe ve Parlamento üyeleri sonunda tebriklerini sunduklarında ne fark etti ki?

Bu, bizim ilişkimiz, sizin değil.

Bağlılık ve Pazarlık

Düğünlerde, evlenmek üzere olan insanlardan sık sık duyduğumuz bir cümledir. "Sevgilime bağlılığımı ifade etmek için evleniyorum" derler. Bu açıdan bağlılık, kendini adama ve sadakati ifade ediyor olmalı. Elbette kelimenin başka anlamları da var. Eğer bir suç "işlerseniz," hapse "atılabilirsiniz".* Oysa hapse atıldığınızda, hücre arkadaşınıza "bağlı" olduğunuzu söylemezsiniz. Sizi bir arada tutan şey bağlılık ya da sadakat değildir. Doğru şekilde ifade etmek gerekirse, ikiniz de "mahkûmsunuz."

Gönüllü sadakat anlamında kullanıldığında, bağlılığın şüphesiz insan yaşamında çok önemli bir yeri vardır. Buradaki sorun, bağlılığın toplumsal bir törenle garantiye alınıp alınamayacağıdır. Bu tıpkı bir kelebeği yakalayıp bir kafese tıkmak gibidir. Onu korumaya çalışırken aslında öldürürsünüz. Burada sorulması gereken soru şudur; gönüllü bir bağlılığı mahkûmiyete dönüştürmeden, ömür boyu korumanın bir yolu var mıdır?

Nişanlı biri size şöyle diyebilir; "evliliğin kolay olmayacağını biliyorum. Zaman zaman sorun yaşayabiliriz ama bunları çözmeye çalışacak kadar bağlıyım. Mutlu olmak için fedakarlık yapmak gerekir."

Evet, sorunlar olacak çünkü hesaplarınızı birleştirmiş ve kendinize bir hücre yaratmış olacaksınız ve er ya da geç hücre arkadaşınızla birbirinizi boğazlama noktasına geleceksiniz.

Evet, muhtemelen aranızdaki bütün sorunları "çözeceksiniz" çünkü başka seçeneğiniz yok. Bunlar her zaman sağlıklı çözümler olmayacak, kim bilir belki de sorunları daha sonra ilgilenmek üzere hasıraltı ediyor olacaksınız.

Biriyle ebedi olarak aynı hücreye tıkılmışsanız, sorunları derinlemesine ele almak yerine geçici ve yüzeysel müdahalelerle halletmeyi tercih edersiniz. Eğer hücre arkadaşınızın belli konularda hassasiyetleri varsa, o konularda konuşmak yerine sorunun etrafından dolanmayı öğreneceksiniz, aksi halde yanlış şeyi söylemiş olmanın cezasını çekeceğinizi biliyorsunuz. Örneğin, bir kaplanla aynı kafese tıkılsanız, ilişkinin uzun süreli sağlığı üzerine düşünmezsiniz; sadece kaplana yem olmamaya çalışırsınız.

Eğer ikiniz de ayrı evlerde yaşasanız ve her gün, resmi bir zorunluluktan ötürü değil de, istediğiniz için görüşseniz, o zaman "bağlılık" denilen şeye inanmak daha kolay olur. Böyle bir durumda karşınızdakine gerçekten "bağlı" olduğunuzu söyleyebilirsiniz. Kavga ettiğinizde kendi evlerinize çekilir ve birbirinizi bir süre görmezsiniz. İkiniz de birbirinizi özlediğinizi ve ilişkinin sizin için hala anlamlı olduğunu fark ettiğinizde, sizi ayıran sorunu çözmek koşuluyla birbirinize geri dönersiniz. Evlenen insanlar, aşkın ve olumlu tutumun her sorunu çözebileceğine inanır. Gerçek şu ki, çözemez. Her uzun süreli ilişkide sorunların çıkması kaçınılmazdır ve tek etkili çözüm uzaklaşmaktır.

Diyelim ki sevgiliniz çok içiyor, o kadar çok içiyor ki, bunun artık ilişkinize zarar verdiğini düşünüyorsunuz. Ya da belki de sorun böyle yıkıcı veya kötü bir şey değil, sadece sevgilinizin bir davranışı da olabilir.

Uzaklaşmakta özgürseniz uzaklaşırsınız. Karşı tarafa sorunun ne olduğunu açıkça gösterdikten sonra kendi bireysel hayatınıza çekilirsiniz.

Bu kalıcı ya da geçici bir uzaklaşma olabilir. Geri çekilirken bunu bilmeyebilirsiniz. Tüm bildiğiniz sorunun konuşarak çözülmediği ve sizin ilişkide mutlu olabilmeniz için o davranışın değişmesi gerektiğidir. Uzaklaşmanın geçici olacağını düşünüyor olsanız bile, cephanenizde bunun kalıcı olabilme ihtimalini saklı tutmanız gerekir. Ancak o zaman pazarlık yapacak durumda olursunuz.

Üzülerek söylemek istediğim bir şey var: Aşk bazen savaş demek olabilir. Başlangıçta sevgilinizden ne kadar etkilenmiş olduğunuz gerçeği artık bir şey ifade etmez, ilişkinin nihai başarısını belirleyecek olan şey, ne kadar iyi kavga ettiğinizdir. İlişkiniz başlangıçta ballı kaymaklı olabilir, ama er ya da geç sevgiliniz istemediğiniz bir şeyler yapacaktır. Ya durumunuzu yeniden değerlendireceksiniz ya da ilişki bitecek.

Biriyle aynı hücreye tıkıldıysanız, o zaman pazarlık yapma şansı düşüktür. "İçkiyi bırakmazsan seni terk edeceğim" diyebilirsiniz, ama bu tehdidi uygulayabilmeniz için işlerin gerçekten kötüleşmiş olması gerekir. Eğer banka hesaplarınız ortaksa ve herkesin önünde "evet" dediyseniz, o zaman uzaklaşmak hiç de kolay olmaz.

Onun yerine, "uzlaşmayı" denersiniz. Nelerden rahatsız olduğunuzu bulup onu çözmek yerine kendinizce eşiniz için bahaneler bulup onu anlamaya çalışırsınız.

Pazarlık uzun süreli ilişkinin anahtarıdır. Bir noktada illa ki siz bir şey isterken sevgiliniz başka bir şey isteyeeektir. Pazarlık yaparsınız ve sonunda makul bir uzlaşmaya varırsınız.

Pazarlık yapabilmek için, bağımsız bir gücünüzün olması gerekir. Aşkı bu şekilde düşünmek size biraz zor gelebilir, hele de ilişkinin başlarındaysanız. Aslolan şudur ki, gerçek anlamda bir birleşme aslında ne mümkündür ne de arzulanan

bir şeydir. Birine ne kadar yakın olursanız olun, bir ayağınızın ilişkinin dışında, ona hiç ihtiyaç duymadığınız bağımsız bir alanda olması gerekir.

Bu bağımsızlık, sevdiğiniz kişi karşısındaki ayrıcalıklarınızı korumanızı sağlayacak bir güç kaynağıdır. Sevgiliniz de aynı şekilde güçlüyse, onurlu bir orta yol bulabilirsiniz. Sağlıklı aşk sürekli bir çatışma halidir, açık bir savaştan ziyade bir satranç oyunundaki gibi olması daha anlamlıdır.

Yargı sistemini düşünelim. İnsanlar mahkemeye gittiklerinde, bir şey için kavga ediyorlar demektir. Yargı işler, çünkü çatışmaları çözmek üzere oluşturulmuş standart bir sistem vardır. Mahkeme dediğimiz şey bir tür "çatışma çözme sistemi"dir ve toplumun sağlıklı bir şekilde işlemesi bu sistemin ne kadar iyi işlediğine bağlıdır.

Evliliğiniz bitme noktasına gelirse, kendinizi mahkemede bulabilirsiniz, ama doğru olan her ilişkinin kendine özgü bir "sorun çözme sistemine" sahip olmasıdır. Sevgilinizle bir anlaşmazlık yaşadığınızda, sorunu halletmek için izlemeniz gereken doğru yol nedir? Kavga ederken, tek düşündüğünüz şey üzerinde tartıştığınız konudur. Ancak asıl önemli olan, kavga ederken nasıl bir tutum sergilediğinizdir.

Pazarlık için gereken en önemli şey uzaklaşmadır. Önemli konular üzerine pazarlık edebilmek için geri çekilebilme ve uzaklaşabilme hakkınızın olması gerekir (bunları gerçekten yapmasanız bile). Eğer pazarlık ettiğiniz kişi sizin kapana sıkışmış olduğunuzu bilirse, o konuşmadan iyi bir sonuç bekleyemezsiniz. Ama eğer karşı taraf özgür olduğunuzu ve çekip gidebileceğinizi bilirse, muhtemelen daha duyarlı olacaktır.

İlişkileri düşünürken, sadece aşktan ibaretmiş gibi düşünürüz. Oysa ilişkiler iktidarı da içerir. Birbirinize karşı

ne kadar yumuşak olursanız olun, mutlaka perde arkasında sürmekte olan bir iktidar mücadelesi olacaktır. Birbirinizi sürekli itiyor ya da çekiyor olursunuz. Bazen, istediğiniz şeyi dillendirebilir ve sorunu konuşarak çözebilirsiniz, bazen de bu işe yaramaz. Eğer başka silahlarınız varsa, bazen sadece tehdit yetmez ve bu silahları gerçekten kullanmak zorunda kalırsınız.

Boşanma nükleer bir silahtır: Geri dönüş umudu olmayan bir yıkımdır. Ne yazık ki, sadece elinizdeki nükleer silahlarla pazarlık yapamazsınız, zira sonuç topyekûn yıkım olur. Küçük silahlarla pazarlık etmek daha kolaydır – bilirsiniz işte: bomba, tabanca, el bombası, bıçak. Aşktaki silahlar bunlara kıyasla daha yumuşak olabilir; mesela "üzgünüm, bunu yapmak istemiyorum ve kabul etmiyorum" demek gibi.

Eğer ikimizin de bağımsız birer hayatı varsa ve seni birkaç gün görmek istemezsem, bu büyük bir sorun değildir. Sana değiştirmek istediğim bir şeyle ilgili bir mesaj vermeye çalışıyor olabilirim ama ilişkinin bittiğini söylemiyorum. Ortaklaştığımız noktalarda bir araya geliyoruz ve ayrıştığımız noktalarda ayrılıyoruz. Eğer birbirimiz için önemliysek ve birbirimize gerçekten "bağlıysak" zaten tekrar bir araya geliriz.

Oysa taraflar hayatlarını uzaklaşmanın mümkün olmayacağı şekilde birleştirirlerse işler bu kadar kolay olmayabilir. Evliyseniz ve eşiniz birkaç günlüğüne bir yere giderse bu büyük bir sorun olur. Nereye gittiğini ve ne yaptığını bilmek istersiniz. Duygular incinebilir ve kıskançlık baş gösterebilir. Bu durumda, herhangi bir uzaklaşma bağlılığın yitirilmesi gibi algılanır. Peki ya düğün günü edilen yeminler nerede kaldı? Hani ölene kadar ayrılmak yoktu?

Kimse çıkıp da ailesinin ve arkadaşlarının önünde, "bu insanla, ikimiz için de uygun olduğu ve ilişki yolunda gittiği

sürece beraber olmaya söz veriyorum" demez. Bu muhtemelen daha sağlıklı bir tutum ama ne yazık ki evlilik böyle işlemiyor. Evlilik, o kişiyle iyi geçinemeseniz bile "iyi günde, kötü günde" ömür boyu beraber yaşayacaksınız demektir. Herhangi bir uzaklaşma evliliğin yürümemesi olarak anlaşılacaktır.

Aileniz ve arkadaşlarınızın önünde böyle bir söz vermediyseniz, o zaman arada sırada uzaklaşmak büyük bir sorun olmaz, sadece ilişkinin kendi doğal gel-gitlerinin bir parçası olacaktır.

* Burada yazar İngilizce *commitment* ve *commit* sözcüklerini kullanıyor. Commitment bağlılık, adanma gibi bir anlama gelirken, "commit" sözcüğü suç işlemek ve hapse gönderilmek anlamına da geliyor. İngilizce eşsesli olan bu sözcüğü karşılayan Türkçe eşsesli bir sözcük bulunmadığından, yazarın "commit" sözcüğünü kullandığı yerlerde anlamı karşılayan Türkçe kelimeler kullanılmıştır. (ç.n.)

Sevmek ve Vermek

Sevme ile verme arasında ince bir çizgi vardır...

Birçok haliyle "sevgi" kendi ihtiyaçlarınızı bir kenara bırakıp bir başkasının ihtiyaçlarına odaklanmaktır. Bu romantik bir aşk olabilir, annenin çocuğuna duyduğu sevgi olabilir, ülke sevgisi olabilir ya da sizden daha zayıf ve korumanıza ihtiyacı olan herhangi bir canlıya duyduğunuz sevgi olabilir. Sevgi kendi içinde asil bir duygudur. Hayatımızın bir noktasında, bir anlam bulmak ya da doyuma ulaşmak için kendi dışımızdaki dünyaya bakarız.

Sevgi risklidir. Ne zaman savunmasız olsanız, suiistimal edilme ya da esir alınma olasılığınız vardır. İyi niyetli eylemlerinizin, beklediğinizin tersi bir etki yapması ve yardım etmeye çalıştığınız insana zarar vermesi de olasıdır.

Olumsuz tarafından düşünüldüğünde verme, yanlış davranışın devam edebileceği bir ortam sağlayarak bu davranışı pekiştirir. İyi niyetli eşi tarafından korunan bir alkolik örneğini düşünelim; eşi pisliğini toplar ve onu eylemlerinin kötü sonuçlarından korur. Alkolik içer, eşi ise onun içebileceği güvenli ortamı sağlar.

Sevme ve verme birlikte bir Yin-Yang oluştururlar. Ne zaman bunlardan biriyle uğraşsanız, diğeri sizi hemen yakalar.

Sevginin en basit örneği bir ebeveynin çocuğuna duyduğu

ilgidir. Kimse bir çocuğu dünyadaki tehlikelere karşı koruma ihtiyacını sorgulayamaz; ancak, ebeveyn böyle yaparak kısa sürede bağımlılık haline gelebilecek yapay bir ortam oluşturmaktadır. İnsanın en evrensel travmalarından biri çocukluk fanusundan kurtulup ondan tamamen farklı olan "gerçek" dünyaya geçiştir.

Verdiğiniz her hediyenin bir bedeli vardır. Sınırları olmayan her yardımseverlik kısa zaman içinde, bahşedilmiş bir hakka dönüşebilir; alıcı onu kazanmasına gerek kalmadan o desteği hak ettiğini zanneder. Bu ise travmayı güçlendirmekten başka bir işe yaramaz ve sonunda özne saf gerçeklikle baş etmek zorunda kalır.

Konforlu bir evde bir kedi veya köpek besleyip sonra onu vahşi doğaya bırakıp başının çaresine bakmasını beklemenin zalimce olduğunu hepimiz biliyoruz, buna rağmen belli kaynaklara sahip olan insanlar çocuklarını benzer bir travmaya hazırlarlar. Bir çocuğu belli bir refah ve ayrıcalık ortamında – Noel Babalar, Paskalya Tavşanları ve her şeyi sağlayan büyülü ebeveynler arasında – yetiştirirseniz, o çocuk büyülü olmayan bir dünyaya nasıl adapte olur?

Romantik ilişkiler de bununla kıyaslandığında daha az riskli değildir. Birine aşık olduğunuzda, kaçınılmaz olarak sahip olduğunuz şeyleri paylaşmak istersiniz ve bu bir süre sonra rutin ve beklenen bir uygulamaya dönüşür. Çiftin – maddi ve manevi- servetleri büyük bir kasada toplanmaya başlar. Zamanla ortaya çıkan tehlike ise bir tarafın o kasadan, koyduğundan daha fazlasını almaya başlamasıdır.

İdeal romantik ilişki, iki tarafın da verecek değerli bir şeylerinin olduğu ya da karşılıklı alışverişin dengeli olduğu bir eşitlik ilişkisidir; fakat bu, sürdürülmesi zor bir durumdur. Etrafınızda gördüğünüz evliliklere ve diğer yetişkin ilişkilerine bakın. Genel durum eşitlik durumu değildir. Eşcinsel olsun,

heteroseksüel olsun, genellikle eşlerden biri "aileyi geçindiren kişi" olurken diğer taraf gittikçe daha muhtaç ve bağımlı hale gelmiyor mu? Kaynaklar yeterli olduğunda ve iki tarafın da değişim için bir sebebi olmadığında işler yolunda gidiyormuş gibi görünebilir. Ancak, taraflardan birindeki bir sorun dış dünyanın beklentileriyle çatıştığında sistem çöker. Davranışı değiştirmek ile ortak kasanın kaynaklarından kullanmak arasında bir seçim yapmak söz konusu olduğunda ortak kasayı seçmek daha kolay olur.

Hepimizin bağımlılıkları vardır –bu, alkolizm olmasa bile kendi duygusal ihtiyaçlarımızdan kaynaklanan yanlış bir dünya görüşü de olabilir. Böyle bir sorunun kontrol altında tutulmasını sağlayan şey dış dünyayla korunmasız bir etkileşim içinde olmaktır; bu etkileşimi yanlış yorumladığımız her durumda, acılarla ve kaçınılmaz sonuçlarla karşılaşırız. Aşk, dış dünya ile aramızda bir tampon görevi gördüğünde, bu durumu yeniden düzene sokmak çok daha zordur. Sevdiğimiz kişinin davranışını sadece sözlerle değiştirmeye çalışırız, oysa bunlar bağımlılık karşısında etkisiz silahlardır.

Aşk sadece aşk değildir. Aynı zamanda bir savaştır. Bir noktada, sevdiğiniz kişi aynı zamanda düşmanınız olur. Koruma giderek onu eylemlerinde desteklemeye dönüşür ve bu aşamada geri çekilmek için bir yol bulmak zorundasınız – karşı tarafın olduğu kadar kendi iyiliğiniz için de.

Evet, bir çocuğun korunmaya ihtiyacı vardır, ama bir noktaya kadar. Eğer nihai hedef gerçeklikle yüzleşmekse, gerçekliğe mümkün olduğunca çok izin vermeniz gerekir. Sözlerle verilecek bir ders asla bir güneş yanığı ya da bir yere sıkışmış bir parmak kadar etkili olmaz. Aşık olduğunuzda veya sevdiğinizde, sınırlarınızı bilmeniz ve kaynaklarınızın denetimini elinizde tutmaya devam etmeniz gerekir. Sevgi koşulsuz olabilir, ama vermek koşulsuz olmamalıdır.

Kişilik

Aşkın değiştiremeyeceği tek şey kişiliktir.

"Kişilik," kişisel ve alışkanlığa dayalı bir dünyayla kişisel tarzda baş etme biçimidir. Kişiler bunu, ilgi alanlarıyla, politik görüşleriyle, iletişim kurma biçimleriyle, ne üzerinden iletişim kurduklarıyla, boş zamanlarını nasıl geçirdikleriyle ve sorunlara nasıl tepki verdikleriyle dışa vururlar. Kişilik, birinin tekrar eden davranış ve algı biçimleridir ve çeşitli şekillerde dışa vurulabilir. Kişilik ayrıca birinin, deliliklerini yöneten zihinsel hastalığı ve yapması muhtemel yıkıcı hataları olarak da düşünülebilir.

Diyelim ki havaalanında terminal kapısında bekliyorsunuz ve uçağınız rötar yapmış. Rötar dakikalardan saatlere uzadıkça, sizinle birlikte bekleyen diğer yolcuların nasıl insanlar olduğunu görürsünüz. Bazı insanlar sürekli gidip şikayet ederler. Gecikme uzadıkça daha çok sinirlenirler. Bazıları çantalarından kitaplarını veya dizüstü bilgisayarlarını çıkarır. Eğer bekleyeceklerse, bu zamanı bir şey için kullanabileceklerini düşünürler. Diğerleri havaalanmdaki bara gidip uçağı orada beklerler, ve burada yani Las Vegas'ta ise bazıları kapının yanına yerleştirilmiş kumar makinelerinin yanına gider. Birkaç kişi etrafta dolanıp diğer yolcuları izleyebilir. Onlar için rötar bir sorun değildir, sadece yeni bir maceradır.

İnsanların böyle bir duruma nasıl tepki verdikleri kişiliklerinin bir dışa vurumudur. Rötara sinirlenenin kişiliği

ile zamandan faydalanmaya çalışanın kişiliği birbirinden tamamen farklıdır. Tamamen farklı koşullarda da olsa benzer bir durumda bu insanların benzer şekillerde tepki vermelerini bekleyebilirsiniz.

Eğer çocuk yetiştirdiyseniz, her birinin kendine özgü bir tarzı olduğunu erken yaşlardan itibaren bilirsiniz. Karın ağrısı olanlar ve sakin olanlar vardır. Oyuncak bebekleri sevenler, oyuncakları parçalamayı sevenler, sporu tercih edenler, ciyak ciyak ağlayanlar, sessiz olup az konuşanlar ve durmadan konuşanlar vardır. Çocuk büyüdükçe bu özellikler daha belirgin ve yerleşik özellikler haline gelir.

Lisenin son yıllarında, öğretmenler hangi çocuğun hayatta ne yöne gideceği konusunda oldukça net bir fikir sahibi olurlar. Çocuklardan biri, hayatının çoğunu oto tamircisi gibi mekanik bir iş yaparak geçirecektir. Diğerinin sanatçı olacağı bellidir. Bir başkası karizmatik bir lider ve yönetici olarak doğmuştur. Bir diğeri, eğer hala okulu bırakmadıysa yalandan bir sanatçı ya da uyuşturucu bağımlısı olacaktır. Elbette her çocuğun kariyeri ancak zamanla görülecek bir şeydir fakat mezuniyet sırasında ileriye dönük tahminler yapacak kadar fikir sahibi olabilirsiniz.

Bir insanın kişiliğinin ne kadarının doğa tarafından belirlendiği (genler) ne kadarınınsa çevresel (çevre ve alınan terbiye) faktörler tarafından belirlendiği tartışmaya açıktır. 35 yaşına geldiğinizde, yıllardır bilmediğiniz bir ikiz kardeşiniz olduğunu öğrenir ve onu ziyarete giderseniz muhtemelen olağanüstü benzerlikler ve farklılıklar görürsünüz. Bu, doğa ve çevre konusunun açık ve net bir göstergesidir. Benzerlikleriniz muhtemelen genlerin, farklılıklarınız ise büyüdüğünüz farklı ortamların ve karşınıza çıkan farklı fırsatların ürünüdür.

Kişilik, görünüşle ilgili değildir, davranışların niteliğiyle ilgilidir, ama içine doğduğunuz beden kişiliğinizi kaçınılmaz

olarak etkileyecektir çünkü bu insanların size nasıl tepki verdiklerini ve fiziksel olarak hangi alanlarda iyi olduğunuzu etkiler. Defans oyuncusu fiziğine sahip bir çocuğun balet olmak yerine defans oyuncusu olması daha olasıdır. Biyolojinin bize bu şekilde davranması acımasızcadır ama aynı zamanda vücut özelliklerimizin dünyayla etkileşime geçme yöntemlerimizi etkilemesi kaçınılmazdır.

Kişilik sadece bir davranış biçimi değildir; aynı zamanda kişinin tekil gerçeklik algısını da belirler. Tek bir gerçeklik olduğunu düşünebilirsiniz ama aslında bu kişiden kişiye değişir. Sıcak ve huzurlu bir ortamda büyümüş biri, dünyayı adil bir yer olarak algılayabilirken, daha zor bir çocukluk geçirmiş biri dünyayı tehlikeli bir yer olarak görebilir. Gerçek dünya ise aslında bu iki algıdan da karmaşıktır. Bunların her biri kişisel yargılardır.

Özsaygı kişiliğin temel bileşenidir. Bir kişi kendine güveniyor mu yoksa kendini değersiz görüp her an kandırılmaktan mı korkuyor? Ebeveyn figürlerine ve karşı cinse karşı güvensiz mi? Otoriteye başkaldırmak için içgüdüsel bir ihtiyaç mı duyuyor? İnsanların iyi olduğuna mı inanıyor? Bütün bunlar, kişinin dünyayla ilişkisi üzerinde büyük etkisi olan içgüdüsel kuramlardır.

Kişilik dile meydan okur. Sadece sözcükleri kullanarak birini temel inançlarından vazgeçiremezsiniz. Birbirimizle kelimeler aracılığıyla iletişim kurmaya alışkınız ve hepimiz aynı dili konuştuğumuz için aynı dili konuştuğumuzu varsayma eğilimimiz vardır. Bu sadece fiziksel nesneler için geçerlidir; eğer "Kırmızı topu mavi kutuya koy" derseniz herkes ne demek istediğinizi anlar. İlişkiler üzerine konuşmaya kalktığınızda ise dil daha az etkilidir.

Örneğin, "aşk" ne demek? Aşkın, geçmişlerine ve kişiliklerine bağlı olarak herkes için farklı bir anlamı vardır.

İlişkileri tartışmak için kullanılan dilin tamamı yoruma açıktır. Bir kartpostalda kullanıldığında dilin duygusal bir etkisi olabilir ama birine bir şey yaptırmak istediğinizde dil pek işe yaramayacaktır.

Eğer birine "Bencil ve toysun ve beni hiç anlamıyorsun!" dersem ifade etmeye çalıştığım tek şey duygusal mutsuzluğumdur. Bunu söylerken nasıl daha az bencil olunacağına ve nasıl daha olgun davranılacağına dair ya da beni nasıl daha iyi anlayabileceğine dair herhangi bir bilgi vermiyorum. Bu, dilin iflas ettiği noktadır. "Daha olgun ol," demek yeterli bir komut değildir çünkü görünen o ki, siz kendinizin zaten olgun olduğunu ve her şeyi en iyi bildiğiniz şekilde yaptığınızı düşünüyorsunuz.

Romantik bir ilişkinin başlarında, çiftler ilişkiye dair sözler söylerken – mesela, "aşk" derken –aynı şeyden bahsettiklerini düşünürler ve her biri diğerinin söylediği şeye katılıyormuş gibi görünür. Aslında, her biri konuştukları dili farklı şekilde yorumluyordur. Ancak sonraları, zor durumlarla karşılaştıklarında dilin ne kadar faydasız olduğunu anlarlar. Partnerinize değişmesini istediğiniz şeyler hakkında – mesela, "Giysilerini yerden kaldır!" gibi – belli talimatlar verebilirsiniz ve o da gerçekten değişmeye çalışabilir ama muhtemelen diğer durumlarda, mesela evin diğer yerlerindeki temizlik hususunda bunu ıskalayacaktır.

Zaman içinde aynı sözlü dili konuştuğunuzu ama aslında aranızda hiç gerçek iletişim olmadığını anlayabilirsiniz. İletişimdeki bu boşluklar dünyayı temel algılama biçimlerinizdeki farklılıkların bir yansımasıdır. Ne yazık ki bu iletişim sorunlarının gerçek anlamda bir çaresi yoktur çünkü ikinizin de kişilikleri oturmuştur. Campbell Yasası'nın ikinci maddesi, "Söyleyeceğiniz ya da yapacağınız hiçbir şey bir yetişkinin kişiliğini değiştirmez" der.

Bu, özellikle de duygusal olarak birine bağlıysanız ve ona kendinizden pek çok şey yatırdıysanız kabullenmesi zor bir gerçektir. Kıyafetlerini yerde bırakmak gibi belli bir davranışı değiştirebilirsiniz belki ama belli bir alışkanlığı değiştirmek çok zor olacaktır. Dağınık bir insanı düzenli birine ya da sorumsuz birini özverili birine dönüştüremezsiniz. Eğer halihazırda bir yatırım yapmışsanız, o zaman yine de değiştirmeyi deneyebilirsiniz ama muhtemelen sonunda başarısız olursunuz.

Karşı çıktığınız kişilik özelliklerine tepki verirken başvurabileceğiniz tek etkili yol geri çekilmektir. Geri çekilmek belki de karşı tarafın değişmesine yardım etmenin tek yoludur. Başkalarının kişiliğindeki kusurları onaramayacağınıza göre, belki de o kişiyi eylemlerinin doğal sonuçlarından koruyarak fark etmeden bu kusurları pekiştiriyorsunuzdur. Arkasını toplamayı bırakmanız, onun dünyayı doğrudan deneyimlemesine yardımcı olur. Kirli elbiseler üst üste yığılacak ve sonunda birinin onları toplaması gerekecek.

Hayat arkadaşı olarak nasıl birini seçmelisiniz? Kişiliği sizinkine en yakın olan birini. Eğer kayıp ikizinizi bulabilirseniz, en ideali budur! Aynı geçmişe, kariyere ya da görünüşe sahip olmanız gerekmez, ama aynı dünya görüşüne sahip olmanız gerekir. O zaman ilişkinizde daha az boşluklar olur.

Eğer ikiniz de birbirinden tamamen farklı kişiliklere sahipseniz, muhtemelen uzun vadede iyi geçinemezsiniz çünkü çok fazla yanlış anlaşılma olması oldukça muhtemeldir. Evlenmek, ne kadar isteseniz de, farklılıkları ortadan kaldırmaz. Sadece nihai sonuca ulaşmak için gereken süreyi uzatır.

Paranın Gücü

Modern yasalara göre, evliliğin aşk ya da aile ile pek ilgisi yoktur. Evlilik, daha çok para ve mülkiyeti ilgilendiren yasal bir sözleşmedir. Evlendiğinizde, gelecekteki mali yaşamınızı paylaşmayı yasal olarak kabul edersiniz ve bu da aranızdaki finansal sınırları yok eder ya da bu sınırları belirsizleştirir. Düğün gününüzde, birbirinizin gelirlerini ve borçlarını paylaşacağınız "ortaklığa" adım atarsınız.

İlişkinizin başlangıcında yani "aşık olma "nın hormonal sıkıntısının yoğun olduğu dönemde para önemsiz görünür. Sonunda ruh ikizinizi bulduğunuz için o kadar heyecanlısınızdır ki, sahip olduğunuz her şeyi son noktasına kadar, hatta bazen absürt biçimde paylaşmak için can atarsınız. Bunu, yol kenarındaki kafelerde, birbirine çocuk besler gibi kendi tabağından yemek yediren aşık çiftlerde sıkça görebilirsiniz. Menüden birimizin 1 numaralı yemeği diğerimizin ise 6 numaralı yemeği istemesinin hiçbir önemi olmaz, çünkü ikimiz de birbirimizle yemeğimizi cömertçe ve herhangi bir çatışma olmadan paylaşırız.

Bu duygusallık, mülkiyetçilik başlayana kadar yaklaşık iki hafta sürer. Sonra şöyle bir noktaya gelinir: Ben 1 numaralı yemeği ısmarladım çünkü onu istiyorum ve eğer ucundan aşırmaya kalkarsan çatalı batırırım. Seni seviyorum hayatım ama eğer 1 numaralı yemeği istiyorsan onu sipariş etmeliydin.

Çiftler, aralarındaki finansal ve mülkiyete ilişkin sınırları or-

tadan kaldırmaya çalışsalar bile, bu komünist durum bir süre sonra rahatsız edici bir hale gelir ve daha fazla sürdürülemez. Her kişiyi kendi eylemlerinden sorumlu tutan bir mekanizmaya ihtiyaç vardır; aksi halde bir tarafın diğerinin kaynaklarını tükettiği eşitsizlikler ortaya çıkar.

Makul düzeyde başarılı olan evlilikler, yasal bir karşılığı olmasa da kendilerince belli mülkiyet kuralları yaratmışlardır. Belli eşyalar ya da alanlar "onun"dur. Garaj birinin alanıyken diğeri de yatak odasına "sahip olabilir." Taraflardan birinin, diğerinin alanına dikkat edeceğine dair karşılıklı bir mutabakat vardır ve diğerinin izni olmadan o alana müdahale edilmez. Bu sistem, yeterli kaynaklar olduğu sürece işe yarar; ancak gidişat zorlaştığında ve net olarak birine ya da diğerine ait olarak tanımlamamış alanlarla –parasal konular – ilgili zor kararlar verilmesi gerektiğinde bu sistem çöker.

Eşlerden biri isteklerini kontrol etmeyle ilgili sorun yaşıyorsa, bu gayri resmi sınırlar bir işe yaramaz. Evli olmayan birinin kumar ya da alışveriş zaafı varsa, o kişi parası ve kredi kartlarının limiti bitene kadar bunu sürdürür. Bu aşamada, davranışlarını onun kendi ekonomik durumu belirler. Eğer parası yoksa daha fazla kumar oynayamaz ya da alışveriş yapamaz. Bu zor bir durumdur ama zor olduğu için de sonunda kendini kontrol etmeyi öğrenecektir.

Ancak, bu kişi evlendiğinde, artık daha büyük bir para kasası, kredi limiti vardır ve dibe vurması daha uzun zaman alır. Kendilerininkiyle birlikte eşinin kaynaklarını da tamamen tüketene kadar "acı" gerçekle yüzleşmez. Eşinin, buna karşı belli taktikleri olabilir. Yeterince etkili olmayan bir yöntemle, örneğin sözlü uyarılar, ricalar ve yalvarmalarla "yumuşak" gerçekleri dile getirmeye çalışabilir.

"Sana bundan fazlasını vermeyeceğim" diyerek bir kırmızı çizgi çizebilirsiniz; ama bu sınırı nerede koymalısınız ve

bu kararı nasıl uygularsınız? Eğer kendi maaşım varsa ve bunu kendi adıma bir hesaba yatırıyorsam, eşime "Bu parayı alamazsın" diyebilirim. Oysa yasal açıdan bu sınır sadece bir kurgudur. Evlilik sözleşmesine göre, bu onun da parasıdır! Eğer eşim cüzdanımı karıştırıp 500 dolar alırsa, bu yasal olarak hırsızlık değildir çünkü sahip olduğumuz her şey ortak mülkiyettir.

Peki ya düşüncesizce davranan eş kumarda sadece kendi maaşını kaybeder ve daha önceden karar verdikleri üzere, elektrik faturasını ödeyemezse ne olur? Kumar oynamayan eş bu sınırı koruyabilir mi? Muhtemelen hayır! İstemese de o faturayı kendi maaşından ödeyecektir. Dolayısıyla, düşüncesizce davranan eş eyleminden ötürü olumsuz bir sonuçla karşılaşmaz. Parasal sınırlar yasal olarak kalktığında, parasal konulara dair tüm kurallar belirsizleşir ve uygulaması zorlaşır.

Eğer evliyseniz ve eşiniz tarafından karşılanmayan belli beklentileriniz varsa, onu harekete geçirmek için kullanabileceğiniz çok az mekanizma vardır. Bir insanın, sevginin ve konuşmanın hiç etki etmeyeceği bir sürü davranışı olabilir. İkna etmek ya da tehdit etmek için kelimeleri kullanmayı deneyebilirsiniz ya da çocuklara yaptığınız gibi bir ödül ve ceza sistemi kurabilirsiniz, ama unutmayın ki böyle mekanizmalar yetişkinlerde çok işe yaramaz. Bu ortaklıkta ikinizin de eşit olması gerekir oysa taraflardan birinin diğerini ödüllendirmesi ya da cezalandırması bu eşitlik fikriyle çelişir. Parasal kaynaklarınız birleştiğinde elinizde kalan tek silah, nükleer silahtır: boşanma.

Yasal olarak hiç evlenmez ve parasal kaynaklarınızı ayrı tutarsanız, o zaman daha fazla özerklik ve kontrole sahip olursunuz. Sevgiliniz sadece siz ona para verirseniz sizden para alabilir. Bir evi paylaşmaya karar verirseniz, o zaman kiranın ve faturaların nasıl ödeneceğine karar verirsiniz ama

bunun ötesinde sizin paranız sizin, onun parası ise onun olarak kalır. Kalan paranızı nasıl isterseniz öyle harcarsınız ve bir pazarlığa –ve suçluluk duygusuna – gerek kalmaz.

Eğer sevgiliniz parasını gereksiz bir şeye harcayıp parasız kalırsa, böyle bir durumda "İyi, aferin!" deyip bir kuruş bile vermeyebilirsiniz. Diğer taraftan iyi bir iş söz konusu olduğunda onu destekleyebilirsiniz. Onun kazandığından daha fazla kazanıyorsanız, ortak faturaların daha fazlasını ödemeniz makuldür. Kendi formülünüzü bulmak zorundasınız ama bunu karşılıklı değerlendirerek ve dikkatlice düşünerek yapmanız gerekir.

Mali bağımsızlığınızı sürdürmek, doğal sınırları korumanın da bir yoludur. Bu, sevgilinizin sizin malınıza konacağını düşündüğünüz anlamına gelmez. Eğer sadece kendi emeğinizin karşılığında kazandıklarınızı kontrol ediyorsanız işler daha kolaydır. Kendi paranızı harcamak için izin istemek zorunda kalmayacağınız için en azından daha az bürokrasi olur.

Parasal güçlerinizi birleştirmek başlangıçta zararsız görünebilir. "Sonuçta sadece para," diyebilirsiniz ama eğer büyük miktarlarda paranız yoksa parayı hiçbir zaman hafife alamazsınız. Para, güçtür, sorumluluktur ve sınırlar demektir; yaptığınız işin niceliksel belirleyicisi, bir ölçüde dünyevi başarınızın bir ölçütüdür. Eğer parayı emeğiniz karşılığında kazanıyorsanız, onun kontrolünü asla başkasına, sevdiğiniz kişiye bile, teslim etmemelisiniz. Kendi paranızdan sorumlu olmak, kendi sağlığınızdan ve kariyerinizden sorumlu olmak gibidir, burası doğal kişisel alanın bir parçasıdır.

Geçimini sağlayan ve bir serveti olmayanlarımız için, para günlük hayatımızda yaptıklarımızın çoğuna hükmeden düzenleyici bir sistemdir. Para, ya da paranın yokluğu, çoğumuzu çalışmaya zorlar ve sadece parasal olarak karşılayabileceğimiz

etkinliklere katılabiliriz. Para, acımasız ve adaletsiz olabilir ama en azından hayatımıza belli bir şekil verir.

Para birden bire anlamsız bir şeye dönüşse, birçok insan hayatta ne yapacağını bilemez. Bira bedava olsa, birçok insan çok fazla içer. Herkesin ihtiyacı olduğu kadar parası olsa, kimse işe gitmek zahmetine katlanmaz. Para ve kaçınılmaz olarak beraberinde getirdiği eşitsizlik olmasa, toplumda çok az iş halledilirdi. İnsanların çalışmasını düzenleyen ve onları motive eden daha iyi yöntemler olabilir ama bunların uygulanması ve deneyimle test edilmesi gerekir. Tek başına teori bir işe yaramaz. Tıpkı komünizmin yapmaya çalıştığı gibi, tüm parasal sınırları kaldırabilir ve insanların bir arada nasıl yaşamaları gerektiğini bilmeleri gerektiğini düşünebilirisiniz.

Romantik bir ilişki, yeni bir Komünist Manifestoyla aklımızı çeler: "Tek ihtiyacınız olan şey aşktır." Bu, teoride cazip görünebilir ama herhangi bir dünyevi baskıyla karşılaştığında bu ideal çöker. Aşk, para gibi insanların yaşamlarını düzenleyen bir mekanizma değildir. Para sonunda biter ve eyleme geçmek için somut bir ihtiyaç yaratır. Oysa aşkın sınırsız olması ve hiç bitmemesi beklenir. Bunun gerçek hayattaki karşılığında, sevdiğiniz kişiye kaynaklarınızın ne kadarını vermeniz gerektiğini asla bilemezsiniz.

İki kişi arasındaki parasal sınırları ortadan kaldırdığınızda, iki tarafın da sınırlarının nerde olduğunu bilmediği bir tür anarşi ortaya çıkar. Komünist bir ilişki, o ortaklık zengin olduğunda ve etrafta yeterinee kaynak olduğunda sorunsuz işleyebilir. O ortaklığın kaynakları tükenmeye başladığında anarşi devreye girer. Bu, kimin nelerden sorumlu olduğuna ve tarafların diğeri uğruna ne kadar fedakarlık yapacağına karar vermenin zorlaştığı andır. Bu nokta ilişkideki "güvenlik" ve "korumanın" zorlaştığı yerdir. İşler kötüye gittiğinde ve karar vermek zorlaştığında, taraflardan birinin, diğerinin güvencesine ve gücüne yaslanması kolaydır. Güçlü taraf daha çok

vermeye ve güçsüz olan da daha çok almaya istekli olduğu sürece, bu durum giderek daha sık yaşanır. Korumaya dayalı bu döngü bir kez başladığında bunu durdurmanın boşanmadan başka bir yolu yoktur.

Birçok evlilikte, eşlerden biri işini kaybedip bütün gün evde oturmaya başladığında sorunlar çıkmaya başlar. İşsiz olan taraf iş bulmaya çalışır ama zora gelmediği için yılgınlığa kapılır, yeterince çabalamaz çünkü onu destekleyen bir eşi vardır. Destek olan eş yılgınlığa kapılır ama diğerini bir şey yapmaya zorlayacak gücü yoktur. Güzel sözlerle ikna etmeye çalışır ya da tehdit eder ama hiçbir gerçek silahı yoktur ve sadece sözleri kullanabilir. Genellikle tehditleri boştur ve eşi bunu bilir. Söylediği hiçbir şey, faturalar ödenmediğinde evden atılma ya da sokakta yaşama durumunda ortaya çıkan "acı" gerçeklik kadar etkili olmaz. Korumayla ilgili sorun da budur: Birini korumaya başlarsanız muhtemelen o bu durumu kullanır ve zannettiğinizin aksine, bunu sadece ölüm kalım meselelerinde kullanmaz. Koruma, genellikle kişisel sorumluluktan kaçmak için kullanılır. Zaman içinde bağımlılık yaratır. Eğer bir taraf kendini zor bir durumda bulur ve diğer taraf görev bilinciyle onu kurtarırsa, sonrasında ne olur? Kişi, birinin onu kurtaracağını bildiği için daha sık zor durumda kalır.

Bu döngü, ortaklık gemisinin tümüyle batacağı noktaya kadar gelir ve korumacı taraf, bağımlı tarafın yaklaşan krizin ciddiyetini kavramasını sağlayamaz. "Kazandığımızdan daha fazla para harcayamayız," der. Diğerine bağımlı olan taraf, korunmaya alıştığı için bunu anlamaz ve korumacı olanın her şeyle ilgilenmesini bekler. Müzik çalmaya devam ettiğine göre gemi batmıyordur diye düşünürler.

Ayrılamayız çünkü hala kredi kartı limitlerimizi tüketmedik!

Çocuklar

İki tür çocuk vardır: Doğmuş olanlar ve doğmamış olanlar. Ben daha çok birincisinden yanayım ve ikincisine karşıyım. Bence, doğmamış çocuklar hiç doğmamalı.

Aslında benim Galaksi Federasyonu'na önerim, bu gezegenin sorunları çözülene kadar tüm insan üremesini durdurmalarıdır. Evrende bir yerlerde bu teknolojiye sahip uzaylıların olduğuna eminim. 3 milyar erkeğin testislerinden birazcık kırpmak bu sorunu çözebilir.

Dünyada zaten yeterince iyi bakılamayan bir sürü çocuk varken, neden insanların yenilerini dünyaya getirmesine izin verilir?

Bir bebek sahibi olmayı düşünüyorsanız, lütfen, ama lütfen iyi düşünün. Bu, evliliğe göre daha hayati ve sizi daha da güçsüzleştirecek bir karar.

Bir çocuk yaptığınızda, dünyanın kendi büyük sorunları varken bunlarla ilgilenmek yerine dünyaya doyması gereken bir karın daha getirerek yeni bir sorun yaratıyor olursunuz. Gönüllü çocuk sahibi olma, bir tür narsisizm ve kibir göstergesidir. Size tapacak Küçük Bir Ben yaratmayı ve bu yarattığınız şeyin sizi örnek almasını umarsınız. Sorun şu ki, bu küçük proje hiçbir zaman olmasını istediğiniz gibi olmaz. Er ya da geç, çocuğunuzun kendi planları olur ve sizinkileri altüst eder.

Artık çocuk doğurmak isteğe bağlı olduğuna ve zorunlu olmadığına göre, insanlar neden çocuk yapar ki? Evlenmelerine yol açan sebepten dolayı çocuk yaparlar: Hayatlarında doldurmaya çalıştıkları belirsiz bir boşluk vardır. Aşık oldunuz ve sevgilinizle aynı eve taşındınız, ama hala dolmayan bir boşluk var. Bir şey eksik gibi görünüyor, ama ne? Belki de evlenmeniz lazım!

Artık evlisiniz ve hayatınızın anlamı hala eksik ve hayatınızın ne yöne gideceği belirsiz. Eksik olan şey ne olabilir? Ben söyleyeyim: Çoeuk!

Evet, artık hayatınızın bir rotası var! Üstelik de 20 yıllık bir rota! Peki, hayatınız anlam kazanmış olacak mı? Bu farklı bir sorun.

Zaten doğmuş olan bir çocuğun büyümesine katkıda bulunmak ahlaki açıdan daha masumdur. Onun dünyaya gelişi sizin kararınızla olmamış olsa bile o çocuk sizin kendi çocuğunuz olabilir, bunda sorun yok. Dediğim gibi, doğmuş olan çocuklarla ilgili bir sorunum yok.

Ancak, çocuklar duygusal bir ilişkiyi iyice karmaşıklaştırabilir. İdealinde, romantik ilişkinizi baş başa yaşarsınız. Eğer iyi geçiniyorsanız ve birbiriniz için yararlıysanız, bir araya gelirsiniz. İşler yolunda gitmediğinde, ayrılırsınız. Eğer, yuvanızda karnını doyurmanız gereken küçük yavrularınız varsa bu çok daha zordur çünkü bunun için ikinizin de kaynaklarına ihtiyaç vardır. Ebeveyn sevgisi koşulsuzdur ve onları terk edemezsiniz.

İlişkinizin yolunda gitmediği bir durumda çocuklar sizi bir ikilemde bırakabilir ama her şeye rağmen "çocuklar için" bir arada kalmaya devam edersiniz. Artık katıksız bir karmaşanın içindesiniz demektir. Keşke size önerecek basit bir çözümüm olsaydı, ama yok. Ama size bir çok insanın bu ikilemi nasıl

çözdüğünü söyleyebilirim. İnsanlar, eğer ilişkileri yolunda gitmiyorsa ve bütün dünyaları bunun üzerine kuruluysa, kendilerini ilişkinin yolunda gittiğine ikna ederler ve her şeyin yolundaymış gibi görünmesi için ellerinden geleni yaparlar. Bir alternatifleri olduğunu fark etmezler ve aynı şekilde devam ederler.

Aranızda gerçek bir iletişim olmasa da muhtemelen aranızdaki fizyolojik bağ devam ediyordur. Bu yeterli gibi görünebilir. Eğer gülleri, çikolataları ve duygusal sözleri üst üste koyarsanız, adeta hala bir ilişkiniz varmış gibi görünebilir. Artık olmayan şey ise bağımsız ve güvenilir bir danışmandır. Zaman içinde, danışmanınız huzuru korumak için sizin de öğrendiğiniz şeyi öğrenmiş olabilir: Eşine duymak istediği şeyi söyle.

Bunların tümü büyük bir kandırmacadır, ama bunun yanlış olduğunu iddia etmiyorum. Çocuk yetiştirmek için bir sözleşmeye imza attınız ve bu görevi en etkili yollarla yerine getirmelisiniz.

Boşanma pratik bir çözüm olmayabilir. Hatta, düşünmek bile istemediğiniz bir çözüm olabilir. Sorumluluk sahibi insanlar bunu bir alternatif olarak düşünmezler, sonuçta böyle bir karar düğün günü ettikleri yeminlere ters düşer. Kendi kontrolleri dışındaki koşullar sebebiyle boşanmak zorunda kalmadıkça, iyiler ve kötülerin savaşında mantıklı ve duygusal Armageddon'un yapması gereken daha çok şey varmış gibi görünür. Nihai bir çözüm yerine, sorun sürekli tavizler, uzlaşmalar ve birinin kendi isteklerini bastırmasıyla "çözülür."

Oysa başka bir seçeneğiniz kalmadığını düşünmek bir hatadır. O düşünmek istemediğiniz şeyi düşünmeniz gerekir. Eğer ilişki, çocuklarınız olup olmamasından bağımsız olarak, normalde bekleyeceğiniz standartta yürümüyorsa, ilişkinin

yürüdüğünü düşünerek kendinizi kandırmamalısınız. Eğer rejim baskıcıysa, bundan kaçmanın yollarını aramanız gerekir. Baskılara boyun eğmemelisiniz.

Bir ilişki yürümüyorsa, çocuklar en azından duygusal olarak bilinçaltında bile olsa bunu anlar. Bu bir şekilde onların psikolojisini bozar ve bu rahatsızlık bazen birkaç kuşak boyunca geçmez.

Boşanma son derece zor olabilir ama unutmayın ki açık kalp ameliyatı da öyledir. Bazen yara bantları ve ağrı kesiciler işe yaramaz. Bazen neşterle kesip yarayı kaynağından iyileştirmeniz gerekebilir. Ameliyat, kısa vadede herkes için acı vericidir ama yıllarca sürecek anlamsız ve geçmek bilmeyen bir ağrıdan daha iyi olabilir.

Akıl Hocaları ve Parazitler

Çiftler evliliği bir güç birliği olarak düşünmeyi severler. İkisinin de belli özel yetenekleri vardır ve evlenmekle o yetenekleri ikiye katlamış oluyorlar, değil mi? Ne yazık ki, denklemin diğer tarafını görmezler: Evlilik aynı zamanda zayıflıkları da pekiştirir ve birleştirir. Eğer iki tarafın da farklı zayıf noktaları varsa, zayıflıklar da iki katına çıkmış olur.

Değişim ve adaptasyon bir "ekip" için daha zordur çünkü her konuda hemfikir olmaları gerekir. Taraflardan biri bir fırsat görüp hemen üzerine atlayamaz. Doldurulması gereken formlar ve yapılması gereken müzakereler vardır ve izin çıkana kadar o fırsat çoktan kaçıp gidebilir.

Bunun yanında düşünsel değişim sorunu vardır. Ekip olunduğunda bireylerin kişisel gelişimi desteklenir mi yoksa engellenir mi?

Herkesin, hayata dair gerçeklerden çok duygulara dayanan yanılsamaları vardır. Örneğin, neredeyse her hobi bir yanılsamadır. Balık tutmayı seviyorsanız, bu hastalıktan muzdarip olmayan bir başkası size masumca "Neden?" diye sorabilir. Bununla zaman öldürmek ve balıklara eziyet etmek dışında elinize ne geçiyor? Eğer bunu gerçekten seviyorsanız, karşı çıkanlara kulak asmazsınız. Mümkün oldukça ve kaynaklarınız el verdikçe balık tutmaya devam edersiniz.

Gerçek hayatta, mutlu bir evlilik birbirinizin yanılsamalarına

karşı çıkmayacağınıza dair örtülü bir anlaşmayı beraberinde getirir. Eşinizin yaptığı bir şeyi onaylamasanız da, sizin alanınıza müdahale etmediği sürece buna sesinizi çıkarmazsınız. Huzuru korumak için ne yapmanız gerektiğini bilirsiniz. Her balığa gidişinde eşinizi eleştirirseniz, evliliğiniz uzun sürmeyecektir.

Balıkçı malzemeleri satan bir dükkandaki tişörtte şöyle yazıyor: "Karın bir daha balığa gidersem beni terk edeceğini söyledi. Onu özleyeceğim!"

Çatışma çıkarmak yerine birbirinize kolaylık sağlarsınız: Siz eşinizin yanılsamalarına karşı çıkmazsınız o da sizinkilere karşı çıkmaz. İlişki kendini, birinin golf bağımlılığına ve diğerinin yorgancılık bağımlılığına* izin verecek şekilde düzenler. Dolayısıyla bu bağımlılıklar ilişkinin içinde pekişir ve bunların zaman içinde değişmesi kişinin yalnız olduğu zamankine göre daha zordur.

Birlikte ne kadar kapana kısılmışsanız, "karşı çıkmak" yerine "uyum sağlamaya" o kadar meyilli olursunuz. Huzuru koruma ihtiyacı, dürüst ve bağımsız bir entelektüel alışverişi gölgeler.

Ofiste geçirilen zor bir günün ardından, koca eve gelir ve karısına o günkü bütün sorunları anlatır. Ne söylerse söylesin, karısının onunla aynı fikirde olmasını bekler. Daha fazla muhalefetle karşılaşmak yerine yatıştırıcı sözler duymak ister. Karısının da kendisine, ofiste işittiklerine benzer eleştiriler yöneltmesini istemez.

Diğer taraftan kadın da kocasına inanmak ister çünkü zaten ona yeterince yatırım yapmıştır. Eğer kocası ile dış dünyadaki güçler arasında bir çatışma varsa, yanılanın dış dünya olmasını ister. "Elbette sen haklısın hayatım."

Kadının kocasının işyerindeki çatışmalara dair tek bilgi kaynağı kocasıdır. Bu, tıpkı bir avukatın mahkemeye gelip sorunu müvekkilinin tarafından anlatmasına ve karşı tarafın konu üzerinde söz hakkının olmamasına benzer. Kadın, kocasının kendisine anlattıklarına bakarak ona hak verir.

Eğer kadın kocasıyla aynı fikirde olmazsa, o zaman kıyamet kopabilir. O zaman ofisteki çatışmalar yatak odasına taşınır ve bu durumda iki taraf da huzursuz olur. Bunun yerine kadının tüm kalbiyle kocasına hak vermesi ve onun haklı olduğuna dair yeni birkaç sebep bulması çok daha muhtemeldir. Sonraki gün kocası işe gider ve haklılığı konusundaki fikri pekişmiş olarak sert bir çıkış yapar.

Kişisel yanılsamalar egoyla ve önceki kişisel yatırımlarla desteklenir. İnsanların balığa gitmesinin sebebi kısmen de olsa o zamana kadar hep balık tutmaya gitmiş olmalarıdır ve artık balığa gitmeyi bırakmaları, önceki bütün yatırımlarının değersiz olduğu anlamına gelecektir. Böyle sabit bir davranış biçiminin kendiliğinden değişmesi pek olası değildir. Arkasında başka bir güç olmaksızın, tek başına sözcükler bunu değiştirmeye yetmez. Eğer benim köklü inançlarımı eleştirirsen, beni değiştirmekten çok sinirlendirirsin ve muhtemelen senden uzaklaşırım.

Sadece gerçek dünyanın baskılarının, kemikleşmiş yanılsamaları değiştirme olasılığı vardır. Balığa gitmeyi – ya da bowlingi ya da kelebek koleksiyonculuğunu – ancak bunu yapmanızı sağlayan kaynaklarınız tükendiğinde ya da bu tutku kötü sonuçlara yol açtığında bırakırsınız. İlişki, kişiyi böyle geribildirimlerden uzak tuttuğunda yıkıcıdır; ve bu yanılsamalar asla değişmez.

İdeal olarak, bir ilişkide istediğiniz şey, her anlamda bağımsız bir danışmandır, bir dalkavuk değil. Dalkavuk, patrona duymak istediği şeyleri söylemesi için para ödenen

kişidir. Her durumda patrona "Elbette haklısınız," der. Bu kulağa hoş gelebilir ve insana kendini iyi hissettirebilir fakat patronu gerçeğin nihai müdahalesine karşı hazırlamaz.

Gerçeğe hazırlıklı olmak için size boka battığınızı ya da bir takım şeyleri doğru yaptığınızı söyleyecek bir danışmana ihtiyacınız vardır. Bunu yapacak birini bulmak, bir dalkavuk bulmaktan daha zordur. O kişi, sizi önemsemeli ve sizi dilinizden anlayacak kadar iyi tanımalı ama öte yandan zayıf yanlarınızı göremeyecek kadar kendini size kaptırmamış olmalıdır. Bu, korunması zor bir dengedir.

Şüphesiz, danışmanınız eğer sizinle aynı hücreye tıkılıp kalmışsa ve kaçış umudu yoksa, bağımsızlığını kaybedecektir. Bir danışmanın, bir eleştirmen olarak verimli olması için, bombayı atıp geri çekilebilme şansının olması gerekir. Eğer eleştiri geçerliyse, eleştirilen kişi ya kızacaktır ya da kafası karışacaktır. Kişinin, her an danışmanın gözetiminde olmaksızın eleştiriyi anlamak için zamana ihtiyacı vardır.

Düşünsel değişim zaman alır. Eğer partnerinizle tartışır ve puan kazanan taraf siz olursanız, yapabileceğiniz en iyi şey geri çekilmek ve karşı tarafın bu puanları sindirmesini beklemektir. Eğer ayak altında dolaşırsanız, muhtemelen yaptığınız konuşmanın etkisi azalacaktır.

Ondan uzaklaşırsanız, partnerinizin kendi başına kalıp derinlemesine düşünme şansı olacaktır. Buna kendisi karar verebilmelidir. Eğer geçerli bir eleştiri yaptıysanız, partnerinizin bunu değerlendirmek ve buna göre yeni bir plan yapmak için zamana ihtiyacı olacaktır. Eğer eleştiriniz geçersizse, o zaman da o eleştiriye karşı bir savunma oluşturmak için zamana ihtiyacı olacaktır. Bir sentez yapıp sizden gelecek yeni bir geribildirime hazır olduğunda size geri gelecektir.

Eşiniz uzun süredir bir proje üzerinde çalışıyorsa, duygusal

olarak yaptığı şeye bağlı olacaktır. Görevine bağlı, dalkavukluk yapan bir eş, söz konusu projenin öyle olup olmamasına bakmaksızın "Bu harika!" diyecektir. Ancak, ihtiyacınız olan şey böyle bir geribildirim değildir. İhtiyacınız olan şey, ihtiyaçlarınız ve duygularınızdan bağımsız bir gerçeklik tahminidir.

Yararlı ve bağımsız bir doğru eleştiri geldiğinde bunu dikkatlice değerlendirmeniz gerekir. Partnerinizin, bağırıp çağıracağınızdan korkmadan gerçekten ne düşündüğünü söyleyebilecek kadar size güveniyor olması gerekir. Eleştiriye sadece bir ya da iki defa kötü tepki verirseniz, geri bildirimin önünü kesmiş ve uzun vadede kendinizi yararlı bilgiden mahrum bırakmış olursunuz. İyi eleştiriyi pekiştirir ve hakkını verirseniz, bunun tekrar etmesi daha olasıdır.

İkiniz çatıştığınızda, tartıştığınız şey ne olursa olsun kısa bir süre sonra üzerine tartıştığınız şey unutulacaktır. Uzun vadede önemli olan şey, nasıl tartıştığınız, yani savaş tarzıdır. Kendi başına savaş tarzının aranızda konuşulması ve büyük sorunlar ortaya çıkmadan evvel küçük meselelerde denenmesi gerekir. Eğer ben İtalyan yemeğini yemek isterken sen Çin yemeği yemek istiyorsan, bu sorunu hangi yöntemle çözmeliyiz?

Bu, uzun vadede ilişkiyi ilişki yapan ya da bozan şeydir. Önemli olan ortak noktalarımız değil, farklılıklarımızla nasıl baş ettiğimizdir.

*** Yorgancılık Bağımlılığı (Quilt Addiction):** ABD'de özellikle kadınlar arasında yaygın olan dikiş nakış bağımlılığı. Bağımlı kişi her fırsatta odasına kapanıp yorgan, pike vb. şeyler diker. Çeşitli bağımlılıkları tedavi etmek üzere oluşturulan programlarda Yorgancılık Bağımlılığı da tanımlanmış ve tedavi yöntemleri önerilmiştir. (ed.n.)

Değişen İhtiyaçlar

Yoksulken, tek düşündüğümüz şey para olur. Sadece parayla ilgileniriz ve karşımıza daha çok para kazanma fırsatı çıktığında o fırsatı kaçırmayız. Yoksulluğun acısını ve belirsizliklerini hatırlayıp, bize sabit bir geliri garantileyecek bir sözleşmeye isteyerek imza atarız. Ne yazık ki, bu sözleşme bizi geçmişe hapsedebilir ve artık unutulup gitseler bile bizi geçmişin kaygıları uğruna çalışmak zorunda bırakabilir...

Yeterince paramız olduğunda komik bir şey olur: Para bizim için artık önemli olmaz. Bir milyon dolara sahip olmayı herkes ister, akıllıca kullanıldığında bu para bir kişinin ömür boyu para ihtiyacını karşılayabilir. Peki ya yüz milyon dolarınız olsa, o zaman yüz kat daha mı mutlu olursunuz? Hayır, çünkü para sorununuz zaten çözülmüştür ve artık başka konularla ilgilenirsiniz. Ekstra doksan dokuz milyon dolarınız daha olsa, sadece ihtiyacınız olmayan daha fazla şey alırsınız ve bunları kendinize yük edersiniz. Bu para sizi asla başlangıçtaki bir milyon dolar kadar mutlu etmez.

Bu insan algısında sık rastlanan bir sorundur. İnsanlar, zamanı düz bir çizgi gibi düşünüp geçmişi geleceğe yansıtmaya meyillidirler. Örneğin, son beş yılda altın fiyatlarında ciddi bir yükseliş olmuşsa, altın fiyatlarının sürekli yükseleceğini düşünürler ve altın alırlar. Geçmişte olan şeyin geleceğe dair bir garanti sunmadığını anlamazlar.

Gelecekteki ihtiyaçlar, şimdinin çizgisel tahminleriyle na-

diren öngörülebilirler. Genellikle, başlangıçtaki dengesizliğin doyma noktasına geldiği bir an olur ve sonrasında akış daha istikrarlı olur ya da başka bir yöne doğru seyreder. Altın fiyatları sonsuza dek ciddi bir yükseliş göstermez. Eninde sonunda, sabitlenecek ve hatta daha makul bir düzeye düşecektir.

Bu "doyma noktası" olgusu, kişinin duygularını tahmin etmeye çalışma konusunda oldukça yararlıdır. İnsanlar, geçmişte bir şeyden mutlu olduklarında, o şeyin kendilerini her zaman mutlu edeceğini düşünürler ve mutluluklarının o şeyin miktarıyla orantılı olduğunu zannederler. Bir milyon dolarla mutluluktan havaya uçarlarsa, yüz milyon dolarla yüz kat daha mutlu olacaklarını varsayarlar. O ihtiyacın bir noktada doyma noktasına geldiğini, zaman içinde yok olup gittiğini ve artık beklenmedik yeni ihtiyaçların ortaya çıktığını fark edemezler.

Duygusal olarak birine bağlı olmadığımızda, yalnızlık bizi kuşatır. Dokunulmayı ve etrafımızda bizimle ilgilenen birinin olmasını özleriz. Nihayet aşkı bulduğumuzda, bu başarıyı garantiye almak için uzun süreli bir sözleşmeye imza atma yönünde doğal bir eğilim sergileriz. Yalnızlığın ne kadar kötü olduğunu hatırlayıp, bunun tekrar etmemesini garantilemek isteriz. Ne yazık ki, bir sözleşmeyle bağlandığımızda, doğrusal bir zaman algısıyla sadece geçmişin sorunlarını çözmüş oluruz, bu sözleşme daha az öngörülür olan ve gelecekte karşılaşılacak sorunları çözmemizi engeller.

Evlilik sizi eşinizle günlük sosyal etkileşime mecbur bırakır. O elim yalnızlıktan sonra, bu size tam da ihtiyacınız olan şey gibi görünür. Evliliğin saadeti bir süre devam ettikten sonra, kafanızda yeni bir sorun belirmeye başlar: Bağımsızlık arzusu.

Sabah uyanıp kimseye danışmak zorunda olmadan bir şey yapmanın nasıl bir şey olduğunu merak edersiniz. Kendi he-

deflerinizi belirlemek ve kendi çevrenizi kontrol edebilmek nasıl bir şeydir acaba? Arkanızdan eşyalarınızı toplayan ya da etrafınızda dolanan biri olmasa ne yapardınız? Bu, Cennet'te olmak demek değil midir?

Evli olmayanlar için evlilik nasıl bir şeyse, bazı evliler için de yukarıdaki durum, aynı ölçüde hasret dolu ve romantik bir düş gibidir. Yalnız olmayı arzularlar! Sosyallik bir aşamaya kadar güzel bir şey olabilir, ama bir ekip olunduğunda değişiklik yapmak daha zordur ve sıklıkla diğer tarafın kısıtlamaları ve talepleriyle sınırlandırılırsınız. Yalnızlık yerini grup tiranlığına bırakır, bu da bireysel başarılara ket vurur. Grup "en küçük ortak paydaya" göre hareket etme eğilimindedir: Sadece ikimizin de hem fikir olduğu sınırlı sayıda şeyi yapabilirsin.

Evlilikte, zamanınızın çoğu sizin değildir. Ancak izin verilmesi durumunda kullanılabilecek olan "ortak mülkiyettir." Eğer zamanınızın önemli bir kısmını kapsayan bir plan yapar ve eşinize danışmayı ihmal ederseniz, başınız dertte demektir. Görünenin ardında sıklıkla bir kıskançlık meselesi vardır: "Eğer bunu yapmaya bu kadar zaman harcarsan, benimle yeterince zaman geçiremeyeceksin!"

Bir süre evli kaldıktan sonra, kimseye sahip olmadığınız ve kimsenin size sahip olmadığı bir zamanı özlersiniz. Tropik bir adada, lüks bir otele gidip tek başınıza kalmanın hayalini kurarsınız. Bu sadece kendinize sakladığınız bir fantezidir, çünkü kendine güveni olmayan eşler bunu asla anlamazlar. Bir ilişkiniz olması başka bir şey, birinin size ihtiyaç duymasından uzak olarak yalnız kalmak istemek başka bir şey; bu karşınızdakinin anlayabileceği bir şey değildir.

Bazı insanların bağımsız bir yaşamı deneyimleme şansı hiçbir zaman olmaz. Ebeveynlerinin yanında yaşamayı bıraktıklarında biriyle yaşamaya başlarlar, oradan evliliğe ve

çocuk yetiştirmeye geçerler. Hiçbir zaman kendi hayatlarını kontrol etme fırsatları olmaz. Bir bakire için evlilik neyse, onlar için de bağımsızlık öyle büyük bir gizemdir. "Nasıl bir şey?" diye sorarlar. Sabah yapayalnız uyandığında, o gün ne yapacağına nasıl karar veriyorsun? Düzenli olarak seks yapmadığında kafayı yemiyor musun? Hem, yalnız olmak tehlikeli değil mi? Ya felç olsan ya da kalp krizi geçirsen ve yanında kimse olmazsa? Ölmez misin?

Bağımsızlık önemli bir hayat becerisidir. Dünyada yapabileceklerinin çoğunu yapabilmen için, sadece başkalarıyla iyi geçinmek yetmez; kendinle de geçinmek zorundasındır. Kendini tanıyor ve neler yapabileceğini biliyorsan, başkaları için de daha doğru kararlar verirsin. Kendini tanımıyorsan, kararlarının çoğu başarısızlıkla sonuçlanacaktır zira bunlar kendi sınırlarını dikkate almadan verdiğin kararlar olacaktır.

Bir an yalnız kaldığında, birçok kişi panikler. Televizyonu açar, içmeye başlar ya da hissettiği o boşluğu unutturacak bir şeylerle uğraşır. Böyleleri bağımsızlık ve kendi yolunu bulma yetilerinden yoksundurlar. Böyle bir kişisel yoğunlaşma eksikliğiyle muhtemelen hayatlarında yanlış kararlar vermişlerdir ve kendilerinin farkına varmadan böyle kararlar vermeye devam edeceklerdir.

Huzurlu bir bağımsızlık, aneak yalnız kaldığınızda ve bunun eğleneeli bir şey olduğunu düşündüğünüzde mümkün olur. Artık, diğer insanların yapmanıza engel oldukları şeyleri yapabilirsiniz. Hayatınıza kendiniz yön verdiğinizde, paniklemek ve zaman kaybetmek yerine zamanınızı en iyi şekilde kullanıp onun kayıp gitmesine asla izin vermezsiniz. Zamana ayak uydurmak için bağımsızlık yetilerinin belli aralıklarla sınanması gerekir: Yılda bir kez değil, mümkünse her gün. Belki de gerçek mutluluğun veya bir ihtiyacın karşılanmasının söz konusu olduğu geçici ilişki aralıklarıyla birlikte, olağan durumun bağımsızlık olması gerekir.

Yatırım Etkisi

"Burayı seviyorum ve buradan başka bir yerde yaşamak istemiyorum."

Bunu, dünyanın herhangi bir yerinde düzenini kurmuş orta yaşlı insanlardan duyarsınız. İskoçya'nın göllerinden Arizona'mn çöllerine kadar habitatıyla ilgili sorun yaşamayan herkes yaşadığı yeri sevdiğini iddia edecektir. Britanya Kolombiya'sı kıyısmdakiler, yerel halk okyanusunu, ormanları ve dağları sevdiğini söyler. Manhattan'dakiler orada olduğu varsayılan kültürel yaşamı ve şehrin "hiç uyumamasını" sever. Massachusetts'te ise insanlar dört mevsimin yaşanmasını ve zengin iklim koşullarını sevdiklerini söyler.

Ben Massachusetts'te büyüdüm ve havanın berbat olduğunu söyleyebilirim. Yaşam kalitesi için büyük bir zorluk teşkil eder ve her şeyi zorlaştırır. Massachusetts'i Haziranda ziyaret etmek güzel olur ama asla geri dönüp orada yaşamayı istemem.

Beni orada yaşayan ve yaşadığı yeri sevdiğini söyleyen insanlardan ayıran şey nedir? Ben artık oraya bağlı değilim.

Belli bir yerden mülk alıp orada bir hayat kurmuşsanız, elbette orayı seveceksiniz. Ama hangisi önce gelir: Orayı sevdiğiniz için mi orada yaşıyorsunuz yoksa orada yaşadığınız ve sevmediğinizi söylemek çok zor olacağı için mi orayı seviyorsunuz?

İnsanlar ne zaman yatırım yaptıkları bir şeyi över ve sizi de kendilerine katılmaya ikna etmeye çalışırlarsa, o zaman buna şüpheyle yaklaşmanız gerekir. Size aynı yaşam tarzını satarak, kendi geçmiş kararlarını haklı göstermeye çalışırlar. Onların bu yaşam tarzına olan sevgileri gerçek olabilir ama bu kendi amaçlarına hizmet eden bir şeydir.

Ayda 50 restoranı ziyaret eden ve hiçbiriyle kişisel bağı olmayan bir eşleştirmene mi yoksa sadece ortağı olduğu bir restoranı ziyaret eden bir eleştirmene mi daha çok güvenirsiniz? Elbette bir yatırımcı, yatırım yaptığı restoranı sevecektir. Müşterileri oraya çekmek için maddi bir kaygısı vardır ama ayrıca doğru seçimi yaptığına kendisini ikna etmek için de yaptığı şeye inanmak zorundadır.

Bir şeye kişisel olarak bir yatırım yapmak, o seçime inanmak için duygusal bir baskıyı otomatikman beraberinde getirir. İnanmamak ise iç çelişkiye yol açar. Böylesi bir durumda, yanlış bir tercih yaptığınızı ve sınırlı kaynaklarınızı boşa harcadığınızı kabul etmeniz gerekir. Bu tür bir itiraf son derece stresli olabilir. Birçok insan, mevcut yatırımlarının aşklarına ve tercihlerine yön vermesine izin vererek bu stresten kurtulmaya çalışır.

Hayatınızın erken dönemlerinde bir yol ayrımına gelip karşınıza çıkan iki yoldan birini seçmek zorunda kaldıysanız, seçtiğiniz yolda ilerledikçe muhtemelen o yolu çok sevdiğinizi iddia edeceksiniz. Diğerini hiç deneyimlememiş olmanıza rağmen "En iyi yol bu!" dersiniz. "Başka bir şeyi seçmek istemezdim!" Eğer aşkınızı yüksek sesle – kendinizin de inanacağı kadar keskin bir şekilde – ilan etmezseniz, o zaman o yol ayrımında yanlış seçim yaptığınızı düşünebilirsiniz.

Liseden sonra, Harvard yerine Yale'e giderseniz, elbette o andan itibaren Yale'in daha iyi olduğuna inanacaksınız. Acınası Harvard-Yale futbol maçlarında Yale takımını

destekliyor olacaksınız ve diğer saygın üniversitelerden birine giden arkadaşlarınızla alay edeceksiniz. Mezun olduktan sonra, muhtemelen Harvard'a ya da paranıza daha çok ihtiyacı olan daha az popüler bir üniversiteye değil de Yale'e bağış yapıyor olacaksınız. Yale'e olan sevginizi ifade etmek duygusal istikrarınız için gereklidir çünkü o yol ayrımında geleeeğinizi belirleyecek kararı verdiniz ve şu anda bunun yanlış bir karar olduğunu düşünmeyi göze alamazsınız.

Yaptığınız seçime, özellikle de bu seçim size pahalıya mal olduğunda, daha çok inanırsınız. Eğer bataklıklardan geçtiyseniz ve timsahlarla boğuştuysanız, bu sadece şimdi yürümekte olduğunuz yola olan inancınızı artırır. Yaptığınız fedakarlık ne kadar büyükse, büyük pişmanlıklar yaşamamak için, şimdi yürümekte olduğunuz yola o kadar çok inanırsınız.

Eğer bir yolu seçer ve onda başarısız olursanız, doğal eğiliminiz geri dönmek yerine o yola daha fazla yatırım yapma yönünde olacaktır. Neden mi? Çünkü halihazırda yaptığınız büyük yatırımı haklı çıkarmanız gerekecek. Bu bir kumar makinesinin önünde oturup bin dolar kaybetmeye benziyor. Ne kadar çok kaybederseniz, kaybınızı telafi etmek için o kadar çok oynamak istersiniz.

Makinedeki kolun her dönüşü tamamen tesadüfidir. Bin dolar kaybetmiş olmanızın bir sonraki oyunla hiçbir ilgisi yoktur. Makinenin size herhangi bir "borcu" yoktur ama kumar oynayanlar içten içe bunun tersine inanırlar. Ne kadar çok kaybederlerse makineye o kadar çok inanırlar ve voliyi vurmaya o denli yaklaştıklarını düşünürler.

Ben buna "Yatırım Etkisi" diyorum. Bu, bir önceki yatırımınızın seçtiğiniz yola olan duygusal bağlılığınızı artırması eğilimidir. Bir önceki yatırımınız bu inancı onaylayacak mevcut kanıtları bulmanızı sağlar.

Bazı dinler, bu mekanizmayı kullanma konusunda oldukça

zekidir. Genç mensuplarını zor "misyonlar" için uzak diyarlara gönderirler. Eğer bu misyonun üstesinden gelirsen, geri döndüğünde o dine olan inancın iki katına çıkar. Bu seyahat ve hayatınızdan aldığı zaman için ödediğiniz bedeli başka nasıl açıklayabilirsiniz?

Denizciler, geçmek zorunda oldukları meşakkatli eğitim sırasında bundan nefret edebilirler, ama tüm engelleri aşıp mezun olduktan sonra artık denizei olmuşlardır. Bunun için gereken bakış açısına ve yaşam tarzına inanırlar ve görevlerini layıkıyla yerine getirirler. Aksi halde, yaptıkları fedakarlığın anlamsız olduğunu kabul etmek zorunda kalacaklardı.

Evli çiftler 25. evlilik yıldönümlerinde ne derler? "Sevgilim, yeniden şansım olsa her şeyi yine olduğu gibi yaşardım."

Hadi canım! Tabi ki böyle diyecekler! Bu projeye 25 yıl – muhtemelen yetişkinlik yıllarının çoğunu – yatırmışlar. "Hata yaptım" diyecek halleri yok herhalde!

Birbirlerini gerçekten sevmediklerini iddia etmiyorum, ama eğer terk etmekte özgür değillerse o zaman o zorunlu aşktır, özgür iradeyle yaşanan bir aşk değil.

Bir adamla bir kadının 25 yıllık evli olması, evlilik kurumunu destekleyici bir kanıt olarak görülmemeli. Genç biri "Baksana ne kadar da mutlular!" deyip bunu kendi evliliğini haklı göstermek için kullanabilir. Ne yazık ki, burada söz konusu olan gerçekte "aşk" ve "mutluluk" değildir, çünkü makul herhangi bir kişi bu duyguları zaten yaşayabilir. Asıl sorun, o ilişkinin alternatifleriyle kıyaslandığında ne kadar verimli olduğudur.

"Verimliliği" nasıl tanımlarsınız? Bu, sizin karar vereceğiniz bir şey. Mutlaka ölmeden önce yapmak istediğiniz şeyler vardır. Hayatınızın sadece üremek ve "mutlu" olmak dışında

başka amaçları da olmalı. Sizin tek amacınız sizden öncekilerin hayatlarını tekrar etmek mi?

Eğer hayatta daha çok şey yapmak istiyorsanız, o zaman ilişkiniz, bu misyonunuza diğer herhangi bir amaçtan çok daha iyi hizmet ettiği sürece, "verimli" bir ilişkidir.

1960'lardan Günümüze

Beatles 1967'de "All You Need is Love" (İhtiyacın Olan Tek Şey Aşk) şarkısını söyledi. Şarkı pop müzik listelerinde hemen 1 numara oldu ve o zamandan beri de düşüncelerimizi zehirlemeye devam ediyor.

İhtiyacınız olan tek şey aşk değil. Aşkın çözemeyeceği sayısız sorun var. Aşk sizi, ihtiyacınız olan şey oymuş gibi düşündürten bir uyuşturucudur, ama er ya da geç ara verip bir nefes almak zorunda kalacaksınız.

Aşk karnınızı doyurmaz ya da parasal sorunlarımızı çözmez. En azından uzun vadede hayatınıza bir amaç ya da anlam da katmaz. Sadece birbirinizi keşfetmekten zevk aldığınız ve birbirinize delicesine aşık olduğunuz bir dönem olur ama karşınızdakinin tüm köşe bucaklarını tanıdığınızda başladığınız yere geri dönersiniz. "Şimdi ne yapacağım?"

Aşık olmak, güzel bir balıkçı kasabasının olduğu büyüleyici bir adaya adım atmak gibidir. Günlerce adayı keşfetmeye çalışabilirsiniz ama kısa süre sonra bunu başarırsınız ve her şey rutinleşmeye başlar. Tam da o noktada sizde bir şey dank eder: Bir adadasınız ve gidecek başka bir yer yok. Aşk sizi bu adaya götürebilir ama aşk tek başına sizi oradan çıkarmaya yetmez.

Aşk size hazır bir plan sunar: Önce aşk, ardından evlilik, bunların ardından da elinde bebek arabasıyla Johnny. Planın

son kısmı sizi uzun süre meşgul edecektir ama hayatınıza bir anlam katıp katmayacağı ayrı bir soru. Bebek işi muhtemelen gelişiminizi yavaşlatacaktır çünkü bakmanız gereken küçük biri olduğunda yapmak istediğiniz pek çok şeyi yapamazsınız.

Eğer bebek yolunu seçmezseniz, o zaman ne yapacaksınız? Eğer ne siz ne de sevgiliniz, aşık olmadan önce hayatta ne yapacağınızı biliyorduysanız, nasıl oluyor da bir araya geldikten sonra ne yapacağınızı bilebiliyorsunuz? Artık, hayatta ne yapacağını bilmeyen iki kişisiniz; şu farkla ki, nasıl bir planınız olursa olsun, üzerinde hemfikir olmak zorundasınız.

Ergenlik çağındaki iki genç birbirine aşık olup birlikte kaçtıklarında ne yaparlar? Arabayla dolaşırlar, şehir merkezine giderler, yemek ve benzin için para aşırırlar, biraz daha dolaşırlar, arabada uyurlar, yoruluncaya kadar sevişirler, birbirleriyle kavga etmeye başlarlar ve sonunda vazgeçip eve dönerler. Sonunda aşkın "ihtiyaç duydukları tek" şey olmadığı ortaya çıkar.

Beatles'ın, bunun tam tersini iddia etmesi sorumsuzca bir davranıştır.

60'ların sonları, "özgür aşk" çağıydı. Bu yıllarda doğum kontrolü ilk kez yaygınlaşmaya başlıyor ve "Cinsel Devrim" yaşanıyordu. Cinsellik olduğu yerden çıkarılıp açıkça tartışılmaya başlanıyor ve uç noktalara kadar yaşanıyordu. Aşk artık "özgürdü" ama böyle kalmadı. Sonunda gerçeklik ona yetişti.

Hippilerin tavşanlar gibi çiftleşmesinde bir sorun yoktu, ama o tarihi soru hala cevaplanmamıştı: Peki sonra ne yapacaksınız? Cinselliğinizi keşfetmek heyecan verici olabilir ama o büyük heyecan uzun sürmez. Tüm Kama Sutra pozisyonlarını denedikten sonra, çok fazla çikolatalı pasta yemek gibi bir etki yapar: Size artık aynı heyecanı vermez.

Onun yerine, öncesinde olduğu gibi yeniden hayatın dertleriyle baş başa kalırsınız.

Cinsel Devrim, porno yapımcıları tarafından rotasından saptırılmış ve cinsel yolla bulaşan hastalıklarla lekelenmiştir. Özgür aşk oldukça genç yaşta vuruldu ve bugün "İzlediğin Kadar Öde" türünden yeni bir denge kurulmuştur. Cinsellik, evlilik müessesesi için bir abonelik koşulu olmaktan kurtarılmıştır. Artık çiftler, suç ya da ahlaksızlık olarak görülmeden ve evlilik bağı olmaksızın cinsel bilgilerinin tadını çıkarabilir, hatta evlilik dışı doğan çocuklara da artık "piç" denmez. Dolayısıyla evlilik, çeşitli aşamalar arasındaki geçiş için sahip olduğu önemi yitirmiştir.

60'lardan önce, evlilik cinsellik ve çocukların meşruiyeti için bir geçiş kapısıydı. 60'lardan sonra, sadece duygusal amaçlar için atılan alternatif bir adım haline geldi. Buna rağmen, popülaritesinden bir şey kaybetmedi. Sonunda anlaşılan şu oldu, insanlar pratik açıdan, parasal meseleler dışında bir önemi olmamasına rağmen, yine de o töreni istemeye devam ediyorlar.

İnsanların törenlere ihtiyacı vardır. Örneğin biri öldüğünde, ailesi ve arkadaşları bir araya gelip birlikte bir şeyler konuşmak isterler. Törenin ne için olduğunun bir önemi yoktur: Sadece "hepimiz bir gün toprak olacağız" ya da başka herhangi bir şey söylemek için bir araya gelebilirsiniz. Görünen o ki, insanlar, bir aşamadan diğerine geçiş olayının resmi olarak tanınmasını istiyorlar. Yoksa bir cenazeden sonra insanlar açık bir şekilde "O öldü" deyip hayatlarına devam edebilirler.

Çiftler ilişkilerinde kendilerini güvende hissetmekle yetinmiyorlar, bu ilişkinin varlığının başkaları tarafından da tanınmasını istiyorlar. Düğün töreni bunu sağlar. Herkesin tanıklığında bir tür noter onayı işlevi görür. Damadın arkadaşları "Evet, o öldü" diyebilirler.

Bugünkü düğün töreni Romalılardan kalma geleneklerin devamıdır. Buna genellikle, en az Romeo ve Juliet kadar romantik geleneğin parçası olmuş olan Lennon ve McCartney eşlik eder. 60'lardan önce düğünler geleneklere sadık kalmaya dayalıydı, görev ve sorumluluğa vurgu yapılıyordu. 60'lardan sonra ise düğünler ne olacağını kestiremediğiniz daha özgür şekillerde yapılır oldu.

Yeni düğünler, adeta aşkın eşsiz bir ifadesi gibi görünüyor; böylece çift aslında kurumsal bir sözleşmeye imza atıyormuş gibi görünmez. Düğünü öyle organize etmelisiniz ki sadece "size özel" bir şey olmalı. Bugün bu tören "aşk" üzerine odaklanır; görev kısmına ve "ölüm sizi ayırana kadar" kısmına pek vurgu yapılmaz (artık bunun yerine "hayatınız boyunca" ya da daha gerçekçi olan "bugünden itibaren" gibi ifadeler kullanılıyor). Taraflar birbirlerinin gözlerinin içine bakıp aylardır ezberlemek için ter döktükleri özenle seçilmiş büyülü sözleri söyler.

Seyircilerden bazıları ise olup biteni huzursuzlukla izler ve on yıl sonra videoda izlendiğinde tüm bunların ne kadar sıradan görüneceğini bilir. Tabii on yıl sonra videoyu izleyen olursa! Zira muhtemelen o zaman artık Ayrılıkkenti yayında olacaktır ve bu video da çoktan çöpü boylamış olacaktır.

Karanlık Yıldız Düeti - İşlevini Yitirmiş Bir Evlilik Modeli

Bir evliliğin yürümemesinin birçok sebebi olabilir. Buna yol açan ve sık rastlanan bir model var ve ben buna "Karanlık Yıldız Düeti" adını veriyorum.

İki yıldızın birbirinin etrafında döndüğü ikili bir yıldız sistemi düşünün. Yıldızlardan biri güneş gibi normal bir yıldız, diğeri ise bir kara delik olsun. Kara delik etrafa yaydığından daha fazla enerjiyi emer. Sağlıklı olan yıldızdan kara deliğe doğru sürekli bir enerji ve kaynak akışı olur.

Bu birçok evlilik için – hatta çoğu evlilik için – mükemmel bir modeldir! Bir taraf güçlü olan ve her şeyi halleden kişidir; diğer taraf ise sürekli bir çocuk gibidir: İlgi bekler, kıskanır, talepkardır ve gittikçe daha istikrarsız olur.

Bu model cinsel tercih tanımaz. Eşcinsel ilişkilerde, heteroseksüel ilişkilerde, yasal evliliklerde veya kısa süreli ilişkilerde de olabilir. Kadın ya da erkekten biri bu rollerden birini, diğeriyse diğer rolü benimsemiş olabilir. Bu yüzden bunlara eril kişi zamirini kullanarak "A" ve "B" diyeceğim.

"A" ve "B" arasında her zaman büyük farklar olmuştur. "A" sorumluluk sahibi, esnek ve her zorluğa göğüs gerendir. "B" ise kendine güveni olmayan, esnek olmayan ve beklenmedik herhangi bir değişimde çılgına dönen ve sürekli yaslanacağı

bir desteğe ihtiyaç duyan taraftır.

Başından itibaren, "A" muhtemelen "B"nin çaresizliğini fark eder ama o sırada yardım etmek cazip görünür çünkü bu "A"yı mutlu eder ve onu işe yarar hissettirir. "B"nin güvensizlikleri, aşkın onaramayacağı kadar büyük şeylermiş gibi görünmez. Oysa sonrasında, aşkın sadece işleri daha da kötüleştirdiği anlaşılacaktır!

Bu, güvenlik konusunun karanlık tarafıdır. Ne zaman insanların her şeyi eşit paylaşmalarının beklendiği bir ortaklık söz konusu olsa, içlerinden biri mutlaka diğerinin açığını kapatmak için daha fazla şey paylaşmaya başlar.

Güvensiz taraf olan "B" gerçek dünyada zor bir kararla karşı karşıya kaldığında, "A"nın korumasında olacağına dair bir destek planı varsa, muhtemelen kolayı seçip kurtarılmayı bekleyecektir. Her durumla baş edebilen "A" ise "B"nin yanlış yapmasını önlemek için kahramanı oynamaya gönüllü olacaktır.

Ancak, "B"nin davranışları gittikçe daha da kötüleşir! "A"ya güvendikçe, "B"nin kendine olan saygısı dibe vurur ve dış dünyayla tek başına yüzleşmekten daha çok korkar. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra "A"dan artık yardım isteyemez çünkü bu küçük düşürücü olur. Onun yerine "A"yı öfke nöbetleriyle, sağlık şikayetleriyle ya da başka numaralarla manipüle eder.

Bu kötü davranış, evlilikten önce ortaya çıkmamış olabilir çünkü o zamanlar "B" görece bağımsızdır ve tek başına idare edebilir. Bu soruna evlilik yol açmıştır! "B" evliliğin, özellikle de kendini kötü hissettiğinde, eşinin kendisinin her şeyiyle ilgilenmesi demek olduğunu zanneder. Aslında, "A" da genellikle huzuru korumak için bu boşluğu doldurmaya isteklidir ve bu sonuç olarak "B"nin daha da hasta ve işe yar-

amaz olmasına yol açar.

Kısa bir süre sonra yukarıda bahsettiğimiz ikili model devreye girer: "B" Yıldızı "A"nın enerjisini emer ve karşılığında pek bir şey vermez.

"A" sürekli "B"nin açığını kapatmaktan yorulacağı için bunun otomatikman boşanmayla sonuçlanacağını düşünürsünüz, ama genelde öyle olmaz. Unutmayın, bu bir düet!

"A" kendini sorumlu hisseder ve "hastalıkta, sağlıkta" partnerinin yanında olacağına dair verdiği sözü hatırlar. "B" daha da "hasta" olup dış gerçeklikten koptukça, "A" şöyle düşünür: ""B" bensiz asla yaşayamaz" bu yüzden "A" geri çekilemez.

Bu Yin ve Yang'ın mükemmel dansıdır. Bağımlı olan bir kara delik ve buna olanak tanıyan, kapana sıkışmış bir yıldız; genellikle sistemin devamlılığına yetecek kaynaklar mevcut olduğu sürece bu böyle devam eder.

Pek çok durumda, "A" sorun dayanılamaz hale gelmedikçe ayrılmaya istekli olmaz. Özellikle de çocuklar varsa, bunun bedeli daha da ağır olur. Bu yüzden ödün vererek, durumu inkar ederek ya da aşırı çaba sarf ederek yoluna devam eder. Evlilikler bu şekilde düşe kalka yıllarca sürebilir. Eğer etrafımıza bakarsak bunlardan çok sayıda görebiliriz.

Böyle olması üzücüdür çünkü "B" tek başına olursa, "A"nın yapay ve kendisini daha da güçsüzleştiren koruması olmadan daha iyisini yapabilir. Ne yazık ki "B" bunu kendiliğinden yapmayacaktır, birinin onu buna zorlaması gerekir.

Eğer karşılıklı rahatsızlık, onu destekleyen kaynaklara üstün gelirse, sistem sonunda çökecektir. Boşanma olacaktır fakat bu noktaya gelinmesi uzun zaman alabilir, yıllar ya da on yıllarca sürebilir. Bunun kısa sürede ilk sorunla

karşılaşıldığında olmaması üzücüdür ama tutunmak ... daha fazla tutunmak insanın doğasında vardır!

Size bundan nasıl kurtulacağınızı söyleyemem, ama size herhangi bir tavsiyenin işe yaramayacağını söyleyebilirim. Söz konusu bir insanın kişiliği olduğu için, bunu konuşarak çözmek mümkün değildir.

Harekete geçersiniz ya da geçmezsiniz.

Bir Anlık Mutluluğun Ardından - Aşk Bitip De Evlilik Bitmediğinde

Campbell Yasaları boşanma anındaki çirkinliğin baştaki hayalin gerçek dışılığıyla doğru orantılı olduğunu söyler. Eğer delice aşık olursanız, sonunda o aşktan ancak aynı delilikle kurtulabilirsiniz.

Artık, bu gerçeğin evliliklerin çöküşünü tam anlamıyla yansıtmadığını biliyoruz. Aile Mahkemesinde, evliliğin, sadece hakimin çözebileceği suçlamalar ve karşı suçlamalarla birlikte şiddetli bir biçimde son bulduğunu görmeye alışkınız, ancak bunlar sadece görünür olanlar. Oysa pek çok boşanma, mahkemeye gerek kalmadan, kan dökmeden ve dostane bir şekilde gerçekleşiyor.

Fakat bu bile bize hikayenin tamamını anlatmıyor. Boşanmayı bir başarısızlık olarak düşünmeye alışkınız, diğer taraftan boşanma olmaması evliliğin başarılı olduğu anlamına gelirmiş gibi yanlış bir inanış söz konusu. Oysa gerçek böyle değil. Pek çok evliliğin herhangi bir duygusal kritere göre başarısız olduğunu görebiliriz; fakat bunlar hala devam eden evliliklerdir.

Bunlara "sözde evlilikler" diyoruz. Bunu eski bir arkadaşla karşılaştığımızda fark ediyoruz. Arkadaşımız bize evliliğinde son beş yılda aşk olmadığını ama boşanma davası açmaya dair herhangi bir plan yapmadığını söylüyor. Her iki taraf da

diğerine artık herhangi bir duygu beslemediğinin farkında, ama çocuklarına bakmak için aynı evde yaşamaya devam ediyorlar.

Üniversite yıllarındaki ev arkadaşlıkları gibi, ilişkileri keskin sınırlarla tanımlanmış. Evin belli bir bölümü kadının, belli bir bölümüyse erkeğin. Çocuklarla, akşamları ve cumartesi günleri erkek ilgileniyor, öğleden sonraları ve pazarları da kadın. Evin içinde karşılaştıklarında birbirlerine karşı medeni davranıyorlar, tıpkı pek ortak noktaları olmayan ev arkadaşları gibi; ama duygularını birbirleriyle paylaşmak için hiç çaba sarf etmiyorlar.

Bunların hiçbiri yazılı kurallar değil. Kendiliğinden bu noktaya gelinmiş. Her iki taraf da boşanmanın hem kendi parasal durumları hem de çocukları açısından çok masraflı olduğunu düşünüyor. Aynı evde ayrı hayatlar yaşıyorlar ve düzen sürüyor gibi görünüyor.

Bu garip ilişki biçimi muhtemelen sandığımızdan çok daha yaygın. Boşanma istatistikleri devlet arşivlerinde yer aldığı için nettir fakat boşanma öncesinde aşkın ne zaman bittiğini tespit etmek mümkün değildir. Dolayısıyla, yukarıda bahsettiğimiz biçim evliliklerin belki sadece küçük bir azınlığını temsil ediyor belki de çok daha yaygın.

Örneğin Bill ve Hillary'ye bakalım. Bill'in çok sayıda kadınla beraber olduğunu göz önüne aldığımızda, bir kadın bunu nasıl kaldırır? Muhtemelen bir eş bunu kaldıramaz ama bir iş ortağı kaldırabilir. Politik amaçlarından ötürü, Clinton'ların ikisi de doğru sözleri söyler ve yasal olarak aynı evi paylaşırlar. Peki ikisi arasında en son ne zaman anlık bir duygu belirtisi gördüğünüzü hatırlıyor musunuz?

Federal seçim yasası, kimin nerede uyuduğunun ifşa edilmesini gerektirmez. Bu onların sorunu, bizim değil. Ancak,

bunu bir kez fark etmeye başladığınızda, artık her yerde görebilirsiniz. Geçen hafta eşine boşanma davası açan eyalet başkanımız, seçim kampanyası esnasında bize aşk dolu bir evlilik görüntüsü sunmuştu; peki bu gerçek miydi? Politik, sosyal veya dini çıkarlar bu oyunu oynamak için yeterli motivasyonu sağlıyor olmalı.

Diğer sebepler tamamen pratik nedenlerden kaynaklanabilir. Birçok çift birlikte finansal bir imparatorluk kurmuştur ve bunu dağıtmak çok masraflı olabilir. Diğerlerinin iki eve yetecek paraları olmayabilir. Bu, özellikle evliliklere uygun evlerin pek satmadığı mevcut emlak piyasasındaki kaygılardan biridir.

Yakından bildiğiniz uzun süreli evliliklerin kaçını başarılı addedersiniz? Bu gözle bakınca genellikle ciddi sıkıntılar görürsünüz. Taraflardan birinin bir çocuğa ve diğerinin de ebeveyne dönüştüğü evlilikler, gerçekten eşitlikçi olan evliliklerin sayısını geçmiş gibi görünüyor. Komünizmdeki tehlike budur. Korumacı taraf, aşkın bittiğini bilmesine rağmen, yanlış bir görev bilinciyle ve eskiden edilmiş o evlilik yeminlerinin hatırına statükoyu korur.

Aşksız bir evlilik sağlıklı olabilir mi? Çocuklar için olabilecek en iyi durum bu mu? Bunun cevabı, eğer varsa, alternatiflerine bağlıdır. Hayat, koşullar tarafından belirlenen kusurlu çözümlerle yönetilir. Buna rağmen, böylesi bir düzenleme iki taraf için de kısıtlayıcı olur. Net sınırlar kişisel gelişimi engelleyen bir hapishane demek de olabilir.

Yeniden bekar, gerçek anlamda bütünlüklü ve sorumluluk sahibi insanlar olmak için, iki taraf da kendi parasını ve kaderini kontrol edebiliyor olmalıdır. Ezeli sevgilinizle huzur içinde yaşıyor olsanız bile, kapana sıkışmış bir fare gibisinizdir; ya da büyü bir şekilde bozulduğunda uyanacak olan Uyuyan Güzel gibi.

Erkek ile Kadın Arasında Kırık Kalpler Güreşi

Aşkın savaş meydanında iki soru tekrar tekrar sorulur:

A: "Erkekler niçin bu kadar aşağılık?"
ve
B: "Kadınlar niçin bu kadar aşağılık?"

Bu deneyim evrensel görünüyor. Aşık olursunuz veya en azından o doğrultuda ilerlersiniz ve size başlangıçta onca mükemmel görünen bu kişi öylesine alçakça bir şey yapar ki, karşı cinse olan tüm inancınızı yerle bir eder. Bir ilişkide altı ay veya altı yıl geçirdikten sonra, karşınızdakinin başından beri size yalan söylediğini fark edersiniz. Başlangıçta göründüğü kişi gibi olmadığını anlarsınız. Karşınızdaki sizi kullanmış, istismar etmiş, yani kazık yemişsiniz.

Oysa kendi hemcinsleriniz asla bu şekilde davranmaz. Hemcinslerinizin hepsi onurlu kişilerdir ve onlar da sizin karşı cins hakkındaki gözlemlerinize katılırlar; karşıdakilerin hepsi adidir. Bu kadarı, sizin o geri zekalılara küfredip, derin bir duygusal tatmin için kendi hemcinslerinize yönelmeniz için yeterlidir.

Dehşet verici başka bir gerçeği tam da böyle bir anda keşfedersiniz: Hemcinsleriniz de adiymiş!

Soruyu daha da genelleştirip "İnsanlar neden bu kadar aşağılık?" diye de sorabilirsiniz fakat bu sizi meselenin özüne ulaştırmaz. Daha anlamlı soru şu olabilir:

C: "Aşk nasıl bir şeydir ki, insanların içindeki adiliği ortaya çıkarıyor?"

Hemcinsleriniz onurlu görünürler çünkü onlardan benzer beklentileriniz yoktur ve onlarla ancak ikiniz için de rahat olan zamanlarda etkileşim içine girersiniz. Arkadaşlarınız hakkında, bilmediğiniz ve hiçbir zaman deneyimleme imkanı bulamadığınız çok şey var, çünkü onları hiçbir zaman aşırı duygusal baskı altında görmediniz.

Eğer arkadaşlarınıza, boşanma davaları boyunca eşlik etmiş olsaydınız, onlar hakkında çok daha fazla şey öğrenebilirdiniz. Eğer orada bir ilişkinin nasıl çökmekte olduğunu görseydiniz, şu sorulardan birini ya da her ikisini sorabilirdiniz:

D: "Arkadaşım nasıl bu kadar çirkinleşti?"
ve/veya
E: "Arkadaşım nasıl bu adiye kanacak kadar kör olabildi?"

Arkadaşlarınız boşandıklarında, kuşkusuz eski eşlerinin kendilerini nasıl istismar ettikleri konusunda size anlatabilecekleri yığınla korkunç hikaye vardır. Elbette olayları sadece tek yanlı olarak duyarsınız. Eğer arkadaşlarınızın eski eşlerini dinlerseniz, tümüyle farklı bir anlatımla karşılaşırsınız; esas istismarcı sizin arkadaşmızdı. Şüphesiz ortalıkta bolca yalan ve yarı-gerçeklerden geçilmez ve bunları birbirinden ayırt etmek bayağı meşakkatli bir iş olacaktır. Ama bir şey kesindir: Arkadaşınızı sandığınız kadar iyi tanımıyormuşsunuz.

Aşkta çıkarlar ve istekler inanılmaz ölçüde yüksektir. Beklentiler adeta doğaüstüdür. Karşınızdakinin su üzerinde yürümesini beklersiniz. "Hayatıma nasıl bir anlam katarım?" ya da "Yalnız olmaktan nasıl kurtulurum?" türünden

varoluşsal sorunların, aşık olunan kişi tarafından çözümlenmesi beklenir. Böylesine çaresiz bir durumdayken pek çok rezilce şeyi kabul edersiniz ve tüm yaşamınız ipotek altına girecekmiş gibi görünür.

Aşk ateşiyle kavrulmuş olanları elde etmek, onların banka hesaplarını boşaltmak ve sonra da ayrılmak üzere daha başından itibaren düzenek kurmuş sahtekarlar her iki cinsten de çıkar. Ama bunlar çok yaygın durumlar değildir. Tam tersine, çoğu zaman aldanma karşılıklıdır ve sizde olduğu kadar karşınızdakinde de mevcuttur.

"Aşık olduğunuz" zaman karşınızdaki kişiyi olmasını istediğiniz şekilde görmeyi tercih ettiniz ve diğer her şeyi göz ardı ettiniz. Sergilediği binlerce kişilik özellikleri arasından, yalnızca sizin ihtiyaçlarınıza hitap eden birkaç tanesi üzerinde yoğunlaştınız. "Aramızda ne kadar çok ortak şey var" dediniz ve aranızda ortak olmayan diğer her şeye gözünüzü kapattınız. Başlangıçta kimi rahatsız edici özellikler ortaya çıktıysa da, onları halının altına süpürdünüz; çünkü tekrar yalnız kalmak ve yeni baştan başlamak istemiyordunuz. "Bunları hallederiz" dediniz.

Göz ardı ettikleriniz geri gelip sizi kuşattığında ve ilişki çökmeye başladığında, her türlü yeni ilişkide bu defa tam tersi doğrultuda tepki göstererek, en ufak bir farklılığı bile, ilişkiyi reddetme nedeni olarak görebilirsiniz. Böylelikle, karşı cinse ilişkin hayal kırıklığınız zaman içinde katmerli ve çözümsüz bir kine dönüşür. O adileri aşağılarsınız ama bir yandan da onlardan etkilenmeye devam edersiniz. Herhalde sağlıklı bir ilişkinin temeli bu olmasa gerek.

Aslında var olmamış bir şeyi görmeyi tercih etmişseniz, karşı cinsin bunda suçu ne? Bu tıpkı yıldızlara bakıp yıldız kümelerini görmek gibi bir şeydir. Yıldızların öylesine anlamlı kümeler oluşturup sergilemek gibi bir niyeti yoktur; o kümeleri kafanızda oluşturan sizsiniz. Yıldızların size gösterdiğini

sandığınız görüntüleri esas alarak kararlarınızı veriyorsanız, bu kötü seçiminizin sorumlusu yıldızlar değildir.

Herkesin bir kişiliği vardır ve yetişkinliğe erişildikten sonra kişilik pek değişmez. Boşandığınız kişi, evlendiğiniz kişinin ta kendisidir; sadece daha fazla yanını görüyorsunuzdur. İhtiyaç duyduğunuz bütün veriler evlilikten önce de hazırdı ama siz onları aramadınız ve hatta veriler gözünüzün içine girdiğinde bile görmemeyi tercih ettiniz. Tüm bu olup bitenler boyunca, karşınızdaki kişi hep olduğu gibiydi. Onu tanrılaştıran sizdiniz.

Erkeklerin de kadınların da adi olduklarını söyleyebilirsiniz ama bu bir şeyi çözmez. İnsanlar oldukları gibidir ve varoluşsal sıkıntılara belli biçimlerde tepki verirler. Yalnızlık ve anlamsızlık insanlar üzerinde belli başlı etkiler bırakır. İnsanlar aşkı bulabilmek için çeşitli rollere girerler ve karşılarındakinin rollerini de aynı körlükle kabul ederler. Mesele şu ya da bu cinsin kusurlu olması değildir. Bu bir algı sorunudur; daha doğrusu, çaresizliğin algıyı çarpıtması sorunudur.

Erkeklerin ve kadınların beyinleri farklı biçimde yapılandırılmış olabilir ama bu, herhangi iki birey arasındaki doğal sınırlardan daha büyük bir uçurum değildir. Hemcinslerimizle ilişkimiz ancak belli bir noktaya kadar derinleşebilir. Oysa aşkta, çok daha büyük bir birleşme, neredeyse mümkün olamayacak ölçüde bir bütünleşme isteriz.

Doğrusunu söylemek gerekirse, bazı insanlar, en azından stres altında iken, gerçekten de adi olabilirler. Genel olarak konuşmak gerekirse, insanlar oldukça tuhaflaşmış. Galiba akıl hastalığı insan türü için bir istisna değil yerleşik bir kural. Arkadaşlarımızın samimi yüz ifadelerinin altını kazarsak, görmek istemediğimiz pek çok çirkin şeyle karşılaşabiliriz. Yakınlaşma bize, bu alt dünyayı keşfetmek için özel bir im-

kan veriyor.

Aşkın savaş meydanında hayatta kalabilmek için ihtiyacımız olan şey daha az çaresizlik ve daha çok net gözlemdir. Beyaz şövalyeler yoktur. Karşınızda gördüğünüz kişi, beyaz şövalye elbiseleri içinde kaybolmuş zavallı bir küçük çocuktur. Bu kişiyi tanımak ve ona aldanmamak için, içerideki çocuğu tanımanız gerekiyor. O kendi varoluşsal sorunlarıyla başa çıkabilmek için belli biçimde evrim geçirdi ve siz onun bu temel tarzını muhtemelen değiştiremeyeceksiniz.

Ne o sizi kurtaracak ne de siz onu. En iyi ihtimalle yapabileceğiniz şey, bir kayıp küçük çocuğun bir diğeriyle konuşup dertlerini paylaşabileceği rastlantısal bir iletişim kurmaktır. Bu iletişim hiçbir temel sorununuzu çözmeyeeektir, onları çözmek yalnızca size düşer. Bu iletişimden beklenebilecek şey, acı-tatlı deneyimlerle dolu bir yol arkadaşlığıdır.

Seks Aldatmacası

UYARI: Bu konu, genç okuyucular için uygun olmayabilir. Yaşlılar için de. Muhafazakarlar bu yazıyı uygunsuz bulabilir. Liberaller de! Bu yazıyı, üreme organı olan herhangi birini rahatsız edecek bir yazı gibi düşünebilirsiniz.

Seks.

Evet, rahatsız oldunuz mu?

Hayır mı? O zaman cümleyi biraz genişleteyim.

Seks anlamsızdır.

Aslında, insanlığa yapılmış en büyük yanlıştır. Cinsel çekim, bütüne baktığımızda zevkten çok acı kaynağıdır. Eğer tümden ortadan kalksa hepimiz daha iyi durumda olurduk.

Cinselliğin zevk veren bir şey olmadığını söylemiyorum, özellikle de ondan bir süredir mahrum kaldıysanız. Aksine, insanlar istedikleri yer ve zamanda sevişebilmeliler çünkü sınırsız erişiminiz olduğunda, cinselliğin ne kadar anlamsız bir şey olduğu daha açık bir şekilde görülecektir.

Seks çikolatalı pasta gibidir. Uzaktan bakınca baştan çıkarıcı görünebilir ama ilk ısırığı aldığınızda, ya da doyduğunuzda cazibesini yitirecektir. Eğer etrafınız çikolatalı pastayla doluysa ve istediğiniz kadar yeme şansınız varsa, kısa süre

sonra bu bir rutine dönüşecektir ve size mısır gevreği gibi yavan gelecektir; açlığınız da başka bir şeye yönelecektir.

Şüphesiz, insan cinselliği – engellendiğinde – güçlü bir baskıdır ama vaat ettiği şeyler yanıltıcıdır ve tam olarak karşılanması mümkün değildir. Cinsellik bize "Beni takip edersen sana sonsuz mutluluk bahşedeceğim," diyor olabilir. Ne yazık ki, böylesi bir durum asla söz konusu olmaz.

Cinsellikten bekleyebileceğiniz maksimum şey, o güdünün rahatlatılması olmalıdır. Eğer kaşınan bir yerinizi kaşırsanız, kaşıntı bir süreliğine geçecektir. Herhangi bir açlığın yatıştırılması özellikle de uyuşturucu alındığında alınan keyif gibi, genellikle iyi bir şeydir; ama böyle bir mutluluk çok uzun sürmez ve her tekrarda yoğunluğu azalır.

Bir arzunun dindirilmesi, hayatınızın bir anlamı olduğunu ifade etmez. Cinsel birleşmeden hemen sonraki soru "Şimdi ne yapacağız?" olur ve tek başına cinsellik buna cevap veremez.

Sadece üremenin dışında, cinsellik insanları birbirine bağlayan, karşılıklı aidiyet gibi bir etkinliktir. Şüphesiz, insanları birbirine yakınlaştırmada rol oynar ve yakınlaşmayı teşvik eder ama tek başına kendisi bir yakınlık değildir. Yakınlık çok daha karmaşık ve sürdürülmesi zor bir şeydir ve bambaşka beceriler gerektirir.

İki insan, birbirlerinin kusurlarını görecek kadar yakınlaştığında nasıl geçinebilir? Birçok durumda geçinemez ve geçinmemelidir ama cinsellik onları bir arada tutuyordur.

Cinselliğin asıl trajedisi, insanlara ihtiyaçları olmayan şeyleri satmak için kullanılıyor olmasıdır. Cinsellik o kadar güçlü bir dürtüdür ki onu sansürlemeye ya da herkese çok az düşecek şekilde pay etmeye kalkarsanız, insanların

yapacakları hainliklerin sınırı olmayacaktır.

Bir araba galerisindeki reklamdaki seksi kızı düşünelim. Onun oradaki varlığının araeın performansıyla nasıl bir ilgisi olabilir? Eğer göz boyamada başarılı olmasa – erkekler o gülüşten ve göğüs dekoltesinden etkilenip kendilerine uygun olmayan arabaları almıyor olsaydı – o kadın o reklamda olmazdı.

İnsanlar cinsellikten ötürü bir sürü uygunsuz ve işe yaramaz şey satın alırlar. Üstelik bu sadece arabalar ya da tüketici ürünleri için geçerli değildir; sırf cinsellik yüzünden yıkıcı ilişkiler ve kötü bir yaşam deneyimi de yaşayabilirler.

Gösterildiği gibi büyük bir mutluluk sebebi olmaktan ziyade, seks daha ziyade insanların hapse düşmesine yol açar – üstelik sadece pencerelerinde demir parmaklıkları olan türden hapishanelere de değil.

Yeninin Baştan Çıkarıcılığı

Diyelim ki Rocky Mountains, Montana ya da mükemmel Maui sahili gibi harika manzarası olan bir yere gidiyorsunuz. Manzaradan o kadar etkileniyorsunuz ki, size ait olmasına karar veriyorsunuz. Büyük masrafa girip, hayran olduğunuz manzarayı gören bir ev alıyorsunuz. Bu manzara artık sonsuza kadar sizin!

Peki sonra ne oluyor? Birkaç gün sonra, manzarayı artık fark etmiyorsunuz. Ona alışıyorsunuz ve bilinciniz onu artık fark etmiyor. Evinizin nerde olduğuyla ilgilenmek yerine, evin içinde neler olup bittiğiyle meşgul oluyorsunuz. Uzun vadede önemli olan şey üzerine çalıştığınız projeler ve bunları nasıl gerçekleştireceğiniz oluyor.

Bu durum, güzelliğe ve her tür bedensel zevke içkin bir sorunu tanımlar. Mükemmel olduğunu düşündüğünüz çikolatalı pastayı bulup etrafınızı onunla doldurursanız, bu pasta sonunda cazibesini kaybedecektir. Bir şey, sadece yeni ya da görece nadide bir şey olduğunda size haz verir. Onu ne kadar çok deneyimlerseniz o kadar rutine dönüşür ve bir süre sonra hayatınızın fonunun bir parçası olur.

Sevgiliniz şu anda sizi ne kadar büyülemiş olursa olsun, bir süre sonra ilişkinizin tensel kısmı sıkıcı hale gelecektir. Bir zamanlar onda çekici bulduğunuz sesinin tınısı, gözlerinin rengi veya vücudunun şekli gibi belli özelliklerini artık fark etmemeye başlarsınız. Tek ilgilendiğiniz şey ilişkinin pratik

ve entelektüel boyutudur, başka bir deyişle, projeleri beraber ne kadar iyi yürüttüğünüzdür. Gözlerinin renginin artık bir önemi yoktur.

Aynı durumu uyuşturucu bağımlıları da yaşar: Yeni bir uyuşturucudan alınan ilk keyif muhteşemdir, ikincisi de neredeyse ilki kadar iyidir, üçüncüsü iyidir, dördüncüsü rutindir vs. Zamanla, aynı etkiyi yakalamak için gittikçe daha fazla uyuşturucu almanız gerekir ve sonunda artık bu bile işe yaramaz. Kısa süre sonra uyuşturucuyu, artık kafanızı güzel yapacağı için değil onu almadığınızda kötü hissettiğiniz için alıyor olursunuz.

Psikolojide buna verilen ad "alışma"dır. İyi ya da kötü, yeni bir deneyimle karşılaştığınızda beyniniz eninde sonunda ona alışacaktır ve deneyim normal ve sıradan gelmeye başlayacaktır. Deneyimin bedensel hazları yok olup gitmeye mahkumdur, geriye kalan şey ise yaşamın pratik sorunlarıdır.

Piyangodan yüz milyon dolar kazanmak harika olurdu. Bu deneyim başlangıçta heyecan verici olur ve bütün sorunlarınızı çözecekmiş gibi görünür. Fakat nihayetinde bu talihli durum bile sıradan bir hal alacaktır. Evet, sorunlarınızın bir kısmı çözülür ama onların yerini yepyeni hatta belki de paranın halledemeyeceği sorunların aldığını görürsünüz. Ne olursa olsun, bir yandan zorluklar olacaktır ve sonunda mutluluğunuz başlangıçtaki düzeye inecektir.

Birçok insan, kendi yaşamında alışmayı algılamada ve bunu öngörmede epey zorlanır. Yeni bir şey ilgilerini çektiğinde, insanlar bunu sonsuza kadar cazip bulacaklarını düşünürler ve o şeyi garanti altına almak için uzun süreli bir sözleşmeye imza atmaktan çekinmezler.

Bir çikolatalı pasta çeşidini çok seviyorsanız ve biri size bunun için özel bir indirim önerirse, bir yıllığına her hafta bu

çikolatalı pastanın evinize gelmesi için bir sözleşme imzalama konusunda istekli olursunuz. Fakat bir süre sonra firmanın pastanın malzemelerini değiştirdiğini zannedersiniz. İkinci ve üçüncü pastanın tadı ilki kadar güzel olmaz. Şikayet etmek için firmayı aradığınızda, aslında malzemelerin değişmediğini anlarsınız. Değişen şey sadece zihninizdir.

Yenilik insanları kolayca baştan çıkarır. Yeni olan şey her ne olursa olsun, son aldıkları eşya gibi, bir süre sonra eskiyeceğini fark etmeden onu alırlar. Yeni bir eşyayı almak için gerekirse borca girerler ve eşya eskidiğinde bile hala borcunu ödüyor olurlar.

Bu, insan algısının doğal bir hatasıdır. Yeni bir ürün sizi bugün için heyecanlandırıyorsa, aynı ürünün yarın ve ondan sonraki gün de sizi heyecanlandıracağını düşünürsünüz. Sonuçta, ürün aynı içerik ve fiziksel özelliklerini koruyor olacak. Bilim, o ürünün her defasında aynı duygusal etkiyi yapması gerektiğini söyler.

Ama zihin böyle işlemez. Ondan alacağınız zevk, o şeyin ne kadar yeni olduğuna bağlıdır. Örneğin bir espriye gülersiniz çünkü yenidir – çünkü beyninizde yeni bir nörolojik akımı harekete geçirir. Aynı espriyi ikinci kez duyduğunuzda da gülersiniz ama muhtemelen üçüncü, dördüncü ya da beşincide gülmezsiniz. Yeniliği ve dolayısıyla da verdiği zevk ortadan kalkar.

Bize cazip gelen bir deneyimle karşılaştığımızda onu tekrar etmek isteriz. Bir filmi seversek, onu tekrar tekrar izleyebiliriz. Ancak, bunu kaç kez yapabileceğimizin bir sınırı vardır. Er ya da geç, zihnimiz bu deneyimin her noktasını keşfeder ve değişiklik ister.

Elbette, eğer sizi bu deneyime bağlayan uzun süreli bir sözleşme imzaladıysanız değişiklik yapamazsınız. O zaman,

tutkunuzu kaybetmenize rağmen o deneyimi tekrarlamak zorunda kalırsınız. Bu durumda, gerçek zevk yerini, zevkin düşünselleştirilmesine bırakır. Doğru sözleri söylersiniz ama aynı duyguları hissetmezsiniz.

Sizi heyecanlandıran ama sadece bir defa kullandığınız kaç ürün satın aldınız? Bir garajınız varsa, muhtemelen bu başarısız denemelerin ürünleriyle doludur. Ürünün yeniliği aklınızı başınızdan alır ama bir kez elinize aldığınızda hevesinizi kaybedersiniz. Artık ürünü kullanmazsınız çünkü yaşam biçiminize uymaz. Geriye kalan şey ise garajınızda yer işgal eden bir hayalin donuk cesedidir. Onu atamazsınız çünkü hala "değerlidir" ama artık sizin için değerli değildir.

Hayat bir süre sonra bu ölü hayallerin toplamından ibaret hale gelir. Eskiden aldığınız zevki alacağınız umuduyla, daha önce yaptıklarınızı tekrar edersiniz. Aynı duyguları artık hissetmezsiniz, sadece kendinize hala hissettiğinizi söylersiniz.

Yaşam Sorunları

İnsan olduğumuz için, hepimiz belli varoluşsal dürtülerle hareket ederiz. Bunlar açlık ve susuzluk gibi derinlerdeki duygusal korkulardır ve gizlice davranışlarımızı yönlendirip bizi bazen yıkıma sürükler. Varoluşsal arzularımız her zaman tatmin edilebilir şeyler değildir ve bazen kendi içinde çelişirler, yine de bunlarla yaşamayı öğrenmek zorundayız.

Bu temel güdülerden biri korunma arzusudur; rahat etmek ve ilgi görmek – birleşmek – güdüsüdür. Hepimiz, ebeveynlerimizin bizimle ilgilendiği, incindiğimizde bizi teselli ettiği ve bizi dünyanın katı gerçeklerine karşı koruduğu, çocukluğumuzdan kalma o sıcak güvenlik duygusunu hatırlarız. Zamanla, bu korunma duygusuna kızıp dünyayı doğrudan deneyimlemek isteriz. Bu, başlangıçta heyecan vericidir; ta ki, gerçek dünyanın ne kadar acımasız olduğunu ve hiçbir hatayı affetmediğini fark edinceye kadar. Gerçeklik bizim istediğimiz gibi olmadığında, geri dönüp korunmayı arzularız. Kendimizi yeniden birinin kollarına bırakıp avutulmak ve yeniden güvende hissetmek isteriz.

Ne yazık ki, her zaman geri dönemezsiniz. Her sığınmanın bir bedeli vardır ve bu bedeli ödeseniz dahi karşılığında elde ettiğiniz korunma sadece bir yanılsama olabilir.

İnsanlar, bir dine korunma yanılsamasıyla katılırlar. Bir din size bir dizi avutucu sözcük ve yapmanız gereken ritüeller sunar ve size, sizi koruduğu iddia edilen bir Tanrı ya da doğaüstü

bir güç olduğunu öğretir. Dinle ilgili tek sorun, bağımsız yargı yeteneğinize gölge düşürmesidir. Hayatınızı kendi içinde değerlendirmek yerine grubun basit öğretilerini izlerseniz, sonunda gerçek dünyada acı hatalar yapmanız kaçınılmazdır.

İnsanlar bir korunma kaynağı olarak aşk ilişkisine, neredeyse dine baktıklarına benzer bir tutkuyla bakarlar. Sevgililerinin kendileri için bir ebeveyn, hatta bir tanrı olmasını isterler. Birinin kollarında olup kendilerini sıcak bir ortamda güvende hissetmek isterler. Hayatta ne yapacaklarını bilmediklerinde ya da baş edemeyecekleri zor bir durumla karşılaştıklarında, bir Beyaz Şövalye'nin gelip kendilerini kurtarmasını beklerler.

Bazen kurtarılma arzusu ve Beyaz Şövalye'ye olan inanç o kadar yerleşik bir inanç olur ki, vitrinde gördüğümüz her mankende ya da bostan korkuluğunda bir kurtarıcı görmeye başlarız. Bir aşk ilişkisinin başlarında, sevgilimize taparız ve onu, o gücü hiçbir zaman görmemiş olsak da, olağanüstü güçleri olan bir Superman ya da Superwoman gibi görürüz. Karşımızdakinin içimizdeki tüm imkansız ihtiyaçları karşılayacak insanüstü güçleri olan biri olmasını isteriz.

Rahatlık, elbette aldatıcıdır. Biri bizi kollarına alıp rahatlatıcı şeyler söyleyebilir ama aslında bizi gerçeklikten koruyamaz. Sonunda, koruyucumuzun insanüstü güçleri olmadığını anlarız. İhtiyaçlarımızı bizim kadar iyi bilmediğinden, kaçınılmaz olarak bizim için bizim alacağımızdan daha kötü kararlar alır ve bu bizi korunmaya ihtiyacımız olan duruma nazaran daha kötü durumlarda bırakabilir.

Diğer bir varoluşsal güdü de bunun neredeyse tam tersidir: Kendi başına tek ve güçlü bir birey olma arzusu. Bu bizi küçük yaşlardan itibaren ebeveynlerimizin korunmasından uzaklaşmaya iten arzudur. Örneğin yürümek gibi, bir şey yapma yeteneğimiz gelişir gelişmez, bunu kendi başımıza

kimseden yardım almadan yapmak isteriz. Bu ihtiyaç, ergenlikte özgün bir kimliğimiz olmasını istediğimiz ve kimseden yardım almak istemediğimiz dönemde daha da şiddetli olur.

Genç insanlar, özgünlüklerini kanıtlamak için dövme, vücutlarının farklı yerlerine piercing yaptırma, ebeveynlerinin nefret ettiği ölçüde yüksek sesle müzik dinleme ve yüksek risk taşıyan faaliyetlere meyilli olma gibi bazı tuhaf aşırılıklara merak salabilirler. Onlara kültürel bir kısıtlamadan bahsettiğinizde ona hemen karşı çıkarlar. Ancak bu, sığ ve yapmacık bir özgünlüktür. Bu, gerçekten istedikleri ya da ihtiyaçları olan şey değildir, gerçekten ihtiyaçları olan ve istedikleri şey dış dünya karşısında gerçek bir başarı elde etmektir.

Çelişkili bir biçimde, sadece özgün ve güçlü olmayı değil, ayrıca başkalarının da bizi özgün ve güçlü biri olarak görmesini isteriz. Bağımsız olmak ve kendine yetebilmek yeterli değildir çünkü bu yalnızlık demektir. Başkalarının da bizim bağımsızlığımızı ve kendimize yettiğimizi görmesini isteriz. Özgünlüğümüz için övülmek isteriz fakat övülmek bir yana bunun için kötüleniriz. Önemli olan fark edilmemiz ve dünyada bir iz bırakabilmemizdir.

Herkes bir tanık ister, hatta mümkünse milyonlarca tanık ister ama tek bir tanık bile hiç olmamasından iyidir. Birinin bizi izlediğini ve başarılarımızı kaydettiğini bildiğimizde, kendimizi daha canlı hissederiz. Çocukluğumuzda, bu hizmeti bize ebeveynlerimiz sunar. İyi bir şey yaptığımızda bizi överler. Yetişkinlikte de övülmeyi ve fark edilmeyi isteriz. Kariyerimiz için o kadar çok çalışmamızın sebebi sadece para kazanmak değildir, ayrıca tanınmak da isteriz. İşyerinizde Bir Numaralı Çalışan olmak size paradan daha önemli bir değer hissi kazandırır çünkü bu sayede çalıştığınız yerdeki herkes sizi tanıyordur.

Ormandaki bir ağaç yıkılsa ve bunu kimse görmese, o ağaç yıkılmış mı demektir? Fiziksel olarak evet, ama duygusal olarak böyle olmayabilir. Bir iş başardığınızda, o başarıyı gören kimse yoksa, bunun bir kıymeti var mıdır? Mesela, dünyanın en yüksek tepesine tırmanmakta özel bir tatmin olduğunu söyleyebiliriz belki ama bunun başkaları tarafından da bilinmesi çok daha iyi hissettirir.

Duygusal ilişkinin de bu ihtiyacı karşılaması beklenir. Artık başarılarınız mutlaka fark edilecektir. Partneriniz de ebeveynlerinizin yaptığı gibi sizi başarılarınız için övecektir. Yaptığınız her şeyi görecek ve zihinsel olarak kaydedecektir ve bu da size daha yoğun bir yaşanmışlık duygusu verir.

Ne yazık ki bu bazen içi boş bir tanınmadır. Eğer partneriniz sizi yaptığınız şeyin ne olduğuna bakmaksızın yaptığınız her şey için överse, o zaman uzun vadede bu fark edilme çok bir şey ifade etmeyecektir. Diğer taraftan, başarınız bir süre sonra olağan görünebilir ve hiç övgü almayabilirsiniz, hatta bu ilişkiniz için çok çaba sarf etmek ve karşılığını alamamak noktasına kadar varabilir. Eğer biriyle aynı kapana kısılmışsanız, her iki sonuç da muhtemeldir.

Bir tanık olup olmaması neden önemli olsun ki? Kişisel bir amacımıza ulaştığımızda, bir izleyici kitlesine ihtiyaç duymadan tek başına o başarının kedisi yeterli bir tatmin sağlamaz mı? Özünde sosyal varlıklar olduğumuz için, yaptıklarımızın tanığının olması önemlidir. Başkalarının bizi nasıl gördüğü, kimliğimizin oluşmasında ve temel motivasyonumuzda etkilidir. Yabancı bir gezegene gitsek, orada ne yapacağımızı bilmeyiz. Etrafımızdaki insanlar bizi şekillendirir ve belli hedeflere yöneltir; insan iletişimi olmasa muhtemelen amaçsız kalırız.

Bir noktaya kadar kendimize yetebiliriz ama ıssız bir adaya tek başına düşmekten daha korkunç bir şey olamaz herhalde.

İzleyecek kimse olmadığında, hayat oyunu anlamını yitirmeye başlar. Senede bir kez insan yüzü görüyor olsanız bile, bu iletişim varlığınızı sürdürmeniz için önemli olur. İnsan iletişiminin hayali bile hiç iletişim olmamasından daha iyidir.

Varoluşsal güdülerin her zaman mantıksal bir açıklaması olmasa da, onlar birer parçamızdır. Bir yandan özgün varlığımızı kanıtlamaya çalışırken, bir yandan da başkalarından bunu görmesini ve bize destek olmasını bekleriz. Kendimizi birinin kollarına bırakmakta ya da özel biri olduğumuza dair şöhret ve tanınma peşinde koşmakta sorun yoktur. Bu süreçte tek yapmamanız gereken şey gerçekliği ertelemektir.

Duygusal olarak ne arıyor olursanız olun, gerçekten istediklerinizi elde etmenizi sağlayacak bir yol seçmeniz gerekir. Bu arayışınıza zekanız rehberlik etmelidir. Bir tarikata katılmak, destek ve onay bulmanın en iyi yolu değildir çünkü bu hatalı ve işe yaramayan bir mekanizmadır. Benzer şekilde, size gerçek bir tatmin sağlamayacak olan bir şan şöhret yolunu da seçmemelisiniz. Bir film yıldızı olmaya çalışabilirsiniz ama başarılı olup olmamanıza bakmaksızın muhtemelen bu sizi mutlu edecek bir şey değildir.

Gerçeklik, eğer ona itaat ederseniz, sizi duygularınızın zihninizle disipline edildiği bir düzleme doğru iter. Gerçekliği dinlemeyi seçerseniz, o size duygusal amaçlarınıza ulaşmak için ne yapabileceğinizi ve ne yapmamanız gerektiğini söyleyecektir.

Eğer temkinli ve düşünceli biri olup beklenmeyen şeylere açık olursanız, size yetecek kadar rahatlığı, özgünlüğü ve tanınmayı bulabilirsiniz. Fakat, eğer kendinizi bir hapishane hücresine kilitleyip anahtarını da denize atarsanız muhtemelen bu bahsettiklerimizi bulamazsınız.

Kendi Platonuza Ulaşmak

Çocukluk, zihinsel ve duygusal olarak yoğun bir gelişim süreci demektir. Çocuk, önce garip bir bedende ve kendi seçmediği diğer yaratıklardan oluşan ailesinin arasında yabancı bir gezegende hareket etmeyi öğrenmek zorundadır. Öncelikle, bir konuşma dilini sıfırdan öğrenmesi gerekir ve bunu bir yetişkinin yapabileceğinden daha hızlı yapar. Her gün, yeni şeyler öğrenir ve gittikçe çevresiyle daha uyumlu hale gelir.

Bir çocuk yeteri kadar büyüdüğünde, okula gönderilir ve önceki öğrendiklerinin üzerine yeni beceriler eklenir. İlkokulun ardından ortaokul gelir ve bunu lise ve muhtemelen bir üniversite ya da yüksekokul takip eder. Mesleki becerileri öğrenir ve mesleğinde yeterli olduğunda yetişkinlik kariyerine başlar.

Peki, sonra ne olur? Pek çok durumda, öğrenme emekleme dönemindeki yavaşlığa geri döner.

5 ve 15 yaşları arasında, büyük bir gelişim ve değişim söz konusudur. İnsanın hayatının kalan kısmında pek de değişmeyecek olan bir kişilik ve fiziksel bir beden şekillenir. 15 ve 25 yaşları arasında, örgün eğitim tamamlandıktan sonra büyük sosyal değişimler olabilir ve ortalama bir insan kariyer yolunda adım atar. 25 ve 35 yaşları arasında daha küçük değişimler olur. Eğer kişi, işsizlik gibi bir talihsizliğin kurbanı olmazsa, değişim daha düşük bir hızda da olsa devam eder:

Başka yollara pek sapmadan daha önce seçilmiş kariyer yolunda ilerlenir.

35 ve 45 yaşları arasında, kişisel gelişim dışardan görülemeyecek kadar azdır. Kişiyi o haliyle bırakıp on yıl sonra tekrar gördüğünüzde sadece saçlarının biraz beyazladığını ve hayatta benimsediği rollerinin daha da sabitlendiğini görürsünüz. Daha genç insanlarla kıyaslandığında, canlılıklarını yitirmekte olduklarını ve değişimin çok küçük olduğunu görürsünüz.

Genelde, insanlar bu yaşlar ile ölüm arasında pek değişmezler. Vücut bozulmaya başlarken, zihin de belli biçimlerde sabitlenir. Yaşı ilerlemiş insanlar değişimden çok, konfordan yana olurlar.

Bu bizim kaderimiz midir? Beyin, ilk birkaç yıldan sonra öğrenme yetisini yitiriyor mu? Yoksa bu bir seçim mi? İnsanlar, artık önceliklerinin bu olmadığına karar verdikleri için mi gelişmeyi durduruyorlar?

Küçük bir çocuk, yeni bir dili hiç çaba sarf etmeden öğreniyor. Çocukluğumuzda üç dilli bir ortamda olursak herhangi bir eğitime gerek kalmadan ve aksansız bir şekilde bu dilleri öğrenebiliyoruz. Bir yetişkin bunu asla yapamaz. Yabancı bir dil öğrenmek için yıllarca çalışması gerekir ve buna rağmen o dili asla bir çocuğun yaptığı gibi sezgisel bir şekilde kavrayamaz. Bu, bir yetişkinin beyninin artık hızlı öğrenme yetisinin olmadığı anlamına mı gelir?

Aslında hayır. Bir yetişkin dili öğrenmek için belli miktarda zamanını ayırabiliyor, çocuk ise sürekli olarak bununla uğraşıyor. Bir yetişkini kaçırıp onu yabancı bir ülkede bakıcı bir ailenin yanına bıraksanız isteklerini ifade edebilmek için yerel dili öğrenmek zorunda kalacağından, muhtemelen dili bir çocuk kadar hızlı öğrenecektir. Beynin yapısında çocukluk ve yetişkinlik arasında herhangi bir fark olmaz ve ham

öğrenme yetisi korunur. Çocuk sezgisel öğrenme konusunda daha iyidir (mesela aksansız konuşabilir), diğer taraftan yetişkin ise daha gelişmiş öğrenme stratejilerini kullanabilir (örneğin konuyla ilgili kitap okumak gibi).

Bir yetişkin bir konudan etkilenip yarın o konu hakkındaki her şeyi öğrenmeye karar verirse, bunu kendi başına ve muhtemelen bir çocuğun yapabileceğinden çok daha etkili bir şekilde yapabilir. Tek sorun, yetişkini bu kararı vermesini sağlayacak şekilde motive etmektir.

Çocukluk ile yetişkinlik arasında sadece öğrenmeyi etkileyen koşullar değişir. Küçük bir çocuğun hiçbir sorumluluğu yoktur ve ondan hiçbir şey yapması beklenmez. Bir gün itfaiyeci olmaya karar verip ertesi gün hemşire olmak isteyebilir. Hiç kimseye bağlı olmadan farklı bakış açılarını deneyebilir. Okul onu kademeli olarak zorluklara hazırlar ve her gün yeni bir şeyler öğrenmesi gerekir. Hızlıca gelişir çünkü bulunduğu ortam öğrenmesini kolaylaştırır.

Diğer yandan yetişkinler, kimi yükümlülüklere ve kendini tekrar eden rutinlere sıkışıp kalırlar. Daha fazla şey öğrenmelerinin beklenmediği "platolara" ulaşırlar ve içinde bulundukları koşullar yeni şeyler denemelerine izin vermez. Belli bir yaşam biçimine yatırım yaptıktan sonra, kontrolsüz bir öğrenme tehlikelidir çünkü kişiyi daha önce yatırım yaptığı yaşam biçiminden farklı yönlere götürebilir. Bunun yerine, daha önce yaptıkları gibi, her Çarşamba bowling oynamak, hafta sonu tekneyle açılmak gibi bildik etkinlikleri sürdürmeyi seçerler çünkü bu, bir yandan yatırımlarını korurken, diğer yandan daha az risk almalarını sağlar.

Keşfetme ve deneme için gereken fiziksel ve duygusal özgürlük olmaksızın, öğrenme çok da olası değildir. Örneğin, yeni bir ülke hakkında bir şeyler öğrenmek isterseniz, bunu sadece kitaplardan okuyarak yapamazsınız; oraya gitmeniz ger-

ekir. Bir cezaevi hücresine tıkılmışsanız, beyniniz katılaştığı için değil de, olası gerçek yaşam deneyimleri ihtimali sınırlı olduğu için, kişisel gelişiminizin yavaşlaması kaçınılmazdır.

Üniversite öğrencileri çok az bir sorumluluk alarak yabancı bir ülkeyi tanıyabilirler. Sadece çantalarını hazırlayıp oraya gitmeleri yeterlidir! Mortgage ödemeleri ve çocukları olan evli insanlar bunu yapamaz. İki haftalık yıllık tatillerle yetinmek zorundadırlar ve bunun için bile çocuklarla, evcil hayvanlarla, bahçedeki çimlerle ve diğer sorumluluklarla ilgilenecek birine ihtiyaç duyarlar. Birikmiş alışkanlıkları ve yerleşik konumları düşünüldüğünde, hostelde kalmak da onlar için pek iyi bir seçenek olmayacaktır. Gezileri, üniversite öğrencisininkine kıyasla daha verimsiz ve daha az öğretici olan, büyük ve pahalı bir ürüne dönüşür.

Zeka bir tercihtir. Bazı yetişkinler "zeki" bazıları ise "aptal" olurlar. Zeki insanlar, yeni deneyimlerin peşinde koştukları ve yeni fikirleri öğrenmeye açık oldukları için zeki olurlar. Hayatlarını öngörülemeyen gelişimlerini destekleyecek şekilde kurdukları için zekidirler. Aptal insanlarsa aynı ritüelleri tekrarlamayı seçerler ve pratik sorumluluklarının hiçbir değişime izin vermemesine göz yumarlar.

Örneğin, tatil bir tercihtir. Yeni şeyler öğrenmek isteyen insanlar sırt çantalarını alıp Avrupa'ya giderler ya da yollarının nereye çıkacağını bilmedikleri yabancı diyarlardaki maceralara koyulurlar. Yeni şeyler öğrenmek istemeyen insanlar tatillerini Las Vegas'ta geçirirler. Hiçbir kişisel risk ya da zorlukla karşılaşmayacaklarını bildikleri, duyusal uyarımlar vaat eden aynı yerlere giderler.

Eğer, ileriki yıllarda da önceki yıllarınızda olduğu gibi gelişmeye devam edecekseniz, buna uygun bilinçli kararlar almak zorundasınız. Öğrenmenin arzulandığı ve

sorumluluklarınızın gerçekten gerekli olanlarla sınırlı olduğu bir yaklaşımı benimsemeniz gerekir.

Romantik aşk, esnek olduğu müddetçe öğrenmeyle uyumludur. Yaşam boyu geçerli olacak bir sözleşme öğrenmeyle uyumlu değildir. Şu anda bulunduğunuz durumu geliştirmek istiyorsanız kendinize değişim şansını tanımanız gerekir.

Gelişimin Durması

Hayatımız boyunca, gelişiyor, öğreniyor ve değişiyor olmamız gerekir, öyle değil mi? Bir insan şimdiye kıyasla on yıl sonra, ahlaki ve zihinsel açıdan daha olgun olacaktır. On yıl önceki halinize baktığınızda, o zaman çok naif olduğunuzu düşünmüyor musunuz? On yıl sonra muhtemelen dönüp bugüne baktığınızda da aynı şeyi düşüneceksiniz.

Gelişim, doğal ve sağlıklıdır ve buna hazırlıklı olmamız gerekir. Ne yazık ki, kendi gelişiminizi "planlamak" mümkün değildir çünkü gelişiminizin ne yönde seyredeceğini öngöremezsiniz. En baştan hayatınızı tam anlamıyla kurduğunuzu düşünüp kendinize değişme şansı bırakmazsanız, bu gelişim demek değildir. Gelişim, başlangıçtaki planınızdan beklenmedik şekillerde sapabileceğinizi de ima eder.

Gelişimi, kendinizi katı bir plana endeksleyerek değil, kendinize olabildiğince çok fırsat tanıyarak destekleyebilirsiniz. Eğer sürekli aynı otoyoldan gitmek üzere bir yükümlülük altına girersiniz, gelişiminiz bu yolla sınırlı kalacaktır ve dünyanın kalan kısmından bihaber olacaksınız demektir.

Evlilik sizi o yoldan sapma özgürlüğünden mahrum bırakacağından, kişisel gelişiminizi düğün günündeki durumunuza sabitler. Eğer evliliğiniz "başarılı" ise, muhtemelen evliliğinizden on yıl sonra bugün olduğunuz kişi olacaksınız. Evlilik sabit ve istikrarlı olmayı gerektirir. Şimdiki durumunuz konusunda kendinizden o kadar eminsiniz ki, kendi-

nizi bu noktaya daimi olarak kilitliyorsunuz.

Evlilikte, yaptığınız her sıra dışı şeyi eşinizle karşılıklı değerlendirmek zorundasınız. Bu şu anlama gelir, öngördüğünüz her değişimi istenen formatta söze dökmeli ve bunları net bir şekilde değerlendirmeye sunmanız gerekmektedir. Sonrasında ise, ortak bir karara varmak gibi pahalı bir politik süreçten geçmeniz gerekir. Bir sabah iyi bir fikirle uyanıp onu uygulamaya koyamazsınız. Uğraşmanız gereken bir bürokrasi vardır.

Ve sırf eşiniz "Tamam" dedi diye önerinizin onaylandığını sanmayın. Yüzeysel bir onaylama, gerçek bir uzlaşma anlamına gelmeyebilir. Eşiniz sizi sözlü olarak onaylasa ve hiç itiraz etmese bile, alttan alta bir isteksizlik ve hoşnutsuzluk olabilir. Ne kadar ortak hareket ediyor olursanız olun, perde arkasında süren bir iktidar savaşı daima vardır ve sonunda bir patlamayla açığa çıkması kaçınılmazdır.

Daha önceki patlamalardan, eğer mecbur kalmazsanız kazan kaldırmamanız gerektiğini muhtemelen öğrenmişsinizdir. Başarılı çiftler rahat bir rutin bulup buna sadık kalırlar. Her sabah kalkıp aynı rutinleri ve hareketleri yaparlar. Rutinden ne kadar az sapma olursa o kadar az çatışma olur.

Evlenme aşamasında olan insanlar genellikle daha yaşlı olan bir çiftten ilham alırlar. Betty ve John Smith 50 yıldır evli: Mutlu görünmüyorlar mı? Yani, evet, ama onlarla ilgili doğru olan bir şey daha var: Bu 50 yıl içinde çok az değişim yaşadılar. Muhtemelen evliliklerinin çoğu boyunca aynı evde yaşadılar. Her birinin başından beri değişmeyen hobileri var. İlişkilerindeki tek önemli değişim, ekonomik zorluklar, hastalık ya da aile üyelerinin ölümü gibi dışardan gelen değişim olmuştur.

Uzun süreli bir evlilik bir gelişim aracı değildir. En iyi

şekliyle, gelişim düşmanı olan ve kendini yineleyen bir istikrarın aracı olabilir. Eğer Betty ve John'u örnek alıyorsanız, kendinize şu soruyu sormanız gerekir: "50 yıl boyunca aynı şeyleri yapmak istiyor muyum?" Bu, her ikisi de daha az hareketli bir çağın insanları olan Betty ve John için iyi bir şey olabilir ama acaba sizin için doğru şey mi?

Betty ve John'un evliliklerinin bu kadar sürmesini sağlayan şey, büyük beklentilerinin olmamasıdır. Büyük değişimler ya da gelişmeler beklemezler; her yeni günün bir öncekinin aynısı olmasını beklerler. Oysa genç insanlar değişim isterler. İlişkilerinde hem "heyecan" hem de "istikrar" ararlar. Ne yazık bu iki istek birbiriyle çelişir. Eğer biriyle yıllardır tam zamanlı beraber yaşadıysanız heyecan bekleyemezsiniz çünkü artık tüm numaralarını bilirsiniz. En fazla bekleyebileceğiniz şey hiç sürprizin olmadığı rahat bir kardeşlik ilişkisidir. İstediğiniz şey tam olarak bu mu? Kişisel gelişimi en üst düzeyde destekleyebilmek için, kısa sürede hayatınızı tümden değiştirebilecek durumda olmanız gerekir. Hem gerçek anlamda bir kişisel gelişim isteyip hem de iki kedili, üç arabalı, bahçeli ve güvenlikli bir evde yaşamayı isteyemezsiniz. Bu, kadife bir hapishane olsa da sonuçta bir hapishanedir. Bir hapishanede bile hala bir şeyler öğreniyor olabilirsiniz; hapiste olmayla daha iyi baş etmeyi öğrenirsiniz. Ancak bu, dünyayı keşfetme şansınızın olduğu zamankiyle aynı durum değildir.

Yarın karşınıza hiç beklemediğiniz eşsiz bir fırsat çıksa ve onu hemen değerlendirecek durumda olsanız; işler planlandığı gibi gitmese de gerçek bir ahlaki ve entelektüel gelişim yaşarsınız. Bir yetişkin olarak, böyle büyük değişiklikler yapmak istemediğiniz sürece üniversite okumaya giden bir gencin yaşadığı gelişimi yaşayamazsınız. Eğer karşınıza bir fırsat çıkarsa ve daha öncesinde yaptığınız bir plana bağlı kalmak zorunda kalırsanız, o zaman çok fazla gelişemezsiniz. Olduğunuz yerde kalmaya devam edersiniz. Her ilişki bir özgürlük ve taahhüt alışverişidir. Herhangi bir ilişkiyi sürdüre-

bilmek için, bağımsızlığınızın ve değişim kapasitenizin bir kısmından feragat etmeniz gerekir. Karşılığında, bir amacınız ve daha güçlü bir aidiyet duygunuz olur. Bu gerçekte doğru değildir ama yine de daha fazla özgürlükten vazgeçerek bir amaç elde etmiş olursunuz. Eğer kendi gelişiminiz pahasına ilişkiye çok bağlanırsanız, karşılığında elde edeceğiniz kazanç azalır.

Şüphesiz, kendinizi çocuk yetiştirmeye adarsanız kendi potansiyelinizin çoğundan vazgeçmişsiniz demektir. Bu durumda da özgürlüğünüzü ve potansiyelinizi çocuklarınıza aktarıyorsunuz demektir. Neyse ki, bu fedakarlık çocuklarımzın ve toplumun geleceğine bir yatırımdır. Duygusal bir ilişkide benzer bir yatırım söz konusu değildir. Sevgiliniz zaten yetişkin biridir ve çok değişmeyecektir. Sevgilinize yapacağınız bir yatırımın insanlığın geleceği için olduğunu söylemek zordur.

Çocuk yetiştirmek tek taraflı bir anlaşmadır: Karşılığını alıp alamayacağınıza bakmaksızın elinizden gelenin en iyisini yaparsınız. Oysa duygusal bir ilişki karşılıklı bir anlaşmadır ve iki taraf da bu ilişkiden bir yarar sağlar. Aşkta, yaptığınız her fedakarlık için mümkünse kısa sürede ödüllendirilmeyi beklersiniz. İlişki, kişisel olarak sizin için yararlı değilse, uğruna harcadığınız enerjiye değmiyorsa, o zaman bitmesi gerekir. Bir yetişkine ebeveynlik yapmak sizin sorumluluğunuz değildir.

Bu kulağa açgözlülük ve bencillik gibi gelebilir ama duygusal bir ilişkide, eğer kişisel gelişiminize faydası olacaksa yer almalısınız. Gelişimin olabilmesi için, ilişkinin dinamik ve canlı olması ve bir ölçüde de tehlikeli ve belirsiz olması gerekir.

Yarın ayrılacağınız ihtimali her zaman açık olmalıdır. Eğer böyle değilse, o zaman kapana sıkışmışsınız demektir ve gelişiminiz çok yavaş olacaktır.

Kendi Müzenize Tıkılıp Kalmak

Daha önce de belirttiğimiz gibi, yasal evlilik sözleşmesi temelde iki farklı ekonominin tek bir "ortaklıkta" birleştirildiği parasal bir sözleşmedir. Bu, başlangıçta çok tehlikeli görünmeyebilir. Ama bu sadece bir başlangıçtır. Sonrasında olacak olanlar son derece korkunç olabilir.

Eğer imkanları varsa, çift muhtemelen kısa sürede bir mülk edinecektir. Genelde, en az 20 yıl sürecek bir mortgage sözleşmesine imza atarlar. Evlilikten çok, bu sözleşmenin kendisi, bataklığa saplanmış filler gibi, çifti bir yere hapsetmeye başlar.

Peki bir ev sahibi olduktan sonra ne yaparlar? İçini eşyayla doldurmaya başlarlar! EŞYA diyorum, % 90'ına aslında hiç ihtiyaçları olmayan yığınla eşya. Dolayısıyla, edindikleri mülk ve içindekiler birlikteliğin bir tür dışavurumuna dönüşür. Edindikleri eşyaların çoğu belli bir estetiğe sahiptir ve hem kendilerine hem de ziyaretçilere bireysel olarak ve ortak olarak kim olduklarını gösterir.

İnsanlar her zaman evlerinde eşya biriktirmişlerdir. Genel olarak, yer olduğu sürece orayı eşyayla doldururlar. Gıda stoğu elbette faydalı olabilir, özellikle de kıtlık zamanlarında. Kıtlık, endüstriyel dünyada pek rastlanan bir şey olmasa da modern evlerde bu güdüye rastlamak mümkündür. Gelecekte faydalı olabilecek bir şey asla atılmaz. Hiçbir duvar boş bırakılmaz ve her estetik duygu tatmin edilmeye çalışılır.

Kullanılmayan her alan, tüm yaşam alanı, eşyayla dolana kadar her yer işe yaramaz bir şeyle doldurulur ve sonunda çift daha geniş bir alan aramaya başlar.

Düğün, sosyal ve psikolojik olarak herkese çiftin bağlılığının gücünü ifade etmekle birlikte yasal olarak yeni bir parasal sözleşmenin habercisidir. Ticari açıdan ise düğün bir dizi ekonomik faaliyetin başlangıç noktasıdır. Düğün, yeni açılan bir pazarda büyük bir mobilya, sanat eserleri, tüketim maddeleri ve bakım hizmetleri hareketliliğinin başlangıcı anlamına gelir.

Evlenmek, Büyük Sermaye Birikiminin başlangıcı demektir.

Çift, ilişkide istikrarlı bir noktaya "vardığından", kendini birikim yapma konusunda daha rahat hisseder. Ticari eşya toplamak da bir tür bağlılık demektir. Çiftin entelektüel açıdan hiçbir ortak yanı olmasa bile, iki şeyi birlikte yapabilir: Seks ve alışveriş yapmak.

Ticari açıdan, düğün en azından kısa vadede iç mimariye giriş olarak algılanabilir. Uzun vadede ise işe yaramayan eşyaların sonunda alış fiyatına oranla çok küçük meblağlara satılacağı büyük bir bit pazarıdır. Böyle satışlar genellikle boşanma esnasında ya da eşlerden her ikisi de öldüğünde varisleri eşyaları elden çıkarmak istediğinde gerçekleşir.

Eşya, evlilik gerçeğinin önemli bir kısmıdır. Çocuk yoksa, evlilik büyük ölçüde eşya edinmekten, eşyaların yerini yeniden düzenlemekten ("Tatlım, şunun yerini değiştirmeme yardım eder misin?"), sahip olduğunuz eşyaların bakımını yapmak ya da onlarla ilgilenmekten (buna, varsa, etrafta koşuşturan evcil hayvanlar da dahil) ve nihayetinde boşanma esnasında bu eşyaları tartışarak paylaşmaktan oluşur.

Peki hayat sadece bunlardan – eşyalardan – mı ibarettir?

Bazı çiftler çöp yığınları arasında yaşar, ancak evliliğin en yüksek ideali, duygusal değeri olan eşyalar ve bunların yanında sanatsal zevki yansıtan ve kişisel olmayan nesnelerle kuşatılmış, eskiden kalma bir müzede yaşamaktır. Yaptığınız ve başardığınız her şey bu müzede sergileniyor olmalı: Diplomalar, yüksek rütbelilerle çekilmiş fotoğraflar, tatillerde sizin ya da eşinizin çektiği fotoğraflar, soyunuzun görsel belgeleri, hayatınızdaki her önemli olaya dair ıvır zıvırlar.

Çok meşhur olmadığınız müddetçe, bunları kamuya açık bir müzede sergiler gibi sergilemek zor olabilir. Ama eğer sergileyecek alana sahipseniz, istediğinizi yapabilirsiniz. Belki de azizler üstüne bir araştırma yapıyorsunuzdur ve bu azizler siz ve ailenizdir.

Evliliğin düzlüklerine ulaştıklarında, imkanı olan çiftler kendi tapınaklarını inşa etmeye başlarlar. Tapınağın nasıl görünmesi gerektiği ve içinde neler olacağı konusunda birbirlerine danışırlar. "Sence bu tablo bu duvarda mı daha iyi durur yoksa diğerinde mi?" Her nesne, kim olduklarının, geçmişte ne olduklarının ve kim olmak istediklerinin bir ifadesi gibi görünür.

Bu asla bitmeyen bir projedir. Müze tamamlanmış göründüğünde, eşyaların sökülüp yeniden yapıldığı "değişiklik yapmak" adı verilen süreçle müzenin tamamlanması sürekli ertelenir. "Arka tarafı kapatıp odaya mı çevirsek? Sence de bahçeyi yeniden düzenlememiz gerekmiyor mu? Bodrumu bir oyun odasına çevirmesek mi?" Para sıkıntısı olmadığı sürece müzedeki çalışma süresiz olarak devam eder.

Ortada devam eden bir ilişki varmış gibi görünür. Çift ortak hedefleri için birlikte çalışıyordur. İyi geçiniyorlardır ve üzerine konuşacakları bir sürü konu vardır: Mevcut tadilatlar

ve gelecekte yapılacak tadilatlar. Birlikte, Martha Stewart ve Bob Villa'nın* dini eserlerini inceledikleri araştırmalar yaparlar. Birlikte seyahat ederler – Home Depot'a** ya da bitki üretim çiftliklerine giderler. Birlikte, içi dolu ve verimli bir evlilik hayatı yaşıyormuş gibi görünürler.

Peki gerçekten böyle midir?

Evlilik, bencil bir yalnızlığın bir adım ötesine geçmektir. Artık sadece kendinizle meşgul olmayacaksınız, her şeyi birbirinizle paylaşıyor olacaksınız. "Diğer yarınızı" buldunuz ve artık yalnız kalmak zorunda değilsiniz. Siz ona bir şeyler verirsiniz, o da size bir şeyler verir; artık bencilmiş gibi görünmezsiniz. Peki, insanlar kendilerine bir tapınak inşa ettiklerinde, sadece kendi ihtiyaçlarıyla meşgul olduklarında ve dış dünyanın ihtiyaçlarıyla bağlarını kopardıklarında, bunu nasıl adlandırırız? Bu, insanın sağlıksız bir şekilde sadece kendisiyle uğraştığı bir "narsisizm" değil midir?

Fakat bu durumda narsisizm iki kişiliktir. Birbirlerine karşı cömert ya da özverili olabilirler, ama eğer dış dünyayla hiçbir şey paylaşmıyorlarsa, bu bencil oldukları anlamına gelir. Birbirlerinin, kendi kendisine hizmet eden yanılsamalarını pekiştirerek, kendilerini gerçek başarılardan uzak tutarlar. Tapınağa ayrılmış hiçbir kaynak, başkalarının iyiliği için de olsa başka hiçbir şey için kullanılamaz. Kendinize mükemmel bir müze ve kapsamlı bir tapınak yarattığınızda ne olur? Sonunda ölürsünüz; müze dağılır, evin içindekiler yabancılara satılır. Hayatınızın çoğuna mal olan eserleriniz paraya çevrilir ve varisleriniz arasında bölüşülür. Bir zamanlar o müze ne kadar güzel olmuş olursa olsun, artık sizi hatırlatacak hiçbir şey kalmamıştır.

* Martha Stewart, Amerikalıların günlük yaşamını etkileyecek çok sayıda denemenin ve bir kısmı bestseller olan kitapların yazarı. Konformist hayatın simgesi. Bob Villa, ev dekorasyonu ile ilgili televizyon programları sunucusu. (ç.n.)

** Amerika'nın Ikea versiyonu mağazalar zinciri. (ç.n.)

34.Bölüm

Değişimin Kaçınılmazlığı

Şu an için, uzun vadeli kişisel planlarınız olabilir ve bunları başarmak için kendinize stratejik bir yol haritası belirlemiş olabilirsiniz. "A" adımını atarsanız bu sizi "B" adımına götürecek, onu "C" takip edecek ve sonunda sizi büyük hedefiniz olan "D"ye ulaştıracak ve ona ulaştığınızda bir sürü iltifat alacaksınız, tebrik edileceksiniz. Belki bir yüksekokula gidip ardından tıp okumayı, sonrasında alanınızda uzmanlaşmayı ve büyüdüğünüz o küçük kasabada bir muayenehane açmayı hedefliyorsunuz. Yolun başındayken, yol haritanız net görünebilir. Tek sorun şu ki, gerçek hayat planınıza müdahale edip işi bozabilir.

Her şeyden önce, bazı talihsizlikler olacaktır. Tek bir felaketin olması ihtimali düşük olabilir ama işlerin ters gitmesine dair tüm olasılıkları düşündüğünüzde, önünüzdeki birkaç yıl içinde başınıza kötü bir şey geleceğine emin olabilirsiniz. Bir araba kazasıyla felç olabilirsiniz. Bir aile üyesi ciddi bir hastalığa yakalanabilir ve ona sizin bakmanız gerekebilir. Tıp fakültesine kabul edilmeyebilirsiniz. Planlarınız ne kadar sağlam olursa olsun, yolunda gitmeme ihtimali olan bir sürü şey vardır.

İkincisi, başlangıçtaki hedefiniz zaman içinde ışıltısını yitirebilir. Kendiniz ve hedefinize dair daha fazla şey öğrendikçe, bu yolun size uygun olmadığını fark edebilirsiniz. Lisede doktor olmak istemiş olabilirsiniz. Ama işini yapan gerçek doktorları gördükçe, onları sağlık kuruluşlarının

ve sigorta şirketlerinin kölesi gibi görmeye başlayabilirsiniz. Belki de okuldayken, ilgi alanlarınız değişecek ve bu sizi başka yerlere götürecektir.

Üçüncüsü, karşınıza beklenmeyen fırsatlar çıkacaktır. Hiç planlamadığınız halde, biriyle tanışabilir, bir kitap okuyabilir ya da bakış açınızı tamamen değiştirecek ve başka bir yol izlemenizi sağlayaeak rastlantısal bir durumla karşılaşabilirsiniz.

Değişim, doğası gereği, öngörülemez bir şeydir. Yarın ne değişimler olacağını bugünden bilmeniz mümkün değildir. Değişim her zaman bugünkü eğilimlere bağlı olarak, düz bir çizgide ilerlemez ve muhtemelen isteklerinize saygı göstermeyecektir. Kasırganın yaşadığınız şehri etkileyip etkilemeyeceği oradan bir ev alıp almamış olmanıza bağlı değildir. Kasırgalar sizin isteklerinizden bağımsız olarak kendi kurallarını izler.

Kendinizi kimi felaketlere karşı koruyabilirsiniz, ama hepsine karşı değil. Evinizi kasırgaya karşı sigortalatabilirsiniz ama emlak piyasasındaki düşüşe karşı sigortalatamazsınız. İnsanlar kapılarını daha fazla kilitleyerek, altı ayda bir doktora giderek ya da her tür finansal felakete karşı sigorta yaptırarak kendilerini değişime karşı koruyabileceklerini düşünürler ama değişim sinsice yaklaşacaktır.

Hayat açısından kesin olan tek şey, değişimin olacağıdır. Hiç ummadığınız şeyler olacaktır ve bunlar olduğunda, bunları felaketmiş ya da fırsatmış gibi değerlendirebilirsiniz. Ya değişimi kucaklarsınız ya da ona karşı mücadele edersiniz.

Eğer değişime karşı mücadele etmeye çalışırsanız, sonunda kaybedeceksiniz demektir. Değişimi kucaklayabilmek için, bir değişim olduğunda ona uyum sağlamanız gerekir. İleriye baktıkça, geleceği bilmediğinizi kabul etmek zorunda kalırsınız. Gelecekteki çeşitli olası durumlara karşı planlar

yapabilirsiniz ama her olasılığı değerlendiremezsiniz. Bir oyunu oynarken, oyuna başlamadan sonucunu bilemezsiniz.

Olmakta olan belli değişimlere dair plan yapamazsınız. Yapabileceğiniz şey, kendinize mümkün olduğunca çok özgürlük alanı bırakarak değişime açık olmaktır. Felaketler ya da fırsatlar karşınıza çıktığında, bunlara olabilecek en az ayak bağıyla uyum sağlamanız gerekir.

Özgürlüğünüzü korumak, sadece gerçekten ihtiyacınız olan uzun süreli yükümlülüklerin altına girmek demektir. Şu andan itibaren iki ya da yirmi yıllığına bir yerde olmanızı gerektiren bir sözleşme söz konusuysa değişen durumlara ayak uydurmak daha zordur. Özgürlüğü korumak ayrıca gereksiz oyalanmalardan ve fazla eşyadan arınmış bir pratik yaşam sürmek demektir. Eğer eviniz bir sürü gereksiz eşyayla doluysa, sulanması gereken bir bahçe ve beslenmesi gereken evcil hayvanlar varsa, değişime uyum sağlamak daha zor olur. Beklenmedik değişimlere hazır olmak için, hayatınızın bunlardan olabildiğince arınmış olması gerekir.

Değişimi kucaklamak, onu sağlıklı bir yaşamın ve gelişimin kaynağı olarak görmek demektir, hatta tek yönlü herhangi bir yoldan daha sağlıklı olduğunu söylemek mümkündür. Bazen, olabilecek en kötü sonuç, aradığınız ödüle ulaşmaktır. "Bir dilek dilerken dikkatli olun, çünkü gerçekleşebilir." Bazen hayat yolunda olabilecek en iyi durum, tüm hayallerinizi paramparça eden kötü bir felaket olabilir.

Kimse güzel bir ormanın yangında yok oluşunu görmek istemez ama bazen böyle bir felaket yeni bir gelişim için gereklidir. Bir felaket bazen hayatınızdaki tüm "ölü ağaçları" temizleyip gerçekten neyin önemli olduğu üzerine düşünmenizi sağlayabilir. Eviniz, içindeki tüm eşyalarınızla birlikte yanarsa, onlara aslında hiçbir zaman ihtiyacınız olmadığını fark edebilirsiniz. Bunların hepsi belki de sad-

ece hayatınızın önemli alanlarındaki gelişiminizi engelleyen yüklerden ibaretti.

Campbell Yasası'nın üçüncü maddesi "Hayat sizden daha büyüktür" der.

Bununla demek istediğim şey şudur, tüm hayatınız şu anda algılayabileceğinizden daha karmaşık bir yönde ilerliyor olabilir. Dilerseniz bunu hayatta daha büyük bir gücün var olduğuna bağlayıp, "Tanrının senin için bir planı var, üstelik önündeki sorunlardan daha büyük bir planı var" diyebilirsiniz. Elbette, görebildiklerinizin ötesinde, hayatınızı etkileyen daha üstün bir güç ya da misyonun olduğuna inanmak için Tanrıya inanmak zorunda değilsiniz.

Hiç kuşkusuz, felaketlerden uzak durmak istersiniz. Bu durumda, kaza riskini azaltmak için her zaman emniyet kemerinizi takmalı ve arabayı dikkatli ve yavaş bir şekilde sürmelisiniz. Tüm çabalarınıza rağmen yine de başınıza bir talihsizlik gelirse bunu felsefi açıdan değerlendirmeniz gerekir. Beklenmedik değişimlerle en iyi şekilde baş edebilmek için, onları "planın bir parçası" olarak görmelisiniz.

Tüm aile üyeleriniz bir trafik kazasında ölmüş ve siz de o kazada felç kalmış olsanız bile, yine de bu olayda bir güç kaynağı bulacaksınız. Sonunda, bunun sizi daha iyi bir insan yapacağına inanacaksınız.

Büyük Boşanma Dalgası – Tsunami Bize Doğru Geliyor!

Zor zamanlar + Ev Hacizleri = Evliliğin Çöküşü

Ekonomik durgunluk üzerimize çöküyor, muhtemelen Las Vegas pek çok şehre göre bunu daha fazla hissediyor; peki bunun Aile Mahkemesine etkisi nasıl olacak?

Cevap: Daha fazla boşanma.

Ekonomik durgunluk dönemlerinde boşanma oranları artar. 1997'deki görece düşük yoğunluklu ve kısa süren sıkıntılı dönemde boşanma oranları % 17 artmıştı. Muhtemelen, mevcut gerilemenin evliliklere olan etkisi daha büyük olacak; üstelik de ailelerin parasal durumlarına darbe indirdiği ya da evlerinin piyasa ve satış değeri düştüğü için değil. Aile Mahkemesi işlerindeki yükseliş için oldukça hazır görünüyor. Yerel nüfusta artışın devam edeceği düşünüldüğü için daha fazla hakim işe alınıyor. Bu düz bir tahmin olmasına rağmen daha fazla hakim geliyor; dolayısıyla boşanma oranları arttığında buna karşı hazırlıklı olacağız. Bu, birçok boşanma avukatı için de Altın Çağ olabilir.

Bunun neden böyle olduğu daha önemli bir sorudur. Neden parasal sorunlar ayrılığa yol açıyor?

İstatistikler, ekonomik durgunluğun illa ki boşanmaya "yol

açtığını" söylemiyor. Boşanmalar potansiyel olarak rölantide bekliyor olabilir ve ekonomik durgunluk bu sınırları zorluyor.

Gördüğünüz gibi evlilik çok kırılgan bir kurum. Üstelik, bir çok insanın kabul etmek istemediği kadar kırılgan. Evlilik en iyi şekilde sorunların olmadığı zamanlarda yürür. Dış etkenlere dayalı sorunlar çıktığında, birçok evlilik bunu kaldıracak kadar güçlü değildir.

Peki ama evlilik nedir? Aile Mahkemesi Tutanaklarında yıllardır bu sorunun cevabını bulmaya çalışıyoruz. Hatta bir defa kendimiz de deneyip yıkıcı etkilerini gördük. Söyleyebileceğimiz kadarıyla, evlilik bir ya da iki tarafın kendi eylemlerinden sorumlu olmalarına son veren, parasal ve ortaklığa dayalı bir sözleşmedir.

Evliliği daha iyi anlamak için aşk romanları okuduk, pop müzik dinledik, sinemaya gittik ve TV'deki pembe dizileri izledik. "Aşk" popüler medyada çok yaygın bulunmasına rağmen, evliliğe dair kayıtlar oldukça kısıtlıdır.

Eşleşme prosedürleri detaylı bir şekilde anlatılır. Anladığımız şekliyle aşk şöyle gelişir: Erkek kızla tanışır; belli zorluklar vardır; bunların üstesinden gelirler; aşık olurlar; evlenirler. Buradan sonrasının izini süremiyoruz.

Sonrasında ne olması beklenir? Bunun kültürel bir mesele olduğu anlaşılıyor. Hindistan ve Japonya'daki evlilikler Amerika'dakinden farklı olabilir. Bizim ülkemizde, evli insanlar toplumsal olarak programlandıkları şeyi yaparlar: Bir şeyler satın alırlar.

Teoride, "iki kişi, bir kişinin yaşadığı kadar ucuza yaşayabilir." Bir çift, kaynaklarını birleştirdiğinde masrafları azalmalıdır – örneğin, iki yerine tek bir evde yaşıyor olurlar. Oysa işler genelde böyle yürümez. Amerikan evliliği çoğu

kez kontrolsüz bir tüketim izni olarak görülür.

Önce aşk, ardından evlilik, sonrasında mülk gelir ve sonrasında bir kısır döngü başlar. Bir eviniz olduğunda, onu eşyayla doldurursunuz, sonra o eşyaların bakımı için daha fazla eşyaya ihtiyaç duyarsınız. Sonunda, evcil hayvanlar ve çocuklar da olur ve onlar için de bir sürü eşyaya ihtiyaç duyulur.

Ailenin geliri, evliliğin gittikçe artan eşya ihtiyacını karşıladığı sürece işler yolunda gidebilir. Eğer gelir yetmezse, çift gerekli eşya düzeyini koruyabilmek için borç almaya başlar.

Burada bir kişinin daha fazla sorumluluk alması gerekir; ama evlilik "iki kişilik bir bürokrasidir" ve burada taraflar kendi kaderlerinden sorumlu değildir. Bu derme çatma yapı, ekonomi kötüleşince çöker. Bu aşamada, geçmiş alışverişlerin faturalarının ödeme tarihi gelir ve daha fazla büyüme mümkün değildir. Çiftler, evliliklerinin mal edinmek dışında bir işlevinin olmadığını fark ettikleri için aşkı suçlarlar. Boşanma üzücüdür ama nihayetinde sağlıklıdır. Ekonomik durgunluk bunu tetikleyebilir ama böyle olması, hiç olmamasından iyidir.

Eşcinsel Evlilikler Yasaklansın (Heteroseksüel Evlilikler De)!

Gey ve lezbiyenlerin yasal olarak evlenmelerine izin verilip verilmemesi iki uçlu bir sorudur. Evlilik kurumu "bir erkek ve bir kadın" ile mi sınırlı olmalı yoksa "bir erkek ile bir erkek" evliliği de mümkün olmalı mı? Bu açıdan bakıldığında, "bir erkek ile iki kadın" ya da "bir erkek, bir maymun, üç koyun ve bir eşek" nasıl olur? Bunun sınırını nerede çizeceğiz?

Bence, soruyu tersine çevirmeliyiz. İşin yasal kısmının hazırlığını yapmak ya da taraflardan birini ya da diğerini destekleyerek oy sayısını artırmaya çalışmak yerine, her bir eşcinsel çiftle teker teker konuşmalıyız. Onlara, belki de Hıristiyan bir bakış açısıyla, hayatın gerçeklerine dair tavsiyeler vermeliyiz.

Mükemmel bir ilişkiyi neden mahvetmek istersiniz ki?

Araştırmalar gösteriyor ki, boşanmaların büyük çoğunluğunun sebebi evliliktir. Dahası, bilim, eşcinsel evliliklerin kaçınılmaz olarak en az hetero evlilikler de olduğu kadar çirkin eşcinsel boşanmalara yol açacağını söyleyebilir.

Açıkça görünüyor ki, evlilik aslında çok daha tehlikelidir. Ergenlik yaşındaki birinin eline silah vermek gibidir. Hangimiz, bir sevdaya tutulduğumuzda, "ölüm bizi ayırana kadar" diyecek zihinsel yeterliliğe sahip oluruz ki? Hangimiz ger-

çekten, "Her ihtimali düşündüm ve bu hayatımın sonuna kadar isteyebileceğim tek şey" diyebiliriz ki?

Eşeinsel çiftler bu konuda ne kadar şanslı olduklarının farkında değiller. Onlar o Büyük Adım'ı asla atamazlar. Onlar asla sarhoş bir gecede o Aşk Yeminini edip gelecekteki tüm kararlarından vazgeçmezler. Gözlerini kapatıp ateşe atlamazlar.

Eşcinseller iyi düşünmeli. Yasalardaki sınırlamalar yüzünden, ilişkilerinde bir defada sadece bir adım atabilirler; bu, tıpkı mantığın işleyişine benzer. Mallarını paylaşma, ölüm yardımları ve çocuk bakımı gibi konularını düşünüp teker teker değerlendirirler. Bunları hazır, tek bir paket halinde almazlar. Evet, eşcinsel çiftlerin yararlanamayacağı belli emeklilik hakları da vardır ama evlilikle kazanılan hakların çoğunu azıcık yaratıcı zekası olan herhangi biri á la carte olarak da elde edebilir.

Evlenmeden beraber yaşayan heteroseksüel çiftlerin halini bir düşünün. Onlar için evlilik, üzerine konuşmak istemedikleri ve her an üzerlerinde asılı duran karanlık bir buluttur. İlişki mükemmel olmadığında ve yanlışın nerede olduğunu merak ettiğinizde, eksik olan şeyin yaşam boyu sürecek bir sözleşme olduğunu düşünmek kolaydır.

Boşanmış birine, "İlişki ne zaman kötüleşmeye başladı?" diye sorduğunuzda yaygın olarak verilen cevap "Evlendiğimiz gün" olacaktır. İlişkilerin çoğu bir evlilik paketini kaldıramaz, buna gerek de yoktur. En tehlikeli yanı, bireyselliğin ve kendinden sorumlu olma duygusunun baskı altına alınması ve sonrasında ortaya çıkacak bir patlamanın zeminini hazırlamasıdır.

Birini gerçekten seviyor ve onunla beraber olmak istiyorsanız, bunun için neden bir sözleşmeye ihtiyaç

duyarsınız ki? Yakınlaştığınızda beraber olursunuz ve ayrıldığınızda uzaklaşırsınız. Bu yasal sözleşme ve beraberinde getirdiği sosyal sorumluluklar, özgürlüğünüzün önünde engel değil mi? Eğer evlenmeden beraberseniz o zaman sizi bir arada tutan şeyin aşk olduğunu bilirsiniz. Eğer bir sorumluluk altına girmiş olduğunuz için beraberseniz, asla emin olamazsınız.

Eğer tek kusurunuz karşı cinsi arzulamak ise, hükümetin herhangi bir onayı olmaksızın kişisel tercihinizi tanıması gerekir. Evlilik, hükümetin kesinlikle uzak durması gereken, özünde dini bir uygulamadır.

Evlilik komplosunun arkasında kimler var? Tabii ki Büyük Şirketler! Bizi bu yanılsamayla yıllardır kandırıyorlar çünkü işe yaramaz ürünlerini evlilik kapanına sıkışmış insanlara satmak daha kolaydır.

Sadece eşcinseller hala özgür.

Ölüm Yardımları

Ölüm, özellikle de ölen kişi için çok zor olabilir. Sizi Öbür Dünyada neyin beklediği konusunda ne düşünürseniz düşünün, şüphesiz ölüm dünyayla etkileşiminizi ciddi ölçüde azaltır. Zincirlerinizi kırabilir ya da eski evinizi bir hortlak olarak ziyaret edebilirsiniz ama birilerinin sizi dinlemesi ve ciddiye alma olasılığı düşüktür. Özellikle de geride kalanlara, mallarınızla ilgili ne yapılacağı ve üzerine çalıştığınız projelerin ne olacağı konusunda mesajlar iletmek oldukça zor olabilir. Modern yasalar ve toplum, bu ölümlü dünyadan ayrılmadan önce bu işleri halletmenizi bekler.

Eğer biriyle duygusal bir ilişkiniz varsa ve bir süre beraber yaşadıysanız, muhtemelen malınızın çoğunun ona gitmesini istersiniz. Bunun iki sebebi vardır. Birincisi, beraber olduğunuz kişinin siz olmadan da hayatına devam etmesini sağlayacak imkanlara sahip olmasını istersiniz. Örneğin eğer bir evi paylaşıyorduysanız ve ev sizin adınızaysa, muhtemelen orada yaşamaya devam edebilmesi için evin onun olmasını istersiniz. İkinci sebep ise, eğer partneriniz sizi herkesten daha iyi tanıyorsa, isteklerinizi anlayıp yerine getirebilecek en doğru kişi odur. Amaçlarınızın ne olduğunu en iyi o biliyorduysa, muhtemelen bunları uygulayacak en doğru kişi de odur.

Partneriniz size yıllarını adamasına rağmen mallarınız üzerinde hiçbir hak sahibi olmazsa, bu büyük bir trajedi olur. Bu durumda, ebeveynlerinizle, kardeşlerinizle veya diğer akrabalarınızla bu konuyu değerlendirmek zorunda kalacaktır.

Bunlar, sizin geçmişinizde kalan kişilerdir ve sizin mevcut hedeflerinizi partnerinizin anladığı kadar iyi anlamayabilirler. Mirasınızın denetimi zorlaşabilir ve hayattayken uğruna savaştığınız hedefleriniz sabote edilebilir.

Ölüm yardımı evliliğin işleri kolaylaştırdığı konulardan biridir. Evliyseniz, yasalar mallarınızın otomatikman eşinize gideceğini varsayar. Bunun yanı sıra, eşiniz emekli aylığınızın bir kısmını almaya devam edebilir. Eğer hayattaysanız ve konuşamayacak haldeyseniz, sizin bakımınızdan en çok eşiniz sorumludur ve yaşamanız için hiçbir umut kalmadığında fişin ne zaman çekileceğine o karar verecektir. Evli insanların vasiyetname yazmalarına gerek yoktur, zira bütün bu haklar yasayla otomatikman güvence altına alınmıştır.

Sevgilinizle evli değilseniz, hiçbir şey kendiliğinden olmaz ve bu durumlar için belli yasal sözleşmeler imzalamanız gerekir. Eşcinsel çiftler, evlenmelerine izin verilmeyen toplumlarda bunu nasıl yapacaklarını öğrenmişlerdir; heteroseksüellerin de bu yolu izlemesi akıllıca olurdu. Belli emeklilik hakları ve ölüm yardımı dışında, evliliğin sağladığı hakların tamamı, çeşitli yasal sözleşmelerle de güvence altına alınabilir.

Mallarınızın bir kısmının evli olmadığınız sevgilinize gitmesini istiyorsanız bir vasiyet yazmış olmanız ve bakımınızdan sevgilinizin sorumlu olduğuna dair bir yan vasiyetinizin* olması gerekir. Biriyle istikrarlı bir ilişkiniz olduğunda, karşılıklı vasiyetler birlikte atacağınız ilk yasal adımlar olmalı. İsterseniz bunun için bir tören de yapabilirsiniz! ("Ölüm sizi ayırana kadar," demek yerine "Ölüm bizi birleştirene kadar," dersiniz.)

Evli olmamanıza rağmen bir vasiyetinizin olmasının bir yararı da, hayatta kalan sevgilinin mallarınızdan faydalanabilmesi ama bunun ötesinde bir sorumluluğunun olmamasıdır.

Mesela son günlerinizde kabarık hastane faturalarınız olduysa, evli olduğunuz eşiniz ölümünüzden sonra bunları ödemek zorunda kalır. Evli olmadığınız sevgilinizin böyle bir sorumluluğu olmaz. Benzer şekilde, ölümünüz sırasında sürmekte olan bir davanız varsa buradan çıkacak olası bir borç mal varlığınızı etkileyebilir ama sevgilinizi herhangi bir yükümlülük altına sokmaz. Eğer sevgilinize bir şey miras bırakırsanız ve miras bıraktığınız bu şey gelirden çok borç demekse – mesela tadilattan geçmesi gereken ve mortgage ödemeleri olan bir ev gibi – sevgilinizin bunu kabul etmeme hakkı vardır.

Emeklilik hakları biraz daha sorunludur. Sosyal güvenlik ve özel emeklilik haklarından sadece evli çiftler faydalanabilir. Ön saflarda mücadele eden eşcinseller, bu konuda belli eyaletlerde ve belli ülkelerde kazanımlar elde etmeye başladı ama ABD'deki federal haklar yakın vadede değişecekmiş gibi durmuyor. Eğer evlenmemeyi seçerseniz, sevgilinizin işinden kaynaklanan belli haklardan faydalanamayabilirsiniz.

Daha büyük bir sorun ise, o ölüp gittikten sonra sevgilinizin emeklilik ve çalışma haklarını hak edip etmediğinizdir. Bu haklar, onun yoğun çabaları sonucu elde edilmiştir, sizin çabalarınız sonucu değil. Emeklilik maaşları ve istihdam sübvansiyonuna dayalı sağlık sigortası evlilikle kazanılan en somut haklardır ve evli olmayan çiftler bunlardan mahrumdur. Fakat bunlar, doğal ve devredilemez haklardan ziyade nesnel açıdan bakıldığında daha çok ek haklar gibi görünür.

Eğer sevgiliniz ve siz parasal açıdan birbirinize bağımlı hale geldiyseniz ve ona bırakacak para değeri olan bir malınız yoksa, o zaman karşılıklı sigorta poliçeleri en iyi çözüm olabilir. Sevgilinizin sizi kaybetmekten duyduğu üzüntü kolay kolay silinmeyecektir ama yüklü miktardaki bir çek işleri kolaylaştırabilir. Kederli ve zengin olmak, kederli ve yoksul olmaya tercih edilir. Çocuklarınız veya devam etmes-

ini istediğiniz başka ortak projeleriniz varsa hayat sigortası ayrıca önemlidir. Küçük çocukların sorumluluğunun yasal olarak, evlilik sözleşmesiyle değil de doğumda alınan nüfus cüzdanıyla ya da evlatlık edinme belgeleriyle güvence altına alındığını unutmayalım. Evli olsanız da olmasanız da, çocuğunuza karşı duygusal ve yasal sorumluluklarınız değişmez ve ölme ihtimalinize karşı arkanızda onlara bir takım güvenceler bırakmanız gerekir. Bu çocuklarınızın kimin tarafından yetiştirilmesini istediğinizi açıkça belirttiğiniz bir vasiyet olabilir. Bu tür vasiyetler belirleyici olmasa da mahkemeler bu vasiyetleri çok önemser.

Öldükten sonra ya da iş göremez hale geldikten sonra mallarınızı sevgilinize bırakma konusunda gerekenleri yapmak, evlilikte olduğu gibi ikiniz de hayattayken mallarınızı geri dönüşü olmayan bir şekilde paylaşmaktan temelde farklıdır. Bilinciniz yerinde olduğu sürece mallarınızı ve bunların nasıl bölüştürüleceğini denetleme konusunda gücünüz ve sorumluluğunuz var demektir. Eğer siz ve sevgiliniz birbirinizi gerçekten seviyor ve birbirinize güveniyorsanız, sahip olduğunuz her şeyi bir sözleşmeye ihtiyaç duymadan zaten paylaşırsınız. Ölüm bu anlamda farklıdır çünkü bu konuyu sevgilinizle karşılıklı değerlendirme şansınız kalmaz ve sevgilinize olan güveniniz dünyanın geri kalanı için pek bir anlam ifade etmez. O noktada, hayatta kalan sevgili, mahkemelerle, akrabalarla, özel ve resmi kurumlarla karşı karşıya kalır ve ölen kişinin isteklerine dair elinde yazılı bir kanıt olması gerekir.

Ölü olmanın da kendine göre avantajları vardır. Muhtemelen hiçbir kaygınız olmayacak ve sonsuzluk, Fort Lauderdale plajında uzanmak kadar acısız olacaktır. Hayatta kalan sevgilinizin ise kaygıları olacaktır ve ileriyi öngörebilmeniz, onun için en iyisini hazırlamaya çalışmanız şu an için aşkınızın bir ölçütü olacaktır. Sevgilinizin şu anda kendisini nasıl hissettiğini önemsiyorsanız, o zaman onun siz git-

tikten sonraki refahını ve siz ölünce neler hissedeceğini de düşünmelisiniz. Vasiyet, hazırlanması oldukça kolay bir belgedir. Kendi başınıza vasiyet hazırlamanızı sağlayacak vasiyet örnekleri vardır ve bir vasiyeti hazırlamak çok uzun sürmez – tek yapmanız gereken ikiniz de hala sağlıklı olduğunuz için bunu ertelememek ve yapmaktır. Ölüm ve sakatlık her an kapınızdadır ve davetiye beklemeden çıkıp gelebilirler.

Evlilikten farklı olarak, bir vasiyetin geri dönüşü vardır. Sadece yırtıp atabilir ve yenisini hazırlayabilirsiniz. Bir vasiyeti bozmak için mahkemeye gitmenize ya da sevgilinizle bunu karşılıklı değerlendirmenize gerek kalmaz; bunu istediğiniz zaman yapabilirsiniz. Eğer evlenmezseniz, mallarınız siz istediğiniz sürece, ölümden önce ve sonrasında sizin olarak kalır. Geçici bir hevesle hareket etmiş olsanız bile, bir vasiyeti yazmak veya bozmak sadece sizin kararınıza bağlıdır.

Elbette, sevgilinize onun mirasçısı olduğunuzu söylemek sizi zor durumda bırakabilir. Evli olsanız da bu riski almazsınız. Evli biri, ölümden sonrası için eşini mirasından mahrum bırakırsa, hayatta kalan eş, ortak mallar söz konusu olabileceğinden, muhtemelen mahkemeye gidip bunu düzeltmeye çalışacaktır. Evli olmayan çiftlerde bu daha çok güvene dayalıdır. Sevgilinizin sizi kandırmadığına inanmak zorundasınızdır.

Evliliği savunanlar, bu kurumun sadece "güvene" dayalı olduğunu iddia ederler. Gerçekten de böyledir. Eğer sevgiliniz zor zamanlarda yanınızda olacağını söylerse ve siz ona güvenmezseniz, o zaman haklarınızı garanti altına almak için evlenmeniz gerekir.

*** Yan vasiyet:** Kişinin yaşama şansının az olması ve konuşamayacak durumda olması halinde nasıl bir tıbbi bakım istediğine dair yazılı belge. (ç.n.)

Milyonlarca insanın hayatını etkileyen büyük bir sorunumuz var: Evlilik! Hayatın, her gün gözümüzün içine soktuğu gerçekler, artık nikah masalarındaki emanet kostümlerle maskelenemeyecek kadar çıplak: Evlilik giderek daha fazla sayıda insana hayatı zindan ediyor.

Etrafımızdaki her şey evliliğe işaret ediyor. Hemen hemen bütün dinler, ideolojiler ve rejimler evliliği teşvik ediyor. Eğitim, bilim, kültür, sanat ve gelenekler evliliği yüceltiyor. Çocukluktan yetişkinliğe kadar adeta evliliğe endekslenerek büyüyoruz. Kutsallığını sorgulamayalım diye her türlü yol ve yöntem deneniyor. Çarpıtma, yalan ve manipülasyon bazen gelenek kisvesi altında bazen de bilimsel bilgi kılığında üzerimize çörekleniyor.

Peki evlilik denilen şey aslında nedir? Sevdiğim insanla bir hayat kurmak için neden toplumun ve devletin onayını almam gerekiyor? Bir ilişkinin nasıl yaşandığı mı önemlidir, yoksa onun belgelenmesi mi? Peki aşk, sevgi, sadakat ve ömür boyu sürmesi arzulanan bir beraberlik, resmi bir sözleşmeyle güvence altına alınabilir mi?

Kendisi de "evliliğin çemberinden" geçen Amerikalı yazar Glenn Campbell, evliliğe karşı adeta bir manifestoya dönüşen bu kitapta, evliliğin sosyal, yasal, ekonomik ve psikolojik sonuçlarını ele alıyor. Aklınızda kasvetli bir teorik kitap canlanmasın sakın! Çünkü Campbell, eksilmeyen bir ironi ve zengin örneklemelerle, gayet açık ve net, az ve öz konuşuyor.

Evlilik Nedir? - Bağlanma - Cinsellik ve Yakınlık - Narsisizmden Kurtulmak – Özgürlük – Sınırlar - Duygusal İlişki Teorileri - Güzellik Meselesi - Seçme Sorunu - Aşk Bir Hayır Kurumu Değildir - Evlilikte Komünizm Sorunu - İki Kişilik Bürokrasi - Reklam Aldatmacaları - Düğün Hastalığı - Charles ve Diana'nın Düğün Felaketi - Bağlılık ve Pazarlık - Sevmek ve Vermek - Kişilik - Paranın Gücü - Çocuklar - Akıl Hocaları ve Parazitler - Değişen İhtiyaçlar - Yatırım Etkisi - 1960'lardan Günümüze - Karanlık Yıldız Düeti - Aşk Bitip De Evlilik Bitmediğinde - Erkek ile Kadın Arasında Kırık Kalpler Güreşi - Seks Aldatmacası - Yeninin Baştan Çıkarıcılığı - Yaşam Sorunları - Kendi Platonuza Ulaşmak - Gelişimin Durması - Kendi Müzenize Tıkılıp Kalmak - Değişimin Kaçınılmazlığı - Büyük Boşanma Dalgası: Tsunami Bize Doğru Geliyor! - Eşcinsel Evlilikler Yasaklansın (Heteroseksüel Evlilikler De)! - Ölüm Yardımları

ISBN 978-605-63215-2-8

97775
ADE

www.geoaktifyayinlari.com